



ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ
ΣΧΟΛΗ ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΙΣΤΟΡΙΑΣ, ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ ΚΑΙ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΩΝ ΑΓΑΘΩΝ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

«ΝΕΟΤΕΡΗ ΚΑΙ ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΙΣΤΟΡΙΑ:
ΝΕΕΣ ΘΕΩΡΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ»

ΔΙΑΤΡΙΒΗ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗΣ ΕΙΔΙΚΕΥΣΗΣ

ΤΟΥ ΝΙΚΟΛΑΟΥ Ι. ΚΑΡΜΟΙΡΗ

(Α.Μ.: 1012201703014)

Θέμα: «Γεώργιος Θ. Περδικλώνης (1928-1996): Μία προσωπογραφία
από τη μεταπολεμική Σπάρτη έως την κατάλυση της Δημοκρατίας»

Ήθροκτῆτῃς - Διευθυντῆς
ΓΕΩΡΓΙΟΣ Θ. ΠΕΡΔΙΚΛΩΝΗΣ
Έτος 1ο - φύλλο 1
ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ - ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ 1964
Συνδρομῆ ἐτήσια δραχ. 20

Η Τόλη

Ή ἐφημερίδα αὐτῆ δὲν εἶναι ἐπαγγελματικῆ, Ἐκδίδεται μόνον γιὰ τὰ ἐπιμέρους τοῦς Σπαρατιάτῃς γιὰ τὰ δοῦα γίνονται στὸ Δῆμο καὶ στὴ Πόλη.

ΔΗΜΗΝΙΑΙΑ ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ ΕΛΕΥΘΕΡΗΣ ΓΝΩΜΗΣ

Ο ΣΚΟΠΟΣ

Ἡ ἔκδοσις αὐτῆς τῆς ἐφημερίδος δὲ γίνεται γιὰ νὰ καλύψῃ τὸ κενὸ πού θά ὑπῆρχε στὸν τομέα τοῦ τύπου στὴν πόλη μας. Τέτοιο κενὸ δὲν ὑπάρχει. Ἀντίθετα ὑπάρχει ἡ ἀνάγκη νὰ ἐλαττωθῇ ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐφημερίδων πού κυκλοφοροῦν σήμερὰ στὴ Σπάρτη. Εἶναι ὀρθολογικὸς πολλὲς. Καὶ μπορεῖ νὰ πῆ κανεὶς, ἀδιστακτὰ, ὅτι ὁ ἀριθμὸς εἶναι σὲ βῆρος τῆς ποιότητος.

Ἡ «ΤΟΛΜΗ» δὲν ἐκδίδεται μὲ πρόθεσις νὰ καλύψῃ τὸ κενὸ τῆς ποιότητος πού ἔχει δημιουργηθῆ. Καθόλου δὲν εἶναι αὐτὸς ὁ σκοπὸς τῆς. Οὔτε δὲ ἐπιδιώξῃ ἡ κυκλοφορία τῆς νὰ γίνῃ σὲ βῆρος τῶν ἄλλων. Ἡ μόνη οὐσιαστικὴ διαφορὰ ἀπὸ τῆς ἄλλης ἐφημερίδος θά εἴναι: ὅτι ἡ «Τόλη» δὲν θά ἐπιδιώξῃ οικονομικὰ ὠφέλην, γιὰτὶ δὲν εἶναι ἐπαγγελματικὴ ἐφημερίδα.

ΤΟ ΔΗΜΑΡΧΕΙΟ ΑΝΑΚΑΙΝΙΣΜΕΝΟ

(Φωτογραφία Ἀρχῶν Τῆμερος)

Ἡ προηγούμενη Δημοτικὴ Ἀρχὴ εἶχε ἄλλα σχέδια γιὰ τὴν ἀνοικοδόμησιν τοῦ Δημοσίου. Ἦσαν μεταγενέστερα κ. λ. ἔργα.

ΤΟΛΜΗΡΑ

Η ΕΚΠΑΝΕΗ

Ὅταν πᾶρθετε ἡ ἀπόφασις γιὰ τὴν ἔκδοσις τῆς «Τόλης» ἀποανθῆκατε στὸ βῆμα τοῦ Ὑπουργείου Πρωτοβουλίας, γιὰ τὴν ἔκδοσις τῆς σχετικῆς ἀδείας. Ἐπισημαστικὰ εὐλόγησε ἀπάντησιν, ὅτι δὲν ἀπατεῖται κρυμμὰ ἀδεια τώρα, γιὰτὶ οἱ διάφοροι ἀπαγορευτικοὶ Νόμοι καὶ Φηρησιματα καταργήθησαν. Ἀποκλείει αὐτὸ μῆτρο πραγματικῆς Δημοκρατίας. Γι' αὐτὸ καὶ τὸ χαιρετίζουμε μὲ Σπαρατικὸ ἀλαλαγμὸ.

ΤΟ 1ο ΦΥΛΛΟ

Κάθε ξεκίνημα δύσκολο! Ἔτσι καὶ τὸ πρῶτο φύλλο αὐτῆς τῆς ἐφημερίδος βγήκε μὲ ἀρκετὰς δυσκολίας. Καὶ τότεσ θά ὑπάρχουν καὶ στὴ συνέχεια. Πιθανὸς θά μεταβάλλονται μενταὲς προστάσεις, γιὰ συνεχῆ βελτίωσιν. Γι' αὐτὸ παρακαλοῦμε νὰ τύχῃ ἡ «Τόλη» ἐπιείκειας στὴς πρῶτες κρίσεις. Χωρὶς αὐτὸ νὰ τῆραται, ὅτι δὲ ὅλες τῆς ὑποδείξεις γιὰ τὴ βελτίωσιν τῆς. Γιὰ θέλει καὶ γι' αὐτὸ ἰδιαίτερα παρακαλεῖ. Ἡ κυκλοφορία τῆς «Τόλης» θά γίνεται μόνον μὲ τὸ ταχυδρομικὸ καὶ σὲ συνδρομητικῆ, πού θά πληρώνουν κανονικὰ τὴν συνδρομὴν τῶν. Γι' αὐτὸ δοῦα λάβουν

Επιβλέπων Καθηγητής: Θανάσης Χρήστου

Συνεπιβλέπων Καθηγητής: Ιάκωβος Μιχαηλίδης

Συνεπιβλέπων Καθηγητής: Σωτήριος Ριζάς

ΚΑΛΑΜΑΤΑ 2020

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

Πρόλογος.....	2
Εισαγωγή.....	6

Α΄ Κεφάλαιο

Η μεταπολεμική περίοδος 1949-1964.....	11
1.1. Η διοικητική ενασχόληση με τον αθλητισμό.....	11
1.2. Από την εγγραφή στον Εμπορικό Σύλλογο ως την διεκδίκηση του Δήμου....	26

Β΄ Κεφάλαιο

Από την εκλογή στο Δήμο Σπαρτιατών έως την κατάλυση της Δημοκρατίας.....	39
2.1. Η ίδρυση και ο ρόλος της εφημερίδας «Η Τόλμη».....	40
2.2. Συγκρούσεις και αντιδικίες.....	46
2.2.1. «Υπόθεση Ψυχογιού».....	48
2.2.2. «Περδικλωνειάδα»: Η δεύτερη δίκη.....	54
2.3. Παράλληλη παρουσία στον Εμπορικό Σύλλογο.....	60
2.4. Έργα και ημέρες της Δημοτικής Αρχής.....	66
Επίλογος.....	76
Πηγές και Βιβλιογραφία.....	79
Παράρτημα.....	82
Περίληψη.....	95

Πρόλογος

Το όνομα Γιώργος Περδικλώνης, θυμάμαι πως, το άκουγα αρκετά συχνά από την παιδική μου ηλικία, δίχως, όμως, να μπορώ να το συνδέσω με κάποια φυσιογνωμία. Άλλωστε, όταν ο Περδικλώνης πέθανε, το 1996, ήμουν τότε μόνον επτά ετών. Τα τελευταία χρόνια της ζωής του είχε εγκατασταθεί στην περιοχή της Νέας Σμύρνης και οι επισκέψεις του στον γενέθλιο τόπο είχαν περιορισθεί αισθητά· γεγονός που με οδηγεί στην εικασία πως πιθανότατα δεν συνυπήρξαμε στον ίδιο χώρο ούτε τυχαία! Έζησε και δραστηριοποιήθηκε επαγγελματικά για πολλά χρόνια στον Καραβά Σπάρτης, το χωριό όπου γεννήθηκα και μεγάλωσα. Έτσι οι αφηγήσεις και οι μικροϊστορίες γύρω από το πρόσωπό του μπλέκονταν με το μαστάρδεμα της μνήμης και την υπερβολή της προφορικής, δίνοντας συχνά μυθικές διαστάσεις σε αυτή την εντελώς άγνωστη, προς εμέ, μορφή.

Οι αναφορές διέφεραν ανάλογα με την σχέση ή τον τύπο συναναστροφής που είχε μαζί του ο εκάστοτε φορέας της μνήμης. Πολιτευτής; Δημοσιογράφος; Τυροκόμος; Έμπορος; Όλα αυτά -ή και περισσότερα- μαζί; Τί ήταν αυτός ο άνθρωπος και γιατί ακόμη τον μελετούσαν; Συχνά, μάλιστα, διακινούνταν οι ίδιες «ιστορίες», συνήθως μικροπαραλλαγμένες, που άγγιζαν τα όρια του αστικού μύθου: η πολυσυζητημένη εργατική εμφάνισή του σε αστικές περιστάσεις, η διακοπή ύδατος σε ξενοδοχειακή μονάδα από τον ίδιο ενόσω διατελούσε Αντιδήμαρχος, το πτηνό που είχε φιλοτεχνήσει στο αμάξι του και οι σημασίες που του προσέδιδαν...

Ποιος ήταν, λοιπόν, ο Γεώργιος Περδικλώνης; Τί ρόλο διαδραμάτισε στην σύγχρονη Σπάρτη; Και ποιο, εν τέλει, ήταν το αποτύπωμα που μοιραία άφησε με το σύντομο, αλλά πληθωρικό -όπως φαίνεται-, πέρασμά του από την τοπική κοινωνία; Αυτά τα ερωτήματα ήταν που με ώθησαν το 2017 -πριν ακόμη εισαχθώ στο ΠΜΣ «Νεότερη και Σύγχρονη Ιστορία: Νέες θεωρήσεις και προοπτικές» του Πανεπιστημίου Πελοποννήσου-, να ξεκινήσω μία πρόιμη έρευνα, συγκεντρώνοντας αρχεία και προφορικές πηγές. Το 2019 αποφάσισα να αξιοποιήσω το υλικό που διέθετα, πραγματοποιώντας περαιτέρω, πιο μεθοδική, στοχευμένη και διεξοδική έρευνα, ώστε να εκπονήσω την μεταπτυχιακή μου διατριβή με θέμα: *«Γεώργιος Θ. Περδικλώνης (1928-1996): Μία προσωπογραφία από τη μεταπολεμική Σπάρτη έως την κατάλυση της Δημοκρατίας»*.

Το άστρο του Γεωργίου Περδικλώνη άρχισε να λάμπει ήδη από νεαρή ηλικία, αμέσως μετά τον πόλεμο. *«(Ο Περδικλώνης και ο Χιώτης) ως δραστήριοι νέοι ήταν οι δύο δεύτερες μορφές στη Σπάρτη, αν υποθέσουμε ότι οι δύο πρώτες ήταν ο Νομάρχης κι ο Δήμαρχος»*, μου είπε στη συνέντευξη που μου παραχώρησε ο κ. Τάσος Βεκράκος¹, παλιός έμπορος και επί χρόνια μέλος του Εμπορικού Συλλόγου της πόλης. Ασχολήθηκε με τον κλασικό αθλητισμό ως παράγοντας του ιστορικού Σπαρτιατικού Γυμναστικού Συλλόγου, από τον οποίο αποχώρησε πρωτοστατώντας στην ίδρυση του Α.Σ.Σ. «Ο Λεωνίδας». Παράλληλα εμφανίστηκε ως αθλητικός συντάκτης στον Τύπο της εποχής· μια σχέση που σταδιακά εξελίχθηκε αναπτύσσοντας μια σταθερή παρουσία στον επαρχιακό Τύπο, κυρίως ως αρθρογράφος, αλλά αργότερα κι ως εκδότης ή υπεύθυνος εφημερίδας, γεγονός που μπορεί να τον κατατάξει ανάμεσα στους «εφημεριδανθρώπους» της εποχής της μεταπολεμικής άνθισης.

Πολιτεύτηκε ως δημοτικός σύμβουλος Σπαρτιατών δυο φορές χωρίς επιτυχία στις εκλογές του 1954 και του 1959, ενώ εκλέχθηκε πρώτος σε ψήφους στο συνδυασμό που κατάφερε να αναδειχθεί στις εκλογές του 1964, λαμβάνοντας αυτομάτως το αξίωμα του Αναπληρωτή Δημάρχου. Υπήρξε, επίσης, ενεργό μέλος του Εμπορικού Συλλόγου Σπάρτης, στο Δ.Σ. του οποίου συμμετείχε για περίπου δεκαπέντε χρόνια, ενώ ταυτόχρονα αναμείχθηκε σε αρκετές συλλογικότητες και φορείς, επιλέγοντας να έχει μια διακριτική ή συμβουλευτική παρουσία.

Η επιβολή της δικτατορίας συνέβη την περίοδο της μεγαλύτερης ακμής του, ανακόπτοντας την πολυσχιδή δράση του. Μεταπολιτευτικά κατήλθε στον πολιτικό στίβο εις διπλούν ως υποψήφιος Δήμαρχος Σπαρτιατών στις εκλογές του 1975 και του 1978, δίχως να καταφέρει να εκλεγεί, γεγονός που τον ώθησε να αποσυρθεί από την τοπική πολιτική σκηνή.

Όσοι τον γνώριζαν τον χαρακτήρισαν πολυπράγμονα, εργατικό, δημιουργικό, δυναμικό, οξυδερκή, ρηξικέλευθο, πρωτοπόρο, «επαναστάτη», ντόμπρο, αυθεντικό, αλλά και πεισματάρη, ευέξαπτο, κεφάλι αγύριστο...

Αρχικά η έρευνα έφερνε στο φως στοιχεία με το... σταγονόμετρο. Στην εξέλιξή της, όμως, άρχισε να φαντάζει ως Λερναία Ύδρα, καθώς οι ελάχιστες πληροφορίες που αρχικά διέθετα με οδηγούσαν σε νέα στοιχεία, κι αυτά με τη σειρά τους, κάθε φορά που ένας κύκλος έμοιαζε να κλείνει, με έφερναν αντιμέτωπο με νέα δεδομένα... Εντρυφώντας στην προσωπικότητά του, μέσω της έρευνας, έμοιαζε σαν

¹ Τάσος Βεκράκος, Προσωπική συνέντευξη, Αμύκλες Σπάρτης, Αύγουστος 2019

είχε αφήσει ισχυρές μνήμες -λόγω της δυναμικής του δράσης- στους σύγχρονούς του, αλλά και σαν να είχε επιλέξει να αφήσει ισχνά κατάλοιπα της παρουσίας του στους μεταγενέστερους, η πλειοψηφία εκ των οποίων είναι δεδομένο πως τον αγνοεί! Για αυτό, άλλωστε, πέραν από τη συγκέντρωση αρχαιακού υλικού, υπήρξαν σημαντικές δυσκολίες στον εντοπισμό πιο προσωπικών στοιχείων, όπως αλληλογραφία, φύλλα της εφημερίδας που εξέδιδε, ή κι ακόμη φωτογραφικές του αποτυπώσεις.

Ο Γιώργος Περδικλώνης δεν απέκτησε βιολογικούς απογόνους, που ενδεχομένως θα τον κρατούσαν ζωντανό στη συλλογική μνήμη ή και θα συνέχιζαν με την ίδια ορμή μιαν ανάλογη δράση στην τοπική κοινωνία. Μελετώντας, ωστόσο, σε βάθος τα στοιχεία που κατά καιρούς εντόπιζα, συνειδητοποιούσα πως υπήρξα κατά κάποιο τρόπο πνευματικά «απόγονός» του, καθώς, αρκετές δεκαετίες έπειτα από εκείνον, είχα ήδη αναπτύξει σκέψη και δράση στα τοπικά τεκταινόμενα παραπλήσια με τη δική του! Αυτό αποτελεί μια σοβαρή παγίδα για τον ερευνητή, καθώς ελλοχεύει ο κίνδυνος να μην παραδώσει κάτι παραπάνω από μια καλά λιβανισμένη «αγιογραφία». Κράτησα, λοιπόν, τις απαραίτητες αποστάσεις, μελετώντας ψυχρά κι εξετάζοντας από διαφορετικές οπτικές τις πηγές και τα αρχεία, διότι στόχος του Ιστορικού οφείλει να είναι η προσέγγιση κι η παρουσίαση της αλήθειας, δίχως περιττά περιτυλίγματα. Σκοπός της έρευνας δεν ήταν να παραδοθεί μία στείρα προσωπογραφία, αλλά να ενταχθεί στο κοινωνικό και χρονολογικό πλαίσιο, στο οποίο, το πρόσωπο που μελετάται, έδρασε. Στόχος ήταν μέσω της πολύπλευρης δράσης του Περδικλώνη να παρουσιαστούν και άγνωστες πτυχές της σύγχρονης ιστορίας της Σπάρτης, μιας ιστορίας, που υπό τη σκιά του ένδοξου, αρχαίου παρελθόντος, αγνοούμε ή επιλέγουμε να αδιαφορούμε. Άλλωστε, ένα από τα προβλήματα που αντιμετωπίστηκαν κατά τη διάρκεια της συλλογής των στοιχείων αποτέλεσε η σημαντική απουσία βιβλιογραφίας της περιόδου.

Η έρευνα υπήρξε πολύμηνη και στηρίχθηκε κατά βάση σε πρωτογενείς πηγές, οι οποίες ταξινομήθηκαν, αποδελτιώθηκαν και αρχειοθετήθηκαν. Η παρούσα διατριβή δεν αποτελεί μία αναπαραγωγή, αλλά μία παραγωγή της ιστορίας. Μελετήθηκαν επίσημα αρχεία κι έγγραφα υπηρεσιών, φορέων και συλλόγων (Δήμος Σπαρτιατών/Σπάρτης, Εμπορικός Σύλλογος, Γυμνάσιο Αρρένων κ.ά), το αρχείο του Τύπου της Λακωνίας, μέρος του προσωπικού αρχείου του Γ. Περδικλώνη που έχει διασωθεί, κ.ά., και καταγράφηκαν προσωπικές μαρτυρίες ύστερα από έναν κύκλο προφορικών συνεντεύξεων.

Για την ολοκλήρωση της έρευνας οφείλω να ευχαριστήσω τον Διευθυντή του ΠΜΣ και Καθηγητή του Πανεπιστημίου Πελοποννήσου κ. Θανάση Χρήστου για την καθοδήγηση και τη συνεργασία, τον πρώην Πρόεδρο του Εμπορικού Συλλόγου Σπάρτης κ. Παναγιώτη Γεωργανέ για την παραχώρηση άδειας μελέτης του αρχείου του Συλλόγου, καθώς και την υπάλληλο του Συλλόγου κα. Άννα Γεωργαντά για την εξυπηρέτηση· τον δημοτικό υπάλληλο και ληξίαρχο κ. Παναγιώτη Τσάκωνα για την διευκόλυνση στην αναζήτηση εγγράφων, τους διευθυντές του 1^{ου} Γενικού Λυκείου Σπάρτης κ.κ. Γιάννη Μηνακάκη (2017) και Γεωργία Κυριακοπούλου (2019) και τους υποδιευθυντές κ.κ. Κυριάκο Τραγά (2017) και Σωτήρη Μουρτζίκο (2019) για την άδεια μελέτης του αρχείου του Γυμνασίου Αρρένων και την σχετική βοήθεια, τους εκδότες κ.κ. Γιώργο Κώτσο και Σοφία Αντωνάκου που έθεσαν στη διάθεσή μου προς μελέτη βιβλιογραφία σχετική με τη Σπάρτη των εκδόσεων «Ιδιομορφή», τους υπεύθυνους του χώρου ιστορικής μνήμης «Κοραή 4» για την άδεια λήψης φωτογραφιών, το προσωπικό της Βιβλιοθήκης της Βουλής των Ελλήνων για την εξυπηρέτηση κατά τη διάρκεια της μελέτης του Τύπου, και τα μέλη του Συνδέσμου των εν Αττική Λακεδαιμονίων, κ.κ. Κων/νο Μπατσάκη και Στέφανο Λουμάκη για την παραχώρηση προς μελέτη τευχών του περιοδικού «Λακωνικά».

Εγκαρδώς ευχαριστώ τους κ.κ. Νίκο Β. Γεωργιάδη, Βασίλη Τζαβιδόπουλο, Γιάννη Χιώτη, Δημήτρη Κατσαφάνα, Νίκο Σαχάμη, Τάσο Βεκράκο, Πέτρο Κατσή και Σαράντο Σαραντάκο που εξιστόρησαν τις μνήμες τους, δίνοντάς μου την δυνατότητα να αφουγκραστώ την εποχή. Ξεχωριστές ευχαριστίες εκφράζω στην κα. Ζαζά Περδικλώνη που, εκτός των αφηγήσεων, μου παραχώρησε το προσωπικό αρχείο του συζύγου της. Ευχαριστώ ιδιαίτερα την προϊσταμένη και το προσωπικό των ΓΑΚ – αρχείων Ν. Λακωνίας κα. Πέπη Γαβαλά και κ.κ. Μιχάλη Σόβολο, Μαρία Στελλάκου και Ηλέκτρα Πρώμου που μου προσέφεραν αγόγγυστα κάθε βοήθεια, συνδράμοντας με το μεράκι τους στην εξέλιξη της έρευνας· την νυν και την πρώην Διευθύντρια της Δημόσιας Κεντρικής Βιβλιοθήκης Σπάρτης κ.κ. Ντίνα Γιαννακοπούλου και Ελένη Τζινιέρη-Τζανετάκου, αντίστοιχα, που έθεσαν στη διάθεσή μου προς μελέτη το αρχείο του Τύπου της Λακωνίας· τον υποψήφιο διδάκτορα και φίλο Βαγγέλη Σήτο για τις συμβουλές και τις γόνιμες συζητήσεις στο περιθώριο των παράλληλων ερευνών μας στην ΒτΒ, και τέλος την Οικογένειά μου που παντοiotρόπως αποτελεί το διαρκές μου στήριγμα.

Νίκος Ι. Καρμοίρης

Ιούλιος 2020

Εισαγωγή

Ο Γεώργιος Περδικλώνης γεννήθηκε στη Σπάρτη στις 25² ή 28 Νοεμβρίου 1928³. Μερικούς μήνες νωρίτερα (19/8) το Κόμμα των Φιλελευθέρων είχε κερδίσει τις εθνικές εκλογές και ο Ελευθέριος Βενιζέλος είχε επανέλθει στην εξουσία, αναλαμβάνοντας για πέμπτη φορά την πρωθυπουργία της χώρας (1928-1932), ενώ τον Μάιο του ίδιου έτους είχε ξεκινήσει τη λειτουργία της η Τράπεζα της Ελλάδος⁴, αναλαμβάνοντας το ρόλο της κεντρικής τράπεζας της χώρας. Την ίδια χρονιά στην Σπάρτη ιδρύθηκε η «Ηλεκτρική Εταιρία Σπάρτης» των αδελφών Παπαδολιά⁵, ενώ η πόλη είχε ήδη Δήμαρχο από το 1926 τον Ηλία Γκορτσολόγο, μια μορφή που έμεινε, δικαίως, στην κοινή συνείδηση ως ο «αναμορφωτής της Σπάρτης», όντας μάλιστα ο μοναδικός μέχρι σήμερα τοπικός άρχοντας που έχει τιμηθεί από την πολιτεία με τον «Σταυρό του Ταξιάρχη του Φοίνικος»⁶.

Μετά το θάνατο του Δημάρχου Σπαρτιατών Δημητρίου Μυλωνάκου, ο Γκορτσολόγος δέχτηκε πιέσεις από το λαό της πόλης, με μπροστάρη τον Εμπορικό Σύλλογο Σπάρτης, για να διεκδικήσει τη δημαρχία⁷. Παραιτήθηκε από τη θέση του Προέδρου του Εμπορικού Συλλόγου, την οποία κατείχε ήδη από το 1918⁸, κι εκλέχθηκε Δήμαρχος, παραμένοντας στο αξίωμα έως το 1941 -όταν και απομακρύνθηκε από τις γερμανικές δυνάμεις κατοχής⁹-, έχοντας ανανεώσει τη θητεία του εις διπλούν, στις δύο μόλις δημοτικές εκλογές που μεσολάβησαν (1929, 1934).

² Αρχείο Δήμου Σπάρτης/Δημοτολόγιο Δήμου Σπαρτιατών/Ληξιαρχική πράξις γεννήσεως, αριθμ. 225

³ Αρχείο Δήμου Σπάρτης/Πιστοποιητικό οικογενειακής κατάστασης Θεοδώρου Περδικλώνη
Αρχείο Δήμου Νέας Σμύρνης/Πιστοποιητικό οικογενειακής κατάστασης Γεωργίου Περδικλώνη

⁴ Χ. Αργιαντώνη - Γ. Μ. Πανσεληνά, «Η ελληνική οικονομία», στην: *Ιστορία του Νέου Ελληνισμού 1770-2000*, τ. 7 (2003), σ. 129

⁵ Τ. Βεκράκος (επιμ.), *Εμπορικός Σύλλογος Σπάρτης: Στο διάβα των εκατό χρόνων 1908-2008*, Σπάρτη 2008, σ. 134-135

⁶ Ν. Β. Γεωργιάδης, *Περί Σπάρτης*, Σπάρτη 2014, σ. 111-112

⁷ Σύμφωνα με την τότε εκλογική νομοθεσία ο Δήμαρχος εκλεγόταν ξεχωριστά από τους παρέδρους και τους δημοτικούς συμβούλους. Σε περίπτωση κένωσης της θέσης του Δημάρχου προκηρύσσονταν δημοκρατικές εκλογές για την (έμμεση ή άμεση -σύμφωνα με τις τροποποιήσεις του νόμου-) εκλογή νέου Δημάρχου. Βλέπε: Νόμος «Περί συστάσεως δήμων και κοινοτήτων», στην: *Εφημερίς της Κυβερνήσεως*, τχ. Α', αρ. φ. 58, 14.2.1912, (στο εξής βλ. *ΕτΚ*), Νομοθετικό Διάταγμα «Περί τροποποιήσεως και συμπληρώσεως της περί δήμων και κοινοτήτων νομοθεσίας», στην: *ΕτΚ*, τχ. Α', αρ. φ. 227, 29.8.1925, Διάταγμα «Περί μειώσεως του ορίου του πληθυσμού των δήμων κλπ», στην: *ΕτΚ*, τχ. Α', αρ. φ. 241, 9.9.1925, και Νομοθετικό Διάταγμα «Περί του τρόπου της εκλογής του Δημάρχου εις τίνες Δήμους», στην: *ΕτΚ*, τχ. Α', αρ. φ. 269, 26.9.1925

⁸ Βλέπε σχετικά: Τ. Βεκράκος (επιμ.), *ό. π.*, σ. 50-55

⁹ Φ. Λάδης (επιμ.), *Η Σπάρτη ανάμεσα σε τρεις αιώνες 1834-2002*, Σπάρτη 2002, σ. 170-171

Ο Γκορτσολόγος όχι μόνον καταπολέμησε παθογένειες που ταλαιπωρούσαν την πόλη, αλλά κατά τη διάρκεια της θητείας του συνέδεσε το όνομά του με τη δημιουργία βασικών υποδομών που βελτίωσαν την καθημερινότητα των Σπαρτιατών, όπως η ύδρευση, ο ηλεκτροφωτισμός, οι ασφαλτοστρώσεις δρόμων, η ανέγερση διδακτηρίων, η διαμόρφωση κοινόχρηστων χώρων κ.ά.¹⁰.

Την περίοδο αυτή άνθισαν, παράλληλα, στην πόλη ο αθλητισμός και η πνευματική καλλιέργεια με βασικότερο εκφραστή τους τον Σπαρτιατικό Γυμναστικό Σύλλογο¹¹, τμήμα του οποίου εκτός από το αθλητικό, αποτελούσε και η Φιλαρμονική Ορχήστρα Σπάρτης¹². Διοργανώνονταν αθλητικές και μουσικές εκδηλώσεις, καθώς επίσης κι άλλα τεκταινόμενα, όπως φιλολογικές βραδιές, επιστημονικές συζητήσεις, θεατρικές παραστάσεις κ.ά., από διάφορους τοπικούς φορείς. Σημαντική θέση στα τοπικά δρώμενα κατείχαν οι Παλλακωνικοί Αθλητικοί Αγώνες που κάθε χρόνο διεξάγονταν από τον Σπαρτιατικό Γ.Σ. ανήμερα της εορτής των Αγίων Κωνσταντίνου και Ελένης στο γυμναστήριο του Συλλόγου, το οποίο βρισκόταν στο χώρο που είναι σήμερα το πάρκο του ναού του Οσίου Νίκωνος¹³.

Η Σπάρτη, κατά την περίοδο του Μεσοπολέμου, χρόνια δημιουργίας και ανασυγκρότησης, βρέθηκε σε αναπτυξιακή τροχιά, λόγω τόσο της πλούσιας δραστηριότητας του οραματιστή Γκορτσολόγου, όσο και της συμβολής δραστήριων φορέων και μελών της τοπικής κοινωνίας. Οι σειρήνες του πολέμου στα τέλη Οκτωβρίου του 1940 ανέκοψαν βίαια την ανοδική πορεία της πόλης. Αργότερα, ύστερα από την συνθηκολόγηση και την είσοδο των γερμανικών δυνάμεων στη χώρα¹⁴, οι Γερμανοί κατακτητές εισέβαλαν στην πόλη της Σπάρτης την άνοιξη του '41, εγκαθιστώντας το στρατηγείο τους στο ξενοδοχείο Μενελάϊον¹⁵. Αρκετά σπίτια, αλλά και δημόσια κτήρια, όπως το Γυμνάσιο Αρρένων, επιτάχθηκαν είτε κατά τη γερμανική κατοχή, είτε μετ' έπειτα, κατά τα σκοτεινά χρόνια του εμφυλίου¹⁶. Για την περίοδο αυτή η τοπική βιβλιογραφία είναι φτωχή, και οι πληροφορίες προέρχονται

¹⁰ Φ. Λάδης (επιμ.), *ό. π.*, σ. 170 και Ν. Β. Γεωργιάδης, *ό. π.*, σ. 111-112

¹¹ Τ. Βεκράκος (επιμ.), *ό. π.*, σ. 30

¹² Βλέπε σχετικά: Μ. Παπαποστόλου-Αλεξανδρίδη, *Η Φιλαρμονική της Σπάρτης 1895-2012*, Σπάρτη 2012

¹³ Τ. Βεκράκος (επιμ.), *ό. π.*, σ. 30

¹⁴ Βλέπε ενδεικτικά: Χ. Φλάισερ, *Στέμμα και σβάστικα. Η Ελλάδα της Κατοχής και της αντίστασης 1941-1944*, Αθήνα 2009, 2τ. και Θ. Χρήστου, *Ο ρόλος των νέων στο Μέτωπο, την Κατοχή και την Αντίσταση (1940-1944)*, Αθήνα 2016-2017, 2τ.

¹⁵ Φ. Λάδης (επιμ.), *ό. π.*, σ. 203

¹⁶ Δημήτρης Κατσαφάνας, Προσωπική συνέντευξη, Σπάρτη, Ιανουάριος 2020

κατά βάση από τη συλλογική μνήμη της πόλης. Όπως ολόκληρη η χώρα, έτσι και η Σπάρτη δέχτηκε ισχυρά πλήγματα από το ναζιστικό μένος. Εκείνο, ωστόσο, που στιγμάτισε την νεότερη ιστορία της, ήταν η εκτέλεση των εκατό Ελλήνων -στην πλειονότητά τους Σπαρτιάτες και κάτοικοι όμορων χωριών- στη θέση Μονοδένδρι, τον Νοέμβριο του 1943¹⁷, θυσία που στη λαϊκή συνείδηση έλαβε διαστάσεις θρύλου ανεβάζοντας μυθοπλαστικά τον αριθμό των θυμάτων σε «118». Ανάμεσα στους εκτελεσθέντες βρέθηκαν και «επίλεκτα» μέλη της σπαρτιατικής κοινωνίας, γεγονός που θεωρείται ότι επηρέασε ως προς σημαντικό βαθμό την ομαλή εξέλιξη της πνευματικής και κοινωνικής ζωής του τόπου αμέσως μετά την απελευθέρωση, καθώς από τους ντόπιους γίνεται λόγος για «πνευματικό ορφάνεμα».

Σε αυτό το κοινωνικοπολιτικό πλαίσιο ήρθε στη ζωή και μεγάλωσε ο Γιώργος Περδικλώνης. Ήταν το πρώτο από τα δύο παιδιά του Θεόδωρου Περδικλώνη από το Μυστρά και της Σταματικής ή Σταμάτας Καλαματιανού από την Μάνη. Τον Ιανουάριο του 1930 γεννήθηκε η αδερφή του Αικατερίνη, ενώ ο ίδιος βαπτίστηκε μερικούς μήνες έπειτα, στις 12 Μαΐου, στον μητροπολιτικό ναό με ανάδοχο τον Φώτιο Γεωργ. Μαγγαλούση¹⁸. Ο πατέρας του, Θεόδωρος Περδικλώνης, επαγγελόταν μάγειρας και διατηρούσε οινομαγειρείο στη λακωνική πρωτεύουσα, στην σημερινή οδό Πλήθωνος Γεμιστού, τουλάχιστον από το 1930, όταν και εντοπίζεται σε επαγγελματικό κατάλογο του «Οδηγού Ιγγλέση»¹⁹.

Ο Περδικλώνης έλαβε τα πρώτα γράμματα στο Β' Δημοτικό Σχολείο Σπάρτης, στο μαθητολόγιο του οποίου εντοπίζεται ως μαθητής της Α' Τάξης κατά το σχολικό έτος 1935-1936²⁰. Στα πρόθυρα του πολέμου, το έτος 1939-1940, αρχίζει να φοιτά στο Γυμνάσιο Αρρένων Σπάρτης²¹. Η εφηβική και σχολική του ζωή συμπίπτει με τα ταραγμένα χρόνια του Β' Παγκοσμίου Πολέμου και του Εμφυλίου, πράγμα που συνεπάγεται πως τα προσλαμβάνοντα βιώματα ήταν σκληρά, καθώς -εκτός της γενικής ζοφερής κατάστασης- ο χώρος του Γυμνασίου είχε κατά περιόδους επιταχθεί και τα μαθήματα διεξάγονταν ακόμη και στην ταράτσα του σχολικού κτηρίου²².

¹⁷ «Κοινοποίησης», έγγραφο Στρατιωτικού Διοικητή Πελοποννήσου, 26.11.1943, Αρχείο Μουσείου της Νεότερης Σπάρτης

¹⁸ Αρχείο Δήμου Σπάρτης/Δημοτολόγιο Δήμου Σπαρτιατών/Ληξιαρχική πράξις γεννήσεως, αριθμ. 225

¹⁹ Ν. Γ. Ιγγλέσης, *Οδηγός της Ελλάδος*, Αθήναι 1930, σ. 1257

²⁰ Γενικά Αρχεία του Κράτους/Γ.Α.Κ. Λακωνίας/ΕΚΠ.79.1.7

²¹ Αρχείο 1^{ου} Γυμνασίου Σπάρτης/Μαθητολόγιο Αρρένων 1939-1945

²² Δημήτρης Κατσαφάνας, Προσωπική συνέντευξη, Σπάρτη, Ιανουάριος 2020

Αξίζει αναφοράς πως το όνομα Γεώργιος Περδικλώνης εντοπίζεται σκαλισμένο στους τοίχους του χώρου ιστορικής μνήμης «Κοραή 4»²³. Πρόκειται για τα υπόγεια του κτιρίου της Εθνικής Ασφαλιστικής, το οποίο υπέταξαν οι Γερμανοί και χρησιμοποίησαν για την εγκατάσταση των διάφορων υπηρεσιών των στρατευμάτων κατοχής και της Κομαντατούρ. Στα υπόγεια του κτιρίου φυλακίσθηκαν και βασανίστηκαν πολλοί Έλληνες αντιστασιακοί, ενώ κρατήθηκαν πολλοί ακόμη πολίτες, κάθε ηλικίας, από όλη την Ελλάδα για ασήμαντα παραπτώματα. Στη μεγαλύτερη έκταση των τοίχων των υπογείων οι κρατούμενοι έγραφαν ή χάραζαν με ό,τι αιχμηρό αντικείμενο είχαν στην διάθεσή τους μηνύματα, ονόματα, χρονολογίες και σχέδια. Οι Γερμανοί έβαψαν επανειλημμένα τους τοίχους, οι οποίοι κάθε φορά ξαναγέμιζαν με μηνύματα. Σήμερα στο υπόγειο της οδού Κοραή 4 διατηρείται η τελευταία στρώση των μηνυμάτων, του έτους 1944²⁴. Εκεί εντοπίστηκε χαραγμένο με ακιδογράμματα, ανορθόγραφα, το όνομα «Γεώργιος Περδικλώνης». Δεν υπάρχουν μαρτυρίες ή στοιχεία που να πιστοποιούν εάν ο Περδικλώνης είχε πράγματι συλληφθεί κι οδηγηθεί στα ναζιστικά κρατητήρια ή εάν απλώς πρόκειται για κάποια τυχαία συνωνυμία. Το γεγονός, όμως, πως το όνομα είναι γραμμένο ανορθόγραφα, σε συνδυασμό πως ήδη από τις πρώτες τάξεις του Δημοτικού ο ίδιος ήταν άριστος μαθητής²⁵, οδηγεί μεν στο συμπέρασμα της συνωνυμίας, αφήνει δε το θέμα ερευνητέο.

Μετά την ολοκλήρωση των μαθητικών του υποχρεώσεων κατατάχθηκε στον στρατό, όπου υπηρέτησε ως έφεδρος ανθυπολοχαγός του Μηχανικού. Για βιοποριστικούς λόγους εντάχθηκε στις εθελοντικές ομάδες ναρκαλιειών που έδρασαν στην οροσειρά της Πίνδου, εξασφαλίζοντας έτσι διπλάσιο μισθό και βελτιωμένο συσσίτιο. Στα βουνά όπου έδρασε ως ναρκαλιέας ήρθε σε συναναστροφή με ντόπιους κτηνοτρόφους, από τους οποίους διδάχθηκε την τυροκομική τέχνη, η οποία έμελε να αποτελέσει την βασική του επαγγελματική ενασχόληση²⁶. Ύστερα από την

²³ *Κοραή 4: Χώρος Ιστορικής Μνήμης 1941-1944*, «Κρατηθέντες», www.korai4.gr/archive/prisoners, ημερομηνία προσπέλασης: 10.2.2020

²⁴ *Κοραή 4: Χώρος Ιστορικής Μνήμης 1941-1944*, «Ιστορία του Μεγάρου Κοραή 4», www.korai4.gr/history, ημερομηνία προσπέλασης: 10.2.2020

²⁵ Σύμφωνα με τα βαθμολόγια του 2^{ου} Δημοτικού Σχολείου. Βλέπε: Γενικά Αρχεία του Κράτους/Γ.Α.Κ. Λακωνίας/ΕΚΠ.79.1.12 και Γενικά Αρχεία του Κράτους/Γ.Α.Κ. Λακωνίας/ΕΚΠ.79.1.13

²⁶ Ανυπόγραφο άρθρο, «Απολογία κατηγορουμένου», στην: *Η Τόλημη*, αρ. φ. 11-12, Μάιος-Ιούνιος 1967, σ. 4

Νίκος Β. Γεωργιάδης, Προσωπική συνέντευξη, Σπάρτη, Αύγουστος 2017

Πέτρος Κατσής, Προσωπική συνέντευξη, Σπάρτη, Αύγουστος 2019

ολοκλήρωση των στρατιωτικών του υποχρεώσεων επέστρεψε στη Σπάρτη, όπου για κάποια χρόνια ασχολήθηκε επαγγελματικά με το υπόγειο ταβερνείο του πατέρα του²⁷.

Είναι η εποχή που η Σπάρτη πάσχιζε να αφήσει πίσω της τις καταστροφικές συνέπειες των πολέμων κι αναζητούσε τους τρόπους και τα πρόσωπα που θα την ωθήσουν στην δημιουργία και την αναγέννηση. Την περίοδο αυτή δημοσιεύθηκαν στην εφημερίδα «Λακωνικόν Βήμα» δύο άρθρα (τον Νοέμβριο του 1949 και τον Ιανουάριο του 1950) σχετικά με την ανάγκη προαγωγής του κλασικού αθλητισμού²⁸. Το πρώτο μάλιστα φέρει την υπογραφή του Π. Πετράκη, παλιού αθλητή του Σπαρτιατικού Γ.Σ. και τότε προπονητή στίβου του ΣΕΓΑΣ. Ο Περδικλώνης με τη σπίθα της νιότης και την όρεξη της δημιουργίας –αξιοποιώντας συγχρόνως και το κενό σε ανθρώπινο δυναμικό που άφησε στην τοπική κοινωνία η μακρά πολεμική θηριωδία– επέλεξε να ασχοληθεί ενεργά με τα κοινά και να συμμετάσχει στην προσπάθεια της κοινωνικής ανοικοδόμησης, βρίσκοντας αρχικό πεδίο δράσης στην αναγέννηση του κλασικού αθλητισμού.

²⁷ Γιάννης Χιώτης, Προσωπική συνέντευξη, Σπάρτη, Οκτώβριος 2017

Σαράντος Σαραντάκος, Προσωπική συνέντευξη, Καραβάς Σπάρτης, Σεπτέμβριος 2019

²⁸ Π. Πετράκης, «Ανάγκη προκηρύξεως αθλητικών αγώνων», στο: *Λακωνικόν Βήμα*, αρ. φ. 156, 13.11.1949, σ. 3

Κ. Βεβελόγιαννης, «Ο κλασικός αθλητισμός εν Σπάρτη», στο: *Λακωνικόν Βήμα*, αρ. φ. 165, 29.1.1950, σ. 3

Α' Κεφάλαιο

Η μεταπολεμική περίοδος 1949-1964

1.1. Η διοικητική ενασχόληση με τον αθλητισμό

Το 1949 ο Γιώργος Περδικλώνης ήταν ήδη εκλεγμένο μέλος στο Δ.Σ. του Σπαρτιατικού Γυμναστικού Συλλόγου σε ηλικία μόλις 21 ετών, όπως προκύπτει από τα αρχεία του συλλόγου που διασώζονται. Αρχικά, μάλιστα, συναντάται ως Έφορος και στη συνέχεια ως Ταμίας του Δ.Σ. (κατά το διάστημα Απρίλιος 1949 – Μάιος 1950)²⁹. Σύμφωνα με μαρτυρίες³⁰, αλλά και μεταγενέστερα δημοσιεύματα υπήρξε εκείνος που οραματίστηκε την αναβίωση των πρώτων μεταπολεμικών αγώνων στίβου, οι οποίοι προπολεμικά αποτελούσαν θεσμό για την πόλη της Σπάρτης και είχαν διακοπεί λόγω της Κατοχής και της εμπόλεμης κατάστασης. Η εφημερίδα «Λακωνικός Κήρυξ» στη στήλη «αναδρομές» έγραφε στις 14 Δεκεμβρίου 1982:

«“Νέο αίμα” μπήκε στη διοίκηση του Σπαρτιατικού το 1950. Και σε σύντομο διάστημα ο σύλλογος απέκτησε νέα πνοή. Επανιδρύθηκε το τμήμα στίβου και έγιναν με μεγάλη επιτυχία οι πρώτοι μεταπολεμικοί αθλητικοί αγώνες. Παράλληλα η ποδοσφαιρική ομάδα συνέχισε τις δυναμικές εμφανίσεις της. Πρωτεργάτες αυτής της προσπάθειας ήταν δύο δραστήριοι νέοι της εποχής: ο Γιώργος Περδικλώνης και ο Θέμης Χίος»³¹.

Κατά το τέλος του 1949 το γυμναστήριο του Σπαρτιατικού αποδεσμεύτηκε³² και ο σύλλογος προέβη στη ριζική ανακατασκευή του, στην προμήθεια αθλητικού υλικού, στον διορισμό επιστάτη και στην απόφαση διοργάνωσης των πρώτων αθλητικών αγώνων μετά τον πόλεμο. Οι προσπάθειες για την προκήρυξη των αγώνων ξεκίνησαν με μεθοδικές και ταχείες ενέργειες έναν μόλις μήνα πριν την διοργάνωσή τους, τον Απρίλιο του 1950. Ο εκπρόσωπος του Σπαρτιατικού στον ΣΕΓΑΣ, Γιώργος Σταματάκης, συνοδεία του προπονητή του ΣΕΓΑΣ, Π. Πετράκη, ζήτησαν την αρωγή του Νομάρχη Λακωνίας Παλαιολόγου ισχυριζόμενοι ότι δεν ήταν «τιμητικόν δια την πόλιν μας, ήτις υπήρξε η κοιτίς του αθλητισμού να μη τελή αγώνας και ο εκπρόσωπός της παρά το ΣΕΓΑΣ να στερείται ψήφου κατά τας διαφόρους συνελεύσεις εκ του λόγου

²⁹ Αρχείο Σπαρτιατικού Γυμναστικού Συλλόγου

³⁰ Γιάννης Χιώτης, Προσωπική συνέντευξη, Σπάρτη, Οκτώβριος 2017

³¹ Ανυπόγραφο άρθρο, «Αναδρομές...», στο: *Λακωνικός Κήρυξ*, αρ. φ. 1343, 14.12.1982, σ. 1

³² Πιθανότατα είχε επιταχθεί κατά τη διάρκεια των πολέμων

τούτου». Ο Πετράκης μάλιστα υποσχέθηκε στον Νομάρχη ότι σε περίπτωση που οι αγώνες προκηρύσσονταν τον επόμενο κιόλας μήνα, θα αναλάμβανε ο ίδιος να προπονήσει τους αθλητές άνευ αμοιβής. «*Ο φίλαθλος και ενθουσιώδης Νομάρχης*» αποδέχθηκε την εισήγηση προβαίνοντας στις απαιτούμενες ενέργειες³³.

Έτσι, οι αγώνες, πράγματι, προγραμματίστηκαν για ανήμερα της εορτής του Αγίου Κωνσταντίνου, όπως συνέβαινε παραδοσιακά πριν τον πόλεμο. Η εφημερίδα «*Λακωνικόν Βήμα*» έγραψε σχετικά: «*Επί τέλους και εις την Σπάρτην, την πατρίδα του αθλητισμού, απεφασίσθη να γίνουν δια την 21 τρέχοντος, αθλητικοί αγώνες. Ο κλασικός αθλητισμός εις τον οποίον οι πρόγονοί μας ησκούντο, είχε καταληφθή κατά την μεταπολεμικήν ιδία περίοδον, από το ποδόσφαιρον και όλα τ' αθλητικά σωματεία ησχολούντο μόνον μ' αυτό. Καλόν είναι το ποδόσφαιρον, αλλά κύριος αθλητισμός είναι τα κλασικά αγωνίσματα εις τα οποία ησκούντο όλοι οι Έλληνες της αρχαίας εποχής. Ήδη χάρις εις την πρωτοβουλίαν του κ. Νομάρχου, ελπίζομεν πως θα προωθηθή ο αθλητισμός εις ολόκληρον τον Νομόν επί των αληθών και πραγματικών του βάσεων*»³⁴.

Σύμφωνα με την προκήρυξη τα καθορισμένα αγωνίσματα ήταν δρόμοι 100μ., 150μ. και 400μ., άλματα απλούν, τριπλούν και εις ύψος, ρίψεις σφαίρας και δισκοβολίας, σκυταλοδρομία 4x150μ. και ποδηλατοδρομία δώδεκα χιλιομέτρων με εκκίνηση από το 12^ο χλμ της δημοσίας οδού Σπάρτης–Γυθείου. Στους αγώνες είχαν την δυνατότητα «*να λάβωσι μέρος άπαντες οι εκ Σπάρτης και των περιχώρων αθληταί είτε ανήκουν είτε δεν ανήκουν εις αθλητικά σωματεία*»³⁵.

Στο Γυμναστήριο του Σπαρτιατικού στις 21 Μαΐου 1950 συνέρευσε πλήθος κόσμου για να παρακολουθήσει τους αγώνες με επικεφαλής το σύνολο των τοπικών Αρχών. Παρά τη μικρή συμμετοχή αθλητών και του ελάχιστου διαθέσιμου χρόνου για προπονήσεις και προετοιμασία, οι πρώτοι αυτοί μεταπολεμικοί αγώνες στίβου κρίθηκαν επιτυχείς. Σε αυτούς συμμετείχαν κυρίως αθλητές του Σπαρτιατικού, των Προσκόπων και του Παλλακωνικού, ενώ έλαβαν μέρος εκτός συναγωνισμού και αθλητές από το Γύθειο -καθώς κι ένας πρωταθλητής Ελλάδος στο αγωνίσμα των 400μ.-, σημειώνοντας κορυφαίες επιδώσεις³⁶.

³³ Ανυπόγραφο άρθρο, «Αθλητικοί αγώνες εν Σπάρτη», στο: *Λακωνικόν Βήμα*, αρ. φ. 174, 16.4.1950, σ. 4

³⁴ Ανυπόγραφο άρθρο, «Αθλητισμός», στο: *Λακωνικόν Βήμα*, αρ. φ. 177, 7.5.1950, σ. 2

³⁵ Ανυπόγραφο άρθρο, «Προκήρυξις αθλητικών αγώνων εν Σπάρτη», στο: *Λακωνικόν Βήμα*, αρ. φ. 178, 14.5.1950, σ. 2

³⁶ Ανυπόγραφο άρθρο, «Η τέλεσις των εφετεινών αθλητ. αγώνων», στο: *Λακωνικόν Βήμα*, αρ. φ. 180, 28.5.1950, σ. 4

Στον απόηχο της διοργάνωσης, λίγες μόλις ημέρες ύστερα από τους αθλητικούς αγώνες, το Δ.Σ. του Σπαρτιατικού Γ.Σ. κάλεσε τα μέλη του σωματείου σε Γενική Συνέλευση με στόχο, μεταξύ άλλων, τον απολογισμό πεπραγμένων και τις αρχαιρεσίες για την ανάδειξη νέας διοίκησης³⁷. Στις εκλογές που ακολούθησαν ο νεαρός Περδικλώνης, αν και -όπως υποστηρίζεται- υπήρξε ιθύνων νους της αναβίωσης των αγώνων δεν κατάφερε να επανεκλεγεί τακτικό μέλος στο διοικητικό συμβούλιο του ιστορικού Σπαρτιατικού, καταλαμβάνοντας την πρώτη θέση των επιλαχόντων αναπληρωματικών μελών³⁸.

Τελευταία αναφορά στην οποία ο Περδικλώνης εντοπίζεται ως μέλος του Σπαρτιατικού είναι σε μία κατάσταση μελών του σωματείου τον Ιανουάριο του 1951³⁹. Πιθανότατα να παρέμεινε για κάποια χρόνια ακόμα στον σύλλογο, χωρίς ωστόσο να προκύπτει πως εξακολούθησε να ήταν ενεργό μέλος. Στα τέλη του 1954 μία ομάδα δεκατεσσάρων μελών του Σπαρτιατικού, ανάμεσά τους πρώην κορυφαία μέλη του Δ.Σ., αποσπάσθηκε από τον σύλλογο και μαζί με άλλα ενεργά μέλη της σπαρτιατικής κοινωνίας -κάποια εκ των οποίων έμελε να πρωταγωνιστήσουν αργότερα, όπως οι Γ. Σαϊνόπουλος, Β. Βασιλάκης, Γ. Λιναρδάκης κ.ά.-, συναθροίστηκαν με στόχο την ίδρυση ενός νέου -αμιγώς του κλασικού αθλητισμού- αθλητικού σωματείου με την ονομασία «Ο Λεωνίδα»⁴⁰. Πρωτεργάτης της προσπάθειας ήταν ο Γιώργος Περδικλώνης, ο οποίος μαζί με τους Νικόλαο Νικολόπουλο και Γεώργιο Λουμάκη συμμετείχε στην επιτροπή σύνταξης του καταστατικού, ενώ για πρόεδρος του συλλόγου προοριζόταν ο Γυμνασιάρχης Αρρένων Σπάρτης, Ευστράτιος Σούπος.

Νωρίτερα, το καλοκαίρι του 1954, ο Περδικλώνης είχε κάνει την παρθενική του εμφάνιση στον τοπικό Τύπο δημοσιεύοντας στην εφημερίδα «Λακωνικόν Βήμα» ένα άρθρο σε δύο μέρη με τον τίτλο «Ο Κλασικός Αθλητισμός». Στο πρώτο μέρος έγραφε: «Όλοι, όσοι συζητούν [...] για τον κλασικό αθλητισμό του τόπου μας, της πόλεώς μας, του νομού μας, συμφωνούν ότι δεν πέθανε, αλλά έχει ή μάλλον τον ρίζανε

³⁷ Αρχείο Σπαρτιατικού Γυμναστικού Συλλόγου

³⁸ Ανυπόγραφο άρθρο, «Αρχαιρεσίες του συλλόγου “Ο Σπαρτιατικός”», στο: *Λακωνικόν Βήμα*, αρ. φ. 182, 17.6.1950, σ. 4

Αρχείο Σπαρτιατικού Γυμναστικού Συλλόγου

³⁹ Αρχείο Σπαρτιατικού Γυμναστικού Συλλόγου

⁴⁰ Γενικά Αρχεία του Κράτους/Γ.Α.Κ. Λακωνίας/ΔΙΚΑΣΤ.5.1.1891

Αρχείο Σπαρτιατικού Γυμναστικού Συλλόγου

[...] σε μια βαθειά νάρκη, σε έναν ύπνο που νομίζουν ότι δεν έχει ζύπνημα»⁴¹, καυτηριάζοντας την στάση των τοπικών αθλητικών παραγόντων που οδήγησε σε ύπνωση τον κλασικό αθλητισμό, καταθέτοντας παράλληλα σκέψεις και προτάσεις για την ανόρθωσή του. Προσπαθώντας να αμβλύνει τις ιδιόρρυθμες απαγορεύσεις για την συμμετοχή των μαθητών σε αθλητικούς συλλόγους, ο Περδικλώνης στο δεύτερο μέρος του κειμένου κατέθετε πρόταση για την ίδρυση ενός αθλητικού σωματείου την ευθύνη του οποίου θα είχε ο εκάστοτε Γυμνασιάρχης και οι αθλούμενοι θα προπονούνταν υπό την επίβλεψη καθηγητή σωματικής αγωγής. «Ένας καινούργιος σύλλογος ΚΑΘΑΡΩΣ ΑΘΛΗΤΙΚΟΣ ΚΑΙ ΑΘΛΟΠΑΙΔΙΩΝ –πλην ποδοσφαίρου, του οποίου την τύχη αφήνουμε στα ποδοσφαιρικά σωματεία της πόλεώς μας– μπορεί να δημιουργηθή και εύκολα να εξεύρη το έμψυχον υλικόν, αφού άρει την ανωτέρω απαγόρευσι με την πρόσληψι, ως προπονητού-γυμναστού, ενός καθηγητού της Σωματικής Αγωγής»⁴², έγραφε ο Περδικλώνης, δίνοντας ουσιαστικά το στίγμα που οι ιδρυτές του «Λεωνίδα» θα θελήσουν να δώσουν αργότερα στον σύλλογο που οραματίστηκαν να δημιουργήσουν. Το κείμενο δεν αποτελεί μόνον έναν προπομπό της ίδρυσης του σωματείου, αλλά κι ένα αθλητικό μανιφέστο που στόχευε στην αφύπνιση της τοπικής κοινωνίας και την αθλητική ενεργοποίηση των νέων -μαθητών και μη.

Ο Περδικλώνης το 1954 φαίνεται πως ήταν ιδιαίτερα δραστήριος όσον αφορά τα αθλητικά δρώμενα της πόλης και παρακολουθούσε στενά τον αθλητισμό. Τον Οκτώβριο του ίδιου έτους ξεκίνησε να αθλητικογραφεί σταθερά στην εφημερίδα «Σπαρτιατικά Νέα» διατηρώντας τις στήλες «Τα αθλητικά νέα της εβδομάδος» και «Φίλαθλα λόγια». Μάλιστα η πένα του αποτέλεσε, από την πρώτη κιόλας στιγμή, φωνή υπεράσπισης στην προσπάθεια ίδρυσης του νέου αθλητικού φορέα. Κι αυτό γιατί η πρωτοβουλία της ίδρυσης ενός νέου αθλητικού φορέα, με πυρήνα μέλη του ιστορικού Σπαρτιατικού, φαίνεται πως δημιούργησε τριγμούς στους ασχολούμενους με τα αθλητικά δρώμενα της πόλης, προκαλώντας μια σειρά αντιδράσεων πριν καν ακόμα ο «Λεωνίδα» συσταθεί επισήμως. Στις 22 Οκτωβρίου τροφοδοτούμενο δημοσίευμα στην αθηναϊκή αθλητική εφημερίδα «Αθλητική Ηχώ» επέκρινε την ίδρυση του νέου συλλόγου:

⁴¹ Γ. Περδικλώνης, «Ο κλασικός αθλητισμός» (Α), στο: *Λακωνικόν Βήμα*, αρ. φ. 299, 25.7.1954, σ. 1

⁴² Γ. Περδικλώνης, «Ο κλασικός αθλητισμός» (Β), στο: *Λακωνικόν Βήμα*, αρ. φ. 300, 1.8.1954, σ. 1-2

«Εκ Σπάρτης μεταδίδεται ότι ο διευθυντής του εκεί Γυμνασίου απεφάσισε να ιδρύση αθλητικόν σύλλογον υπό την επωνυμίαν “Λεωνίδας”. Ο σύλλογος αυτός, η δύναμις του οποίου θα αποτελήται εξ ολοκλήρου εκ μαθητών, θα καλλιεργή όλα τα αθλήματα εκτός του ποδοσφαίρου! Κατ’ αρχήν, μεν, πρέπει ασφαλώς να χειροκροτήσομεν την ενέργειαν του κ. Διευθυντού, διότι η ίδρυσις ενός συλλόγου με αθλητάς μαθητάς είναι ευχάριστον γεγονός – παρ’ όλον που δεν εχρειάζετο καν εφ’ όσον κάθε σχολείον αποτελεί, κατά τον νόμον, σύλλογον – και γίνεται δεκτόν με ανακούφισιν λόγω του ότι θα δώση διέξοδον εις την αγάπην των νέων δια την άθλησιν. Αλλά δεν ημπορούμεν παρά να διαφωνήσωμεν με την απόφασιν περί μη καλλιεργείας του ποδοσφαίρου, δεδομένου ότι τούτο είναι το δημοφιλέστερον, το πλέον διαδεδομένον των αθλημάτων και εκείνο όπερ συγκινεί τας μάζας ανεξαρτήτως ηλικίας»⁴³.

Απαντώντας στην «Αθλητική Ηχώ» ο Περδικλώνης έγγραψε στα «Σπαρτιατικά Νέα»: «Χωρίς σάλους και τυμπανοκρουσίας ήρχισεν προ καιρού η κίνησις δια την δημιουργίαν ενός καθαρώς αθλητικού Συλλόγου, κλασσικού αθλητισμού. Πρωτεργάτης υπήρξεν ο Γυμνασιάρχης κ. Σούπος τον οποίον πλαισίωσαν παλαιοί αθληταί και σύγχρονοι λάτραι του κλασσικού αθλητισμού. Εις την ανωτέρω κίνησιν προσεπάθησαν να αντιδράσουν φανατικοί φίλοι του ποδοσφαίρου. Μετεχειρίσθησαν δε ως μέσον και την εφημερίδα “Αθλητική Ηχώ”, η οποία [...] εσχολίασε δυσμενώς την ανωτέρω προσπάθειαν»⁴⁴. Μάλιστα ως ενίσχυση της απάντησής του παρέθεσε συγχαρητήρια επιστολή του Γενικού Γραμματέα του Υπουργείου Παιδείας προς τον Γυμνασιάρχη Σούπο. Στο ίδιο φύλλο ο Περδικλώνης έγγραφε σχετικά με τους σκοπούς του σωματείου: «Η δημιουργία ενός συλλόγου καθαρώς κλασσικού αθλητισμού εις πόλιν μας θα ικανοποιήση απολύτως το δημόσιον αίσθημα και μάλιστα των Σπαρτιατοπαίδων. Εξ όσων δε γνωρίζομεν η προσπάθεια δεν αποβλέπει να δημιουργήση ρέκορνταμ ή υπεραθλητάς. Έχει ως σκοπόν να απασχολήση όσο το δυνατόν περισσότερους νέους, ιδίως εξωσχολικά παιδιά. Δι’ ομιλιών δε και διδασκαλιών θα φροντίζη να δημιουργή εις τους νέους καλούς χαρακτήτας, ώστε να γίνονται καλά μέλη της κοινωνίας»⁴⁵.

⁴³ Ανυπόγραφο άρθρο, «Αντίλαλοι: πάλιν εκτός...», στην: *Αθλητική Ηχώ*, αρ. φ. 2071, 22.10.1954, σ. 3

⁴⁴ Ανυπόγραφο άρθρο, «Τα αθλητικά νέα της εβδομάδα», στα: *Σπαρτιατικά Νέα*, αρ. φ. 602, 31.10.1954, σ. 4

⁴⁵ Γ.Π., «Φίλαθλα λόγια», στα: *Σπαρτιατικά Νέα*, αρ. φ. 602, 31.10.1954, σ. 4

Ωστόσο, τα γραφόμενα του Περδικλώνη προκάλεσαν την αντίδραση του νεαρού Ανδρέα Χιώτη, την οποία εξέφρασε με επιστολή του προς τα «Σπαρτιατικά Νέα». Ο Χιώτης αναφέρθηκε στην ίδρυση του «Αθλητικού και Μορφωτικού Συλλόγου Δόξα Σπάρτης» ως μία κίνηση φιλάθλων για την αναβίωση του κλασικού αθλητισμού στην πόλη, η οποία ήταν από καιρού γνωστή στην τοπική κοινωνία, εκφράζοντας την γνώμη πως η πόλη δεν θα άντεχε την δημιουργία και τρίτου -συμπεριλαμβανομένου του Σπαρτιατικού- αθλητικού σωματείου ιδίου σκοπού. «Το γεγονός ότι εις το τελευταίον φύλλον σας ο αθλητικός συνεργάτης σας ησχολήθη συνηγορών υπέρ της ιδρύσεως και ετέρου παρομοίου συλλόγου μου προξένησε αληθώς κατάπληξιν», έγραφε ο Χιώτης, υποστηρίζοντας πως εκείνοι που αγαπούσαν τον κλασικό αθλητισμό θα έπρεπε να αποτελέσουν μία ενιαία κίνηση, με την προϋπόθεση να ήταν απαλλαγμένοι από τυχόν προσωπικές φιλοδοξίες «διότι αυτό εμείς το θεωρούμεν ως ασυμβίβαστον προς την αθλητικήν Ιδέαν»⁴⁶. Στο ίδιο φύλλο ο Περδικλώνης έδωσε την δική του απάντηση: «Ουδέποτε εσκέφθημεν να αδικήσωμεν ή να μειώσωμεν την προσπάθειαν των αγνών φιλάθλων δια την ίδρυσιν του “αθλητικού και μορφωτικού συλλόγου Δόξα Σπάρτης”. Αντιθέτως τους συγχαίρομεν. Αλλά δεν συμφωνούμεν, ότι η αθλητική κίνησις πρέπει να είναι ενιαία. Διότι η ευγενής άμιλλα είναι το καλλίτερον μέσον για την εξύψωσιν του αθλητισμού»⁴⁷.

Οι διεργασίες για την ίδρυση του «Λεωνίδα» διεξάγονταν εν μέσω προεκλογικής περιόδου, καθώς στις 21 Νοεμβρίου 1954 πραγματοποιήθηκαν στην Ελλάδα οι δεύτερες μεταπολεμικές δημοτικές εκλογές. Στην Σπάρτη οι υποψήφιοι που διεκδίκησαν την δημαρχία ήταν τέσσερεις, οι Π. Βελίκας, Β. Ζερβέας, Ηλ. Σγουπάκος και Λ. Τσιριγώτης. Ο νεαρός Περδικλώνης συμμετείχε ως υποψήφιος δημοτικός σύμβουλος με τον συνδυασμό του ιατρού Παναγιώτη Βελίκα⁴⁸, ο οποίος βρισκόταν στην ομάδα των ιδρυτικών μελών του «Λεωνίδα». Από τους υποψήφιους συνδυασμούς κανείς δεν συγκέντρωσε το απαιτούμενο από το νόμο ποσοστό του 40% των ψήφων και οι δύο πρώτοι, Ζερβέας και Τσιριγώτης, οδηγήθηκαν σε

⁴⁶ Ανυπόγραφο άρθρο, «Τα αθλητικά νέα της εβδομάδας», στα: *Σπαρτιατικά Νέα*, αρ. φ. 603, 16.11.1954, σ. 2

⁴⁷ Γ.Π., «Φίλαθλα λόγια», στα: *Σπαρτιατικά Νέα*, αρ. φ. 603, 16.11.1954, σ. 2

⁴⁸ Ανυπόγραφο άρθρο, «Ποιοι διεκδικούν το αξίωμα του Δημάρχου Σπαρτιατών», στα: *Σπαρτιατικά Νέα*, αρ. φ. 603, 16.11.1954, σ. 1

Σημ.: Ο Περδικλώνης έλαβε την πρώτη θέση στην κατάταξη σταυροδοσίας του συνδυασμού του Παν/τη Βελίκα σύμφωνα με άρθρο του «Λακωνικού Τύπου». Βλ.: Ανυπόγραφο άρθρο, «Στην αιωνιότητα και στη θύμηση ο Γ. Περδικλώνης», στο: *Λακωνικός Τύπος*, αρ. φ. 111, 27.12.1996, σ. 1

επαναληπτική αναμέτρηση⁴⁹, κατά την οποία Δήμαρχος ανακηρύχθηκε ο Βενιζέλος Ζερβέας⁵⁰. Οι έδρες των δημοτικών συμβούλων κατανεμήθηκαν στους δύο πρώτους συνδυασμούς (11 προς 4 κατ' αναλογία των αποτελεσμάτων της επαναληπτικής εκλογής) αφήνοντας τους δύο άλλους συνδυασμούς δίχως εκπροσώπηση στο δημοτικό συμβούλιο⁵¹.

Στις 12 Δεκεμβρίου, μερικές ημέρες αφότου ολοκληρώθηκαν οι αυτοδιοικητικές εκλογικές διαδικασίες, τα 34 συνολικά ιδρυτικά μέλη του «Λεωνίδα» συνήλθαν στο γραφείο του Γυμνασιάρχη Αρρένων και υπέγραψαν το καταστατικό του νέου σωματείου, δίνοντάς του την πλήρη επωνυμία Αθλητικός Σύλλογος Σπάρτης «Ο Λεωνίδας»⁵². Το καταστατικό υπεβλήθη στο Πρωτοδικείο Σπάρτης στις 5 Ιανουαρίου 1955 και εγκρίθηκε 12 ημέρες αργότερα⁵³ δίνοντας στον νεοσύστατο σύλλογο νομική υπόσταση. Σκοπός του σωματείου ήταν «η αναγέννησις, ανάπτυξις και εξάπλωσις του Κλασσικού Αθλητισμού και Αθλοπαιδιών, και πάσης φιλάθλου εκδηλώσεως εις την Σπάρτην και εις άλλας πόλεις και κωμοπόλεις του Νομού Λακωνίας και η δημιουργία αγωνιστικών χώρων (Γυμναστηρίων, γηπέδων), ώστε να απασχοληθούν με τον Κλασσικόν Αθλητισμόν και τις αθλοπαιδιές, όσον το δυνατόν περισσότεροι νέοι. Αποκλείεται η απασχόλησις του Συλλόγου με την παιδιάν του ποδοσφαίρου»⁵⁴. Πρόεδρος του Α.Σ.Σ. «Ο Λεωνίδας» ορίσθηκε ο Γυμνασιάρχης, Ευστράτιος Σούπος, και το πρώτο διοικητικό συμβούλιο συγκρότησαν οι Παναγιώτης Βελίκας (αντιπρόεδρος), Γεώργιος Λουμάκης (γραμματέας), Ιωάννης Λαδόπουλος (ταμίας), Γεώργιος Περδικλώνης (έφορος), Ηλίας Βλάχος, Βασίλειος Βασιλάκης, Ιωάννης Ζαραφονίτης και Γεώργιος Λιναρδάκης⁵⁵.

Ο νεοϊδρυθείς σύλλογος από τους πρώτους κιάλας μήνες ζωής του ξεκίνησε να δραστηριοποιείται ενεργά στα αθλητικά πράγματα της πόλης και να προγραμματίζει δράσεις. Στις αρχές Ιουλίου του 1955 διοργάνωσε τους «Α'

⁴⁹ Ανυπόγραφο άρθρο, «Τα αποτελέσματα των δημοτικών και κοινοτικών εκλογών της 21^{ης} Νοεμβρίου εις ολόκληρον τον νομόν Λακωνίας», στο: *Λακωνικόν Βήμα*, αρ. φ. 305, 28.11.1954, σ.1-2

⁵⁰ Ανυπόγραφο άρθρο, «Αποτελέσματα Σπάρτης», στο: *Λακωνικόν Βήμα*, αρ. φ. 305, 28.11.1954, σ.2

⁵¹ Γενικά Αρχεία του Κράτους/Γ.Α.Κ. Λακωνίας/ΔΙΚΑΣΤ.5.1.1142

⁵² Αρχείο Σπαρτιατικού Γυμναστικού Συλλόγου

Γενικά Αρχεία του Κράτους/Γ.Α.Κ. Λακωνίας/ΔΙΚΑΣΤ.5.1.1891

⁵³ Γενικά Αρχεία του Κράτους/Γ.Α.Κ. Λακωνίας/ΙΔΙΩΤ.29.1.1

⁵⁴ Γενικά Αρχεία του Κράτους/Γ.Α.Κ. Λακωνίας/ΔΙΚΑΣΤ.5.1.1891

⁵⁵ Ανυπόγραφο άρθρο, «Τα αθλητικά νέα της εβδομάδα», στα: *Σπαρτιατικά Νέα*, αρ. φ. 610, 9.1.1955, σ. 4

Γενικά Αρχεία του Κράτους/Γ.Α.Κ. Λακωνίας/ΔΙΚΑΣΤ.5.1.1891

Παλλακωνικούς Αγώνες Στίβου», στους οποίους συμμετείχαν αθλητές της αθλητικής ομάδας του ΚΕΕΜ, της Φιλογυμναστικοδασικής Αδελφότητας Καστορίου, της «Άμιλλας» και του «Λεωνίδα». Ο Γυμνασιάρχης Σούπος, ως πρόεδρος των διοργανωτών, προσφώνησε τις Αρχές, τους φιλάθλους και τους αθλητές αναπτύσσοντας εν συντομία τους σκοπούς του νέου συλλόγου, ενώ την κήρυξη των αγώνων έκανε ο Νομάρχης Λακωνίας⁵⁶. Μερικούς μήνες αργότερα, προκηρύχθηκαν τα Α΄ «Λεωνίδια», οι αγώνες στίβου που προορίζονταν να καθιερωθούν ως οι ετήσιοι αγώνες του «Λεωνίδα». Οι αγώνες διεξήχθησαν στο γυμναστήριο του Γυμνασίου Αρρένων Σπάρτης στις 23 Οκτωβρίου με τη συμμετοχή αθλητών του ΚΕΕΜ, του «Λεωνίδα» και -άνευ συναγωνισμού- του Εθνικού Γυμναστικού Συλλόγου Αθηνών. Στην προσπάθεια του «Λεωνίδα» συνέβαλλαν τοπικοί φορείς, αθλοθετώντας τα έπαθλα των αγώνων⁵⁷.

Οι αγώνες επαναλήφθηκαν τον Οκτώβριο του 1956, με τη συμμετοχή της Αθλητικής Ένωσης Παγκρατίου, του ΚΕΕΜ, και του «Λεωνίδα» κι η διεξαγωγή τους πραγματοποιήθηκε ξανά στις αθλητικές δομές του Γυμνασίου Αρρένων⁵⁸. Ανάμεσα στους εξ Αθηνών αθλητές έλαβαν μέρος στα Β΄ «Λεωνίδια» ένας βαλκανιονίκης και τρεις διεθνείς, ωστόσο, σύμφωνα με την ειδησεογραφία του τοπικού Τύπου, *«οι αγώνες δεν εσημείωσαν επιτυχίαν διότι αφ' ενός η συμμετοχή αθλητών εις έκαστον αγώνισμα υπήρξε λίαν πενιχρά και αφ' ετέρου δεν επετεύχθησαν αξιόλογοι επιδόσεις [...] Και κατ' αυτούς τους αγώνας όπως και εις τους προ μηνών τελεσθέντας υπό του Σπαρτιατικού "Παλλακωνικός", εντός τους αγωνιστικού χώρου παρετηρήθη αταξία»*⁵⁹. Εκτός από την σχετικά μη επιτυχή έκβαση τους, αμέσως μετά τους αγώνες παρουσιάσθηκαν κι οι πρώτοι δημόσιοι τριγμοί στο διοικητικό συμβούλιο του «Λεωνίδα», μόλις δύο περίπου έτη μετά την ίδρυσή του. Με επιστολή του στον «Λακωνικό Κήρυκα» ο δημοδιδάσκαλος Πολυχρόνης Τσακίρης δημοποίησε την παραίτησή του από το αξίωμα του γενικού γραμματέα του «Λεωνίδα» σε ένδειξη διαμαρτυρίας *«δια την απρεπή συμπεριφοράν του Εφόρου του άνω Συλλόγου κ. Γ. Περδικλώνη κατά την ημέραν της διεξαγωγής των αθλητικών αγώνων τα "Β"*

⁵⁶ Ανυπόγραφο άρθρο, «Η αθλητική κίνησης», στα: *Σπαρτιατικά Νέα*, αρ. φ. 633, 17.7.1955, σ. 4

⁵⁷ Ανυπόγραφο άρθρο, «Η αθλητική κίνησης», στα: *Σπαρτιατικά Νέα*, αρ. φ. 643, 2.10.1955, σ. 2
Ανυπόγραφο άρθρο, «Τα Α΄ Λεωνίδια», στην: *Νέα Λακεδαίμων*, αρ. φ. 2, 1.12.1955, σ. 18 (38)

⁵⁸ Ανυπόγραφο άρθρο, «Σήμερα τελούνται τα "Β" Λεωνίδια», εις το γυμναστήριον του γυμνασίου Σπάρτης», στα: *Σπαρτιατικά Νέα*, αρ. φ. 689, 21.10.1956, σ. 4

Ανυπόγραφο άρθρο, «Η αθλητική κίνησης», στο: *Λακωνικός Κήρυξ*, αρ. φ. 20, 31.10.1956, σ. 2

⁵⁹ Ανυπόγραφο άρθρο, «Η αθλητική κίνησης», στο: *Λακωνικός Κήρυξ*, αρ. φ. 20, 31.10.1956, σ. 2

Λεωνίδα” έναντι του Νομαρχιακού Επιθεωρητού Σωματικής Αγωγής Λακωνίας»⁶⁰. Σύμφωνα με προφορικές μαρτυρίες ο Περδικλώνης όχι μόνον υπήρξε εκρηκτικός ως χαρακτήρας, αλλά τον διέκρινε κι η επιθυμία της εύρυθμης λειτουργία των πάντων⁶¹, χαρακτηριστικά που εν προκειμένω πιθανόν να τον οδήγησαν σε συγκρουσιακή συμπεριφορά, προκαλώντας τον εκνευρισμό του γεν. γραμματέα, Π. Τσακίρη. Έτσι εκείνος, ο ιθύνων νους της ίδρυσης του «Λεωνίδα», ήταν ο ίδιος που φαίνεται πως εκτροχιάζε τον σύλλογο που είχε οραματιστεί.

Σε προσωπικό επίπεδο, όμως, ο Περδικλώνης συνέχιζε να αθλητικογραφεί στον τοπικό Τύπο και στην εκπονή του 1956 ξεκίνησε σταθερή συνεργασία με την νέα εφημερίδα «Ο Ταχυδρόμος της Λακωνίας», αναλαμβάνοντας τη στήλη «*Η Λακωνία και τα σπορ*», όπου εκτός του αθλητικού ρεπορτάζ παρέθετε και σχολιασμό μέσω βραχέων άρθρων. Τον Δεκέμβριο του 1956 ο Ι.Δ. Καστάνης, νωρίτερα Διευθυντής της εφημερίδας «Σπαρτιατικά Νέα» (1950-51, 1954-55), προχώρησε στην ίδρυση της εβδομαδιαίας εφημερίδα «Ο Ταχυδρόμος της Λακωνίας», επιλέγοντας για τη θέση του αθλητικού συντάκτη στο εκδοτικό του εγχείρημα, τον γνώριμό του από τη συνεργασία τους στα «Σπαρτιατικά Νέα», Περδικλώνη⁶². Μάλιστα στο δεύτερο φύλλο της, η εφημερίδα τον καλωσορίζει ως εξής: «*Η αμεροληψία και το ανεπηρέαστο της γνώμης, μαζί με μίαν πλήρη γνώσιν των σχετικών με τον αθλητισμόν του Νομού μας ζητημάτων, είναι τα προσόντα τα οποία συγκεντρώνει ο κ. Γ. Περδικλώνης. Εις τον ειδικόν αυτόν περί τα αθλητικά συνεργάτην μας ο “Ταχυδρόμος” αναθέτει από σήμερον την στήλην αυτήν δια να ενημερώνεται καθ’ εβδομάδα το φίλαθλον κοινόν της Λακωνίας επί όλων των σχετικών ειδήσεων και να κατατοπίζεται επί των ειδικωτέρων αθλητικών ζητημάτων του τόπου*»⁶³.

Η σταθερή αθλητική συνεργασία του Περδικλώνη με τον «Ταχυδρομο» διήρκησε περίπου έναν χρόνο έως τον Νοέμβριο του 1957⁶⁴. Η στήλη του αποτελεί

⁶⁰ Ανυπόγραφο άρθρο, «Σχόλια: Επιστολαί», στο: *Λακωνικός Κήρυξ*, αρ. φ. 22, 2.12.1956, σ. 1

⁶¹ Πέτρος Κατσής, Προσωπική συνέντευξη, Σπάρτη, Αύγουστος 2019

Τάσος Βεκράκος, Προσωπική συνέντευξη, Αμύκλες Σπάρτης, Αύγουστος 2019

⁶² Ν. Β. Γεωργιάδης, *Ο Σπαρτιατικός Τύπος 1860-2015*, Σπάρτη 2019, σ. 141, 149.

⁶³ Ανυπόγραφο άρθρο, «Αθλητισμός», στον: *Ο Ταχυδρόμος της Λακωνίας*, αρ. φ. 2, 30.12.1956, σ. 3

⁶⁴ Ο Περδικλώνης εμφανίστηκε και ως αθλητικός συντάκτης στην εφημερίδα «Νέα Λακεδαιμόνα» τον Νοέμβριο 1957 [αρ. φ. 10, σ. 18 (210)], αλλά παρ’ όλο που αναγγέλθηκε άρθρο του για το επόμενο φύλλο, δεν εντοπίστηκε κάποιο ενυπόγραφο άρθρο του στις σελίδες της εν λόγω εφημερίδας. Ωστόσο στο φύλλο 24 αναφέρεται ως συνεργάτης με ελεύθερο θέμα (βλέπε: «Ποιοι συνεργάστησαν μέχρι σήμερα στη “Νέα Λακεδαιμόνα”», στη: *Νέα Λακεδαιμόνα*, αρ. φ. 24, 15.4.1960, σ. 1). Η συνεργασία του με τον «Ταχυδρόμο» διήρκησε σε πρώτη φάση έως τον Ιούλιο 1963, όχι όμως με σταθερή αλλά με

-σύμφωνα με την έρευνα- την μοναδική διαθέσιμη πηγή για το συγκεκριμένο έτος όπου παρουσιάζονται τα αθλητικά τεκταινόμενα και η δραστηριότητα του «Λεωνίδα». Ήδη πριν την έλευση της νέας χρονιάς ο «Λεωνίδας» είχε προκηρύξει δύο αθλητικές δράσεις: για τις 6/1 δύο αγώνες δρόμου επί δημοσίας οδού 5.000 και 3.000 μ., ανδρών και εφήβων αντίστοιχα, με εκκίνηση από την οδό Σπάρτης–Γυθείου και τερματισμό το Εθνικό Στάδιο, και μία εβδομάδα αργότερα ποδηλατικούς αγώνες 10 χλμ., επί του δρόμου Σπάρτης–Τρίπολης, στους οποίους μπορούσαν να λάβουν μέρος όλοι οι αθλητικοί σύλλογοι του νομού και μεμονωμένοι αθλητές⁶⁵. Ωστόσο από τον Τύπο δίνεται η πληροφορία για την διεξαγωγή μόνον των αγώνων δρόμου, οι οποίοι δεν σημείωσαν επιτυχία, καθώς συμμετείχαν μόνον αθλητές του ΚΕΕΜ και των διοργανωτών⁶⁶. *«Η διεξαγωγή των αγώνων επί της δημοσίας οδού, τους οποίους οργάνωσε ο “Λεωνίδας” υπήρξε θλιβερά διαπίστωση του αθλητικού τέλματος, που υπάρχει εις τον Νομόν μας. Και το τέλημα αυτό είναι αποτέλεσμα της αδιαφορίας που επιδεικνύουν οι αρμόδιοι προς τον αθλητισμόν και ακόμη και προς κάθε προσπάθειαν που γίνεται δια την αναγέννησιν του αθλητισμού»*, καυτηρίαζε με την πένα του ο Περδικλώνης⁶⁷.

Είναι γεγονός πως, όπως προκύπτει από την ειδησεογραφία της εποχής, οι αθλητικοί σύλλογοι της Σπάρτης, δεν είχαν ανεπτυγμένη την διάθεση συνεργασίας και απείχαν παρασάγγας από την ανόρθωση του αθλητισμού, την οποία ευαγγελίζονταν. Παρατηρήθηκε μάλιστα το φαινόμενο ο κάθε σύλλογος να διοργανώνει τους δικούς του αγώνες, στους οποίους σπάνια συμμετείχαν οι άλλοι αστικοί αθλητικοί σύλλογοι, παρά μονάχα σωματεία των χωριών της Λακεδαίμονος ή στρατιώτες-αθλητές του Κέντρου Εκπαίδευσης Εφοδιασμού Μεταφορών (ΚΕΕΜ). Ιδιαίτερη αντιπαλότητα φαίνεται πως είχε αναπτυχθεί μεταξύ του Σπαρτιατικού και του «Λεωνίδα»⁶⁸, πράγμα που δεν προκαλεί και μεγάλη εντύπωση αν αναλογιστεί κανείς πως ο δεύτερος δημιουργήθηκε από έναν πυρήνα παραγόντων και πρώην

περιοδική συχνότητα, ενώ οι δημοσιεύσεις του δεν αφορούσαν πλέον τον αθλητισμό, αλλά γενικού χαρακτήρα θέματα (χρονολογήματα, πολιτικά/δημοτικά, περιηγητικά κ.ά.).

⁶⁵ Ανυπόγραφο άρθρο, «Η Λακωνία και τα σπορ», στον: *Ο Ταχυδρόμος της Λακωνίας*, αρ. φ. 2, 30.12.1956, σ. 3

⁶⁶ Ανυπόγραφο άρθρο, «Η Λακωνία και τα σπορ», στον: *Ο Ταχυδρόμος της Λακωνίας*, αρ. φ. 4, 13.1.1957, σ. 3-4

⁶⁷ Ανυπόγραφο άρθρο, «Το αθλητικό μας σχόλιο», στον: *Ο Ταχυδρόμος της Λακωνίας*, αρ. φ. 4, 13.1.1957, σ. 3

⁶⁸ Βασίλης Τζαβιδόπουλος, Προσωπική συνέντευξη, Σπάρτης, Σεπτέμβριος 2017
Γιάννης Χιώτης, Προσωπική συνέντευξη, Σπάρτη, Οκτώβριος 2017

αθλητών που προήλθε από τα σπλάχνα του πρώτου, επιχειρώντας μάλιστα, κατά την πρώιμη περίοδό του, να αναλάβει την πρωτοκαθεδρία στον κλασικό αθλητισμό της πόλης, καθώς το τμήμα στίβου του Σπαρτιατικού είχε αδρανήσει. Ο Περδικλώνης μάλιστα, όταν στα γραπτά του αναφερόταν στον «Λεωνίδα» έγγραφε συνήθως «ο καθαρώς κλασσικού αθλητισμού σύλλογος», επιδιώκοντας να επιβάλλει στην αναγνωστική συνείδηση την υπεροχή του «Λεωνίδα» σε αυτό το κομμάτι έναντι των άλλων συλλόγων.

Κάτω από αυτές τις συνθήκες, οι ιθύνοντες του «Λεωνίδα» -αφήνοντας πίσω τους τα «Λεωνίδεια» που δεν ευδοκίμησαν ως θεσμός- οραματίστηκαν τον Απρίλιο του 1957 την διοργάνωση παλλακωνικών αγώνων στίβου, αφιερωμένους στον ευεργέτη Αθανάσιο Ματάλα τον Λακεδαιμόνιο⁶⁹, οι οποίοι πιθανώς προγραμματίζονταν να διεξαχθούν κατά τους καλοκαιρινούς μήνες. Ωστόσο, στα μέσα Μαΐου, ο Σπαρτιατικός προκήρυξε τους «Σπαρτιατικούς Αγώνες» στίβου με αρχική ημερομηνία τις 21/5, ανακαλώντας λίγο αργότερα την προκήρυξη, επισημαίνοντας πως η νέα η νέα ημερομηνία των αγώνων θα καθοριζόταν εγκαίρως. *«Η τοιαύτη παλινωδία και αι αοριστίαι ουδόλως τιμά τον ιστορικόν Σύλλογον. Έτι δε ενισχύει τας υποψίας ωρισμένων αθλητικών κύκλων, οι οποίοι πιστεύουν ότι οι πραγματικοί ιθύνοντες τον Σπαρτιατικόν προέβησαν εις τας ενεργείας αυτάς –αι οποίαι κρίνονται αντιαθλητικάί– με μοναδικόν σκοπόν να σαμποτάτουν τους Ματαλείους Αγώνας Στίβου, τους οποίους θα ετέλει ο καθαρώς κλασσικού Αθλητισμού Σύλλογος ο “Λεωνίδας”»*, έγραψε στην στήλη του ο Περδικλώνης. Σημείωσε μάλιστα πως το Διοικητικό Συμβούλιο του «Λεωνίδα» αποφάσισε να επαναπρογραμματίσει τους Ματαλείους αγώνες *«διότι δεν θέλει να επιτρέψη να δημιουργηθούν αντιδικίαι και αντεγκλήσεις στις καθαρώς κλασσικού αθλητισμού εκδηλώσεις»*⁷⁰.

Οι αγώνες του Σπαρτιατικού διεξήχθησαν τον Ιούνιο, με τη συμμετοχή αθλητών και του «Λεωνίδα». Παράλληλα, όμως, συνεχίστηκαν και οι τριβές ανάμεσα στις διοικήσεις των δύο συλλόγων, όπως προκύπτει από ένσταση εκπροσώπου του «Λεωνίδα» προς την ελλανόδικο επιτροπή των Σπαρτιατικών Αγώνων για αντικανονική συμμετοχή αθλητή του Σπαρτιατικού, η οποία απορρίφθηκε⁷¹. Μέχρι

⁶⁹ Ανυπόγραφο άρθρο, «Η Λακωνία και τα σπορ», στον: *Ο Ταχυδρόμος της Λακωνίας*, αρ. φ. 15, 7.4.1957, σ. 3

⁷⁰ Ανυπόγραφο άρθρο, «Η Λακωνία και τα σπορ», στον: *Ο Ταχυδρόμος της Λακωνίας*, αρ. φ. 21, 26.5.1957, σ.3

⁷¹ Αρχείο Σπαρτιατικού Γυμναστικού Συλλόγου

την διεξαγωγή των Α΄ Ματαλείων μεσολάβησαν οι αγώνες στίβου που πραγματοποιήθηκαν στο Καστόρειο της Βορείου Λακεδαίμονος τον Σεπτέμβριο με τη συμμετοχή εκτός της διοργανώτριας τοπικής Φιλογυμναστικής Αδελφότητας, και των Σπαρτιατικού και «Λεωνίδα», στους οποίους ο «ιστορικός» αναδείχθηκε πολυνίκης⁷². Στους Α΄ Ματάλειους Αγώνες Στίβου που ακολούθησαν -και πιθανώς κατά το διάστημα που μεσολάβησε έως τη διεξαγωγή τους να αμβλύνηκαν σταδιακά οι εντάσεις μεταξύ των αθλητικών φορέων της πόλης- έλαβαν μέρος αθλητές του ΚΕΕΜ και της Σχολής Εφέδρων Αξιωματικών του Κέντρου, ομάδας των Προσκόπων, του Γυμνασίου Βλαχιώτη, της Φιλογυμναστικής Αδελφότητας Καστορείου, του Σπαρτιατικού και του διοργανωτή «Λεωνίδα». Οι αγώνες διεξήχθησαν τον Οκτώβριο, παρουσία τεσσάρων περίπου χιλιάδων θεατών στο Γυμναστήριο του Γυμνασίου Αρρένων, με συνδιοργανωτές το Σώμα Ελληνικού Οδηγισμού. Μάλιστα κατά την εναρκτήρια παρέλαση συμμετείχαν μαθήτριες του Γυμνασίου Θηλέων και της Εμπορικής Σχολής με στολές Καρυατίδων κρατώντας τα έπαθλα των αγώνων⁷³. Τα «Ματάλεια» κρίθηκαν άκρως επιτυχημένα και στο ενθουσιώδες σχόλιό του στον «Ταχυδρόμο» ο Περδικλώνης έγραφε: «Αξίζει κάθε έπαινος εις τους οργανωτάς [...] διότι επέτυχαν μίαν άρτιαν από πάσης πλευράς οργάνωσιν Αθλητικών Αγώνων, ομοίαν της οποίας δεν είχε γνωρίσει η αθλητική ιστορία της νεωτέρας Σπάρτης»⁷⁴.

Αμέσως μετά την διοργάνωση των αγώνων ο Περδικλώνης δημοσίευσε στον «Ταχυδρόμο» δύο άρθρα για την ανόρθωση του κλασσικού αθλητισμού στην πόλη. Στο πρώτο επιχειρούσε να εντοπίσει τις παραμέτρους που εμπόδιζαν τον σύγχρονό του τοπικό αθλητισμό να οδηγηθεί στις δόξες του πρόσφατου παρελθόντος, εστιάζοντας σε κακές νοοτροπίες παραγόντων και σε προσωπικές φιλοδοξίες που οδήγησαν στον κατακερματισμό του αθλητισμού ζημιώνοντάς τον⁷⁵, δικαιώνοντας έτσι την άποψη που είχε εκφράσει με επιστολή του τρία χρόνια νωρίτερα στα

⁷² Ανυπόγραφο άρθρο, «Η Λακεδαίμων στο στίβο», στη: *Νέα Λακεδαίμων*, αρ. φ. 10, 11.1957, σ. 18 (210)

⁷³ Ανυπόγραφο άρθρο, «Η Λακωνία και τα σπορ», στον: *Ο Ταχυδρόμος της Λακωνίας*, αρ. φ. 37, 27.10.1957, σ. 2

⁷⁴ Γ.Π., «Το αθλητικό μας σχόλιο», στον: *Ο Ταχυδρόμος της Λακωνίας*, αρ. φ. 37, 27.10.1957, σ. 2

⁷⁵ Γ. Περδικλώνης, «Ο αθλητισμός της Λακωνίας υπό το φως της πραγματικότητας» (Α), στον: *Ο Ταχυδρόμος της Λακωνίας*, αρ. φ. 39, 17.11.1957, σ. 1

«Σπαρτιατικά Νέα» ο Ανδρέας Χιώτης⁷⁶. Την ίδια εποχή ξεκίνησε η κατασκευή του Εθνικού Σταδίου της Σπάρτης. Στο δεύτερο άρθρο του εξέφραζε την αναγκαιότητα να αναλάμβανε η Πολιτεία υπό την αιγίδα της την αναδόμηση του αθλητισμού. Πάνω σε αυτό πρότεινε σε τοπικό επίπεδο η Εφορία του Σταδίου να μεταβληθεί και σε σύλλογο κλασικού αθλητισμού που εκτός από την φροντίδα του σταδίου θα αναλάμβανε και τον τοπικό αθλητισμό, στελεχωμένη από γνώστες του αντικειμένου και πρόσθετε «*αν η Εφορία του Σταδίου δεν αναλάβη εξ ολοκλήρου τον Κλασικόν Αθλητισμόν – το Κράτος και οι τοπικοί Άρχοντες να αναθέσουν την προαγωγήν του Κλασικού Αθλητισμού στον καθαρώς Κλασικόν Αθλητισμόν Σύλλογον “ΛΕΩΝΙΔΑ”*». *Και προτείνοντας, ανεπιφύλακτα τα ανωτέρω δεν εννοώ ότι ο “Λεωνίδας” ανεξέλεγκτα να ενεργή και να πράττη»*⁷⁷. Όπως σημειώθηκε και πιο πάνω ο Περδικλώνης μέσα απ’ τα δημοσιεύματά του προσπάθησε να εμφυτεύσει στην κοινή γνώμη την σημαντικότητα του «Λεωνίδα» και την υπερτέρηση σε τεχνικές γνώσεις των παραγόντων του, έναντι άλλων, στο θέμα της αναγέννησης του κλασικού αθλητισμού.

Στο πλαίσιο αυτής της αναγέννησης ο «Λεωνίδας» προσπάθησε να αναπτύξει δράσεις και εκτός της Σπάρτης. Το Τεχνικό Συμβούλιο του σωματείου -του οποίου πρόεδρος σύμφωνα με το καταστατικό ήταν ο έφορος αθλητισμού του Δ.Σ.- επισκέφτηκε τον Νοέμβριο του 1957 το χωριό Παλαιοπαναγιά Φάριδας⁷⁸, όπου ανέπτυξε συνεργασία με τον οικείο Αναμορφωτικό Σύλλογο. Η συνεργασία των δύο φορέων απέβλεπε στη δημιουργία γυμναστηρίου, στο οποίο θα τελούνταν ετήσιοι αγώνες, ενώ χορηγήθηκε στον οικείο σύλλογο αθλητικό υλικό⁷⁹. Παρά ταύτα, η συνεργασία αυτή δεν ευδοκίμησε, καθώς λίγους μήνες αργότερα οι δυο φορείς ήρθαν σε σύγκρουση. Αφορμή στάθηκε η συμμετοχή του αθλητή και γραμματέα του Δ.Σ. του Αναμορφωτικού Συλλόγου Παλαιοπαναγιάς, Ιωάννη Ξερούλη, στους «Σπαρτιατικούς Αγώνες» στα τέλη Ιουνίου 1958 υπό τη σημαία του «Λεωνίδα», παρόλο που ο σύλλογος της Φάριδας είχε αποφασίσει την αυτοτελή κάθοδο στους

⁷⁶ Βλέπε: Ανυπόγραφο άρθρο, «Τα αθλητικά νέα της εβδομάδας», στα: *Σπαρτιατικά Νέα*, αρ. φ. 603, 16.11.1954, σ. 2

⁷⁷ Γ. Περδικλώνης, «Ο αθλητισμός της Λακωνίας υπό το φως της πραγματικότητας» (Β), στον: *Ο Ταχυδρόμος της Λακωνίας*, αρ. φ. 40, 24.11.1957, σ. 1-2

⁷⁸ Για την Παλαιοπαναγιά Σπάρτης βλέπε ενδεικτικά: Δ. Κατσαφάνας, *Στη σκιά του Ταΰγétου: Παλαιοπαναγιά, Ανώγεια και Ξηροκάμπι*, Αθήνα 1988

⁷⁹ Ανυπόγραφο άρθρο, «Η Λακωνία και τα σπορ», στον: *Ο Ταχυδρόμος της Λακωνίας*, αρ. φ. 40, 24.11.1957, σ. 2

αγώνες. Η διοίκηση των Παλαιοπαναγιτών δεν αρκέστηκε μόνον στο να διαγράψει τον αθλητή και μέλος της «*δι' απρεπή στάσιν, ήτις τυγχάνει αντίθετος προς τους σκοπούς και τα συμφέροντα του Συλλόγου*», αλλά στην ανακοίνωσή της στον Τύπο στράφηκε εναντίον του «Λεωνίδα» κατονομάζοντας ως υπαίτιο του ζητήματος τον Περδικλώνη: «*Η τοιαύτη αντίθεσις μεταξύ του Συλλόγου μας και του “Λεωνίδα” οφείλεται εις την αντίθετον προς το αληθές πνεύμα του αθλητισμού συμπεριφοράν του κ. Γ. Περδικλώνη, όστις πολλούς αθλητάς Παλαιοπαναγιτάς ηθέλησε να παρασύρη εις τον “Λεωνίδα”.* Η δήθεν ενίσχυσις του Συλλόγου μας εκ μέρους Α.Σ. “Ο Λεωνίδα” δεν απέβλεπε εις τίποτε άλλο παρά εις κάρπωσιν του εμψύχου αθλητικού μας υλικού»⁸⁰.

Οι τελευταίες αναφορές για τον Αθλητικό Σύλλογο «Ο Λεωνίδα» εμφανίζονται στον Τύπο έως τον Δεκέμβριο του 1958. Ο σύλλογος προγραμματίζε για τον μήνα Οκτώβριο τους Β΄ Ματάλειους Αγώνες Στίβου⁸¹, ωστόσο, οι δυσμενείς καιρικές συνθήκες εκείνου του χειμώνα δεν επέτρεψαν την διεξαγωγή τους κι οι αγώνες ακυρώθηκαν. Ο σύλλογος, έτσι, αναγκάστηκε να εκδώσει ανακοίνωση ενημερώνοντας τους φιλάθλους που είχαν προαγοράσει εισιτήρια περί του τρόπου επιστροφής των χρημάτων τους⁸².

Από εκεί και ύστερα δεν εντοπίζεται καμία αναφορά στον σύλλογο, ο οποίος πιθανόν να αδράνησε. Από το αρχείο του Πρωτοδικείου Σπάρτης⁸³ προκύπτει ότι ο «Ο Λεωνίδα» έχει μεν διαγραφεί από το μητρώο του, ωστόσο δεν υπάρχουν συγκεκριμένες αναφορές σχετικά με το διάστημα που παρέμεινε εν ενεργεία ή το χρόνο που διαγράφηκε. Έως το 1958 παρατηρείται στον Τύπο και το ενεργό ενδιαφέρον του Περδικλώνη για τον τοπικό αθλητισμό. Από εκεί και εξής το ενδιαφέρον του για τα αθλητικά πράγματα φαίνεται πως ατόνησε, καθώς και η θεματολογία της αρθρογραφίας του μεταβλήθηκε σταδιακά, ενώ και ο ίδιος στράφηκε προς άλλες κατευθύνσεις ενασχόλησης στην κοινωνική ζωή της πόλης.

Στις 5 Απριλίου 1959 στη χώρα διεξήχθησαν δημοτικές εκλογές και τον Δήμο Σπαρτιατών διεκδίκησαν δύο συνδυασμοί, του εν ενεργεία Δημάρχου Βενιζέλου Ζερβέα και του ιατρού Γεωργίου Μηνακάκη. Ο Περδικλώνης πολιτεύθηκε για δεύτερη φορά ως υποψήφιος δημοτικός σύμβουλος, αυτή τη φορά με τον συνδυασμό

⁸⁰ Ανυπόγραφο άρθρο, «Μια ανακοίνωσις του αναμορφωτικού συλλόγου Παλαιοπ/γιας “Ο Πολιτισμός”», στο: *Λακωνικός Κήρυξ*, αρ. φ. 40, 10.7.1958, σ. 2

⁸¹ Ανυπόγραφο άρθρο, «Η λοιπή αθλητική κίνησις», στο: *Λακωνικός Κήρυξ*, αρ. φ. 45, 1.10.1958, σ. 2

⁸² Ανυπόγραφο άρθρο, «Ανακοίνωσις», στο: *Λακωνικός Κήρυξ*, αρ. φ. 49, 6.12.1958, σ. 2

⁸³ Γενικά Αρχεία του Κράτους/Γ.Α.Κ. Λακωνίας/ΙΔΙΩΤ.29.1.1

του Ζερβέα⁸⁴, χωρίς να καταφέρει ξανά να εκλεγεί, καταγράφοντας μια πενιχρή συγκομιδή προσωπικών ψήφων. Η κάλπη ανέδειξε μεν νικητή τον Ζερβέα, ο οποίος ανανέωσε τη θητεία του, αλλά και έναν ισχυρό Μηνακάκη, καθώς τα έδρανα του δημοτικού συμβουλίου κατανεμήθηκαν οκτώ προς επτά σε συμπολίτευση και αντιπολίτευση αντιστοίχως⁸⁵. Γενικό χαρακτηριστικό, ωστόσο, των εκλογών υπήρξε ο πρωτοφανής φανατισμός και οι προσπάθειες επηρεασμού των ψηφοφόρων από λογής λογής κομματικούς παράγοντες ή βουλευτές, ως απόρροια της γενικής πολιτικής αντιπαλότητας σε κεντρικό επίπεδο. Σύμφωνα, ωστόσο, με τον Τύπο, στην Σπάρτη επικράτησε τάξη συνέπεια του χειρισμού της τοπικής Χωροφυλακής και της ψυχραιμίας των πολιτών⁸⁶. Παρά ταύτα, από το τεταμένο κλίμα δεν έμεινε ανεπηρέαστος και ο τοπικός Τύπος, μερίδα του οποίου άμεσα η έμμεσα τάχθηκε υπέρ του ενός ή του άλλου υποψηφίου. Μάλιστα, ο «Λακωνικός Κήρυξ» -με εκδότη- διευθυντή τον Χιώτη που είχε νωρίτερα πολιτευτεί με τον Μηνακάκη- έγραφε σε μία μετεκλογική ανάλυση, επιχειρώντας να υποβαθμίσει την επικράτηση του Ζερβέα: «*Η εκλογή εκρίθη [...] από τας ψήφους των συνοικισμών. Διότι υπολογίζεται ότι ο κ. Μηνακάκης εξησφάλισε εις την πόλιν πλειοψηφίαν 500 και πλέον ψηφοδελτίων, την οποίαν, όμως, υπερεκάλυψεν ο κ. Ζερβέας με την εγγίζουσαν, αν όχι και υπερβαίνουσαν, τα 80% πλειοψηφίαν που επέτυχε εις τους συνοικισμούς. Ως εκ τούτου*

⁸⁴ Ανυπόγραφο άρθρο, «Αι εκλογαί την 5^{ην} Απριλίου», στο: *Λακωνικός Κήρυξ*, αρ. φ. 54, 8.3.1959, σ. 1

Ανυπόγραφο άρθρο, «Οι συνδιασμοί των υποψηφίων δια τας δημοτικές εκλογάς», στον: *Εθνικός Φρουρός της Λακωνίας*, αρ. φ. 550, 22.3.1959, σ. 1-2

Ανυπόγραφο άρθρο, «Ο Δήμαρχος των έργων», στα: *Σπαρτιατικά Νέα*, αρ. φ. 783, 23.3.1959, σ. 1

⁸⁵ Ανυπόγραφο άρθρο, «Δήμαρχος ο κ. Β. Ζερβέας» κ.ο.κ., στον: *Ο Ξενύχτης*, αρ. φ. 607, 11.4.1959, σ. 1

Ανυπόγραφο άρθρο, «Δήμαρχος Σπαρτιατών εξελέγη ο κ. Βεν. Ζερβέας» κ.ο.κ., στα: *Σπαρτιατικά Νέα*, αρ. φ. 786, 12.4.1959, σ. 1

Ανυπόγραφο άρθρο, «Τα αποτελέσματα των δημοτικών και κοινοτικών εκλογών εις Λακεδαίμονα», στον: *Ο Ταχυδρόμος της Λακωνίας*, αρ. φ. 80, 22.4.1959, σ. 1

Ανυπόγραφο άρθρο, «Αι δημοτικά εκλογαί εις Σπάρτην», στο: *Λακωνικός Κήρυξ*, αρ. φ. 56, 2.5.1959, σ. 2

Γενικά Αρχεία του Κράτους/Γ.Α.Κ. Λακωνίας/ΔΙΚΑΣΤ.5.1.1160

⁸⁶ Ανυπόγραφο άρθρο, «Δήμαρχος ο κ. Β. Ζερβέας», στον: *Ο Ξενύχτης*, αρ. φ. 607, 11.4.1959, σ. 1

Ανυπόγραφο άρθρο, «Συγχαρητήρια», στον: *Ο Ξενύχτης*, αρ. φ. 607, 11.4.1959, σ. 1

Ανυπόγραφο άρθρο, «Τα αποτελέσματα των δημοτικών και κοινοτικών εκλογών εις Λακεδαίμονα», στον: *Ο Ταχυδρόμος της Λακωνίας*, αρ. φ. 80, 22.4.1959, σ. 1

δεν απέχει της πραγματικότητας το λεχθέν ότι ο κ. Μηννακάκης ανεδείχθη δήμαρχος της Σπάρτης και ο κ. Ζερβέας δήμαρχος των χωριών»⁸⁷.

Όσον αφορά τον Περδικλώνη, οι εκλογές του 1959, φαίνεται πως ολοκλήρωσαν τον πρώτο -δεκαετή- κύκλο της δημόσιας παρουσίας του στα κοινά της Σπάρτης. Πρωταγωνίστησε σε προσπάθειες ανοικοδόμησης του τοπικού αθλητισμού, πραγματοποιώντας άλλοτε επιτυχή κι άλλοτε ανεπιτυχή βήματα, ωστόσο καθιερώθηκε στην τοπική συνείδηση ως αθλητικός παράγοντας και απέκτησε από νεαρή ηλικία την αναγνωσιμότητα εκείνη στην σπαρτιατική κοινωνία που του επέτρεψε να πολιτευτεί δις στα δημοτικά πράγματα. Τους μήνες που ακολούθησαν η δημόσια παρουσία του ελαττώθηκε, πιθανόν σχεδιάζοντας τα επόμενα βήματά του. Χαρακτηριστικό είναι πως ολόκληρο το 1960 εντοπίστηκε μονάχα ένα κείμενό του στον Τύπο και αυτό αφορούσε στιγμιότυπα και σκέψεις από το πανηγύρι του Μυστρά⁸⁸.

1.2. Από την εγγραφή στον Εμπορικό Σύλλογο ως την διεκδίκηση του Δήμου

Ως το 1959 ο Γιώργος Περδικλώνης εντοπίζεται σε διάφορα αρχεία -κυρίως έγγραφα συλλόγων- άλλοτε ως ιδιωτικός υπάλληλος κι άλλοτε ως οινομάγειρος. Το 1960 ο πατέρας του ήταν ήδη υπερήλικας 76 ετών και πολύ πιθανό ο νεαρός Περδικλώνης να είχε αναλάβει ο ίδιος το οικογενειακό οινομαγειρείο της οδού «Πλήθωνος Γεμιστού» αρκετά χρόνια νωρίτερα. Το βέβαιο είναι πως από το 1954 είχε ξεκινήσει ενεργά την ενασχόλησή του με το εμπόριο τυριού και κρασιού, σύμφωνα με το μητρώο μελών του Εμπορικού Συλλόγου Σπάρτης⁸⁹. Το 1960, ωστόσο, αποτέλεσε έτος τομή στην προσωπική του πορεία, καθώς στις 18 Νοεμβρίου αιτήθηκε την εγγραφή του στον Εμπορικό Σύλλογο «ως ασκόν το επάγγελμα του τυρεμπόρου»⁹⁰. Είναι η εποχή που σταδιακά ξεκίνησε να στήνει την δική του τυροκομική μονάδα⁹¹ στον Καραβά Σπάρτης⁹². Ήδη από τα πρώτα χρόνια του ως

⁸⁷ Ανυπόγραφο άρθρο, «Συμπεράσματα από τας δημοτ. εκλογάς», στο: *Λακωνικός Κήρυξ*, αρ. φ. 56, 2.5.1959, σ. 1

⁸⁸ Γ. Περδικλώνης, «Από το πανηγύρι του Μυστρά», στον: *Ο Ταχυδρόμος της Λακωνίας*, αρ. φ. 110, 11.9.1960, σ. 1

⁸⁹ Αρχείο Εμπορικού Συλλόγου Σπάρτης/Βιβλίο μητρώου μελών

⁹⁰ Αρχείο Εμπορικού Συλλόγου Σπάρτης/Φάκελος εισερχομένων εγγράφων

⁹¹ Γιάννης Χιώτης, Προσωπική συνέντευξη, Σπάρτη, Οκτώβριος 2017

Ζαζά Περδικλώνη, Προσωπική συνέντευξη, Νέα Σμύρνη, Οκτώβριος 2018

Πέτρος Κατσής, Προσωπική συνέντευξη, Σπάρτη, Αύγουστος 2019

Σαράντος Σαραντάκος, Προσωπική συνέντευξη, Καραβάς Σπάρτης, Σεπτέμβριος 2019

μέλος του Εμπορικού Συλλόγου υπήρξε ιδιαίτερα ενεργός. Στην πρώτη γενική συνέλευση που συμμετείχε, εκείνη του Ιανουαρίου 1961, ελάχιστο καιρό μετά την εγγραφή του, λαμβάνοντας το λόγο υπήρξε ιδιαίτερα δραστήριος, καταθέτοντας μάλιστα πρόταση περί ίδρυσης *Τοπικού Ταμείου Αρωγής Εμπόρων*, με στόχο την ενίσχυση κάθε απερχόμενου εμπόρου χαμηλής οικονομικής κατάστασης μέχρι την συνταξιοδότησή του⁹³.

Τον ίδιο χρόνο η παρουσία του στον Τύπο ήταν διακριτική, αρθρογραφώντας -όχι τακτικά- στον «Ταχυδρόμο» για γενικού χαρακτήρα θέματα (κοινωνικά, πνευματικά κ.ά.) μέσω της στήλης «ελεύθερες σκέψεις». Αντίθετα το 1962 ανέπτυξε μια άκρως δυναμική αρθρογραφία καυτηριάζοντας με παρεμβάσεις και σχόλια τα κακώς κείμενα στα δημοτικά πράγματα. Παρακολουθούσε ως πολίτης δια ζώσης τις συνεδριάσεις του δημοτικού συμβουλίου⁹⁴ και με τη γραφή του στάθηκε οξύς και καταγγελτικός απέναντι στο Δήμαρχο Ζερβέα -με τον οποίο είχε πολιτευτεί στις εκλογές του '59- αλλά και γενικότερα προς τους τοπικούς άρχοντες. Η πένα του προκάλεσε την αντίδραση των δημοτικών αρχόντων, τέτοια που το δημοτικό συμβούλιο έλαβε παμψηφεί την απόφαση να συνεδριάζει κεκλεισμένων των θυρών, ώστε να αποκλείσουν την παρουσία του κατά τη συζήτηση ορισμένων θεμάτων⁹⁵. Ήταν μια περίοδος που είχε αρχίσει αρκετά νωρίς να αναπτύσσεται μια κινητικότητα στην κοινωνική βάση της πόλης, με στόχο την ενεργοποίηση πολιτών εν όψει των επικείμενων δημοτικών εκλογών. Χαρακτηριστικό ήταν ότι τον Αύγουστο του 1962 ο «Ταχυδρόμος» στην πρώτη σελίδα δημοσίευε σχετικό κείμενο με τίτλο «*Ευρύτατη κίνησις δια μελλοντικήν αντικατάστασιν της Δημοτ. Αρχής*». Στο άρθρο η εφημερίδα του Καστάνη σημείωνε πως «*συζητείται από τούδε το ζήτημα της διαδοχής της σημερινής Δημοτικής αρχής*», μιλώντας για αποτυχία της διαχείρισης των δημοτικών πραγμάτων και την απογοήτευση που έχει προκαλέσει αυτή στις τάξεις των πολιτών. Μάλιστα, μεταξύ άλλων σημείωνε πως αναζητείται υποψήφιος εκ την εμποροεπαγγελματικής τάξης προβάλλοντας το επιτυχημένο παράδειγμα του

⁹² Για τον οικισμό Καραβά Σπάρτης βλέπε την ιστοσελίδα: <http://www.e-karavas.gr>

⁹³ Αρχείο Εμπορικού Συλλόγου Σπάρτης/Πρακτικά Γ.Σ., 8.1.1961

⁹⁴ Γ. Περδικλώνης, «Καταγγέλω τους άρχοντες της πόλεως», στον: *Ο Ταχυδρόμος της Λακωνίας*, αρ. φ. 164, 28.9.1962, σ. 1, 4

⁹⁵ Γ. Περδικλώνης, «Οφειλομένη εξήγησις με τους άρχοντες της πόλεως», στον: *Ο Ταχυδρόμος της Λακωνίας*, αρ. φ. 170, 16.12.1962, σ. 1

Γκορτσολόγου⁹⁶. Σε αυτές τις ζυμώσεις φαίνεται πως συμμετείχαν ενεργά νεαροί Σπαρτιάτες, που πρωταγωνίστησαν μετέπειτα, ανάμεσά τους και ο Περδικλώνης, ο οποίος μέσω των γραπτών του είχε δώσει έντονα το στίγμα του. Η δυναμικότερη ομάδα φαίνεται πως συνασπίστηκε γύρω από τον φαρμακοποιό Γεώργιο Σαϊνόπουλο, κεντρικό γρανάζι της οποίας υπήρξε ο Περδικλώνης.

Προς το τέλος εκείνου του έτους συντελέστηκε μία προοδευτική κίνηση στον τομέα του αθλητισμού, με κοινωνικοπολιτικές προεκτάσεις, στην οποία ο Περδικλώνης έπαιξε παρασκηνακό ρόλο. Πρόκειται για την ένωση των ποδοσφαιρικών τμημάτων της Παλλακωνικής Άμιλλας και του Σπαρτιατικού Γ.Σ. Οι ενέργειες για την συνεργασία των δύο σωματείων, με στόχο την ενδυνάμωση του λακωνικού ποδοσφαίρου στις εθνικές κατηγορίες, είχαν ξεκινήσει δύο χρόνια νωρίτερα καταλήγοντας σε μία κατ' αρχήν συμφωνία, η οποία -σύμφωνα με την διοίκηση της Άμιλλας- ματαιώθηκε με υπαιτιότητα του Σπαρτιατικού⁹⁷. Το Δεκέμβρη του 1962 με πρωτοβουλία του Ανδρέα Χιώτη, τότε προέδρου του Σπαρτιατικού, ξεκίνησε νέος κύκλος επαφών μεταξύ εκπροσώπων των δύο ομάδων⁹⁸. Μάλιστα στις 19/12 πραγματοποιήθηκε σύσκεψη στην αίθουσα συνεδριάσεων του Δημαρχείου, με τη συμμετοχή τριμελών αντιπροσωπειών έκαστης ομάδας υπό την προεδρία του Δήμαρχου Ζερβέα. Από τη σύσκεψη αυτή συντάχθηκε ένα πρακτικό οκτώ σημείων, που αποτέλεσε την καταστατική χάρτα πάνω στην οποία δομήθηκε η συνεργασία των δύο ομάδων. Από τη συγχώνευση προέκυψε ο Ποδοσφαιρικός Σύλλογος «Η Σπάρτη», το καταστατικό του οποίου στηρίχθηκε εξ ολοκλήρου -με ελάχιστες διαφοροποιήσεις- σε χειρόγραφο προσχέδιο καταστατικό που είχε συντάξει ο Γιώργος Περδικλώνης⁹⁹. Μάλιστα σε ορισμένα σημεία το καταστατικό περιέχει άρθρα ή στοιχεία κοινά με το καταστατικό του Α.Σ.Σ. «Ο Λεωνίδας». Κύρια χαρακτηριστικά της συνεργασίας υπήρξαν η μετονομασία της Παλλακωνικής Άμιλλας σε Π.Σ. «Η Σπάρτη», η παραχώρηση των ποδοσφαιριστών του Σπαρτιατικού στην Άμιλλα και ο ορισμός εκατό τακτικών μελών¹⁰⁰ του νέου συλλόγου, από τα

⁹⁶ Ανυπόγραφο άρθρο, «Ευρύτατη κίνησις δια μελλοντικήν αντικατάστασιν της Δημοτ. Αρχής», στον: *Ο Ταχυδρόμος της Λακωνίας*, αρ. φ. 162, 24.8.1962, σ. 1

⁹⁷ Ανυπόγραφο άρθρο, «Περί την ενοποίησησιν των αθλητ. Σωματείων», στα: *Σπαρτιατικά Νέα*, αρ. φ. 876, 24.8.1962, σ. 4

⁹⁸ Ανυπόγραφο άρθρο, «Συγχώνευσις Σπαρτιατικού και Αμίλλης», στον: *Ο Ξενύχτης*, αρ. φ. 692, 15.12.1962, σ. 1

⁹⁹ Γενικά Αρχεία του Κράτους/Γ.Α.Κ. Λακωνίας/ΙΔΙΩΤ.123.1

¹⁰⁰ Βλέπε σχετικά για τα μέλη εδώ: Γενικά Αρχεία του Κράτους/Γ.Α.Κ. Λακωνίας/ΙΔΙΩΤ.122.1

οποία εξήντα θα προέρχονταν ισάριθμωσ εξ έκαστου εκ των δύο συνεργαζόμενων συλλόγων και σαράντα θα επιλέγονταν από εξαμελή επιτροπή, την οποία θα αποτελούσαν ισάριθμα μέλη του Σπαρτιατικού και της Άμιλλας¹⁰¹. Η γνωστοποίηση της ένωσης δημοσιοποιήθηκε στον Τύπο στις αρχές Ιανουαρίου 1963¹⁰², ενώ «Η Σπάρτη» έλαβε με σφραγίδα Πρωτοδικείου κι επισήμως σάρκα και οστά τον Φεβρουάριο. Τον Μάιο η Παλλακωνική Άμιλλα αναδείχθηκε πρωταθλήτρια Μεσσηνίας–Λακωνίας κερδίζοντας την άνοδο στη Β' Εθνική, όπου από την επόμενη αγωνιστική περίοδο θα συμμετείχε ως Π.Σ. «Η Σπάρτη»¹⁰³. Λίγες μέρες αργότερα εκλέχθηκε το πρώτο διοικητικό συμβούλιο του Ποδοσφαιρικού Συλλόγου «Η Σπάρτη», πρόεδρος του οποίου αναδείχθηκε ο Γεώργιος Σαϊνόπουλος¹⁰⁴.

Τον Ιούλιο του 1963 ο Περδικλώνης με άρθρο του στον «Ταχυδρόμο» επιχείρησε να παρουσιάσει το αθλητικό πρόβλημα που ανέδειξε η ποδοσφαιρική ενοποίηση των δύο σωματείων. Αναφέρθηκε έτσι σε ελλείψεις που παρουσίαζε το δημοτικό στάδιο, αλλά και στις εργασίες που οφείλονταν να υλοποιηθούν στις υποδομές του, προς όφελος του τοπικού αθλητισμού και -κυρίως- προς ενίσχυση της φίλαθλης προσπάθειας για την ανόρθωση του ποδοσφαίρου που εκφράστηκε μέσα από την ίδρυση του Π.Σ. «Η Σπάρτη». Δεν παρέλειψε, όμως, να καυτηριάσει την άρνηση του Δήμαρχου Ζερβέα -που διατελούσε παράλληλα και πρόεδρος της εφορείας του Σταδίου- να αφουγκραστεί τους διοικούντες την νέα ομάδα, σημειώνοντας μάλιστα την πιθανότητα ο Ζερβέας να επιθυμούσε ενδόμυχα την αποτυχία του εγχειρήματος, το οποίο προερχόταν από τη συνεργασία πολιτών που στην πλειοψηφία τους ήταν πολιτικοί του αντίπαλοι¹⁰⁵. Στην πραγματικότητα, όμως, μπορεί μεν η συγχώνευση Σπαρτιατικού και Άμιλλας να στηριζόταν εν μέρει σε αγνά, φίλαθλα αισθήματα προς ενδυνάμωση του τοπικού ποδοσφαίρου, παρά ταύτα δεν μπορεί να αποκλειστεί η περίπτωση να αποτέλεσε και ένα μέσο κοινωνικών και πολιτικών ζυμώσεων στην σπαρτιατική κοινωνία εν όψει των δημοτικών εκλογών. Δύναται να σημειωθεί πως μέσα από τις διαδικασίες κήσης και γέννησης της

¹⁰¹ Γενικά Αρχεία του Κράτους/Γ.Α.Κ. Λακωνίας/ΙΔΙΩΤ.123.1

¹⁰² Ανυπόγραφο άρθρο, «Συνεκροτήθη ενιαία ποδοσφαιρική ομάδα», στον: *Ο Ταχυδρόμος της Λακωνίας*, αρ. φ. 172, 6.1.1963, σ. 1

¹⁰³ Ανυπόγραφο άρθρο, «Η “Παλλακωνική Άμιλλα” ανεκηρύχθη πρωταθλήτρια και ως “Σπάρτη” εισέρχεται στην Β' Εθνικήν κατηγορίαν», στον: *Ο Ξενύχτης*, αρ. φ. 703, 18.5.1963, σ. 1

¹⁰⁴ Ανυπόγραφο άρθρο, «Εξελέγη το πρώτον διοικ. Συμβούλιον του Ποδοσφ/κου συλλόγου “Η Σπάρτη”», στον: *Ο Ξενύχτης*, αρ. φ. 704, 1.6.1963, σ. 1

¹⁰⁵ Γ. Περδικλώνης, «Καθήκον και υποχρέωση των διοικούντων το ποδόσφαιρο», στον: *Ο Ταχυδρόμος της Λακωνίας*, αρ. φ. 182, 21.7.1963, σ. 1

«Σπάρτης» αναδείχθηκαν νέες αυτόδιοικητικές δυνάμεις όπως οι Σαϊνόπουλος, Χιώτης και Περδικλώνης που στις εκλογές του 1964 τέθηκαν απέναντι από τον Ζερβέα, οι δύο πρώτοι ως υποψήφιοι Δήμαρχοι και ο τρίτος αναδεικνυόμενος Αναπληρωτής Δημάρχου.

Το ανωτέρω άρθρο στον «Ταχυδρόμο», σχετικά με το ποδοσφαιρικό γίνεσθαι, έμελε να είναι το τελευταίο στην πρώτη μακρόχρονη παρουσία του Περδικλώνη στην εφημερίδα του Καστάνη, καθώς από τον επόμενο μήνα ξεκίνησε συνεργασία με τον «Λακωνικό Κήρυκα» του Χιώτη, διατηρώντας τη στήλη «*άφοβα λόγια*». Στο πρώτο άρθρο του στον «Κήρυκα», με ένα εισαγωγικό κείμενο, θέλησε να δώσει το στίγμα του, σημειώνοντας πως μέσω της αρθρογραφίας του θα επεδίωκε το *διάλογο* με στόχο την *αναζήτηση της αλήθειας*. Η θεματολογία του ήταν γενικού περιεχομένου (κοινωνική, πολιτιστική κ.ο.κ.) ενώ, η γραφή του διεπόταν από μια λογοτεχνική ροπή, στοιχεία που φανέρωναν μια πνευματικά καλλιεργημένη προσωπικότητα. Στην εισαγωγή του ο Περδικλώνης έγραφε σχετικά με τη στήλη του: «[...] θα δίνει την παρουσία της σ' αυτή την εφημερίδα. Όχι βέβαια ανελεπή παρουσία. Πάρεργη η τέτοια ασχολία του γράφοντος»¹⁰⁶. Αν και υπήρξε σταθερά πολυπράγμων, ήταν μια εποχή που ο ίδιος όχι μόνον αφοσιώθηκε στην επαγγελματική του δραστηριότητα, αλλά επέλεξε και να εμπλακεί ενεργά στα διοικητικά του Εμπορικού Συλλόγου Σπάρτης, στον οποίο ήδη από τον Ιανουάριο του ίδιου έτους είχε εκλεγεί -δεύτερος στην κατάταξη- σύμβουλος στο Διοικητικό Συμβούλιο του συλλόγου¹⁰⁷, στο οποίο και ανέλαβε τη θέση του Ταμιά¹⁰⁸.

Ο Περδικλώνης, όμως, υπήρξε σταθερά μεγάλος σπαρτιατολάτρης και, πέρα από τις επαγγελματικές και άλλες του δραστηριότητες, η Σπάρτη ήταν γενικά εκείνη που τον απασχολούσε, τον προβληματίζε και τον γοήτευε περισσότερο. Τον Ιανουάριο του 1964, όταν ιδρύθηκε το περιοδικό «Λακωνικά» του Συνδέσμου των εν Αττική Λακεδαιμονίων, δημοσίευσε στο πρώτο εκείνο τεύχος ένα νοσταλγικό άρθρο με μνήμες από την πόλη, εστιάζοντας στην εξέλιξή της και τους ρυθμούς αλλαγής

¹⁰⁶ Γ. Περδικλώνης, «Τόλμη για αλλαγή», στο: *Λακωνικός Κήρυξ*, αρ. φ. 114, 19.8.1963, σ. 1

¹⁰⁷ Αρχείο Εμπορικού Συλλόγου Σπάρτης/Πρακτικά Γ.Σ., 20.1.1963

Ανυπόγραφο άρθρο, «Αι αρχαιρεσίες του Εμπορικού Συλλόγου», στον: *Ο Ξενόχτης*, αρ. φ. 696, 2.2.1963, σ. 1

Ανυπόγραφο άρθρο, «Νέαι διοικήσεις συλλόγων», στο: *Λακωνικός Κήρυξ*, αρ. φ. 100, 2.3.1963, σ. 2

¹⁰⁸ Αρχείο Εμπορικού Συλλόγου Σπάρτης/Πρακτικά Δ.Σ., αρ. απ.87/132, 25.1.1963

της¹⁰⁹. Είναι δεδομένο πως ο ίδιος επιθυμούσε να διαδραματίσει ρόλο με τις ιδέες και τις προτάσεις του σε αυτή την εξέλιξη. Η πρότερη διπλή αποτυχία εκλογής του στα δημοτικά έδρανα δεν τον έκαμψε. Αντιθέτως, τον ενεργοποίησε περισσότερο. Παρακολουθούσε τα δημοτικά τεκταινόμενα, αρθρογραφούσε περί τα δημοτικά και παρευρισκόταν στις συνεδριάσεις των δημοτικών συμβουλίων, «μόνος εξ όλων των Σπαρτιατών», όπως ο ίδιος τόνιζε σε άρθρο του¹¹⁰, ερχόμενος σε ρήξη με τους τοπικούς άρχοντες, όπως σημειώθηκε και πρωτύτερα.

Η διάθεσή του να ασχοληθεί ενεργά με τα κοινά σε δημοτικό επίπεδο τον ώθησε κατά τις πολύμηνες προεκλογικές ζυμώσεις που είχαν προηγηθεί των εκλογών του '64 να συνασπισθεί -όπως αναφέρθηκε παραπάνω- σε έναν πυρήνα πολιτών υπό τον Γ. Σαϊνόπουλο, στον οποίο πιθανότατα να κατείχε ηγετική θέση. Αυτό ερμηνεύεται και από το γεγονός πως κατά τα εγκαίνια του μνημειώδους κοιμητηρίου της Μαγούλας Σπάρτης¹¹¹ τον Απρίλιο του 1964, ενός έργου που οραματίστηκε ο Γ. Σαϊνόπουλος και χρηματοδοτήθηκε από τους ομογενείς θείους του Ιωάννη και Αικατερίνη Σαϊνοπούλου, ο Περδικλώνης ήταν εκείνος που εκφώνησε τον επίκαιρο λόγο¹¹², αποτελώντας κατά πάσα πιθανότητα επιλογή του Σαϊνόπουλου, ο οποίος ήδη φημιολογούταν ως υποψήφιος Δήμαρχος Σπαρτιατών¹¹³.

Οι εκλογές του 1964 παρουσίασαν μια σειρά ιδιαιτεροτήτων σε εθνικό αλλά και τοπικό επίπεδο. Αρχικά η διεξαγωγή τους αναβλήθηκε και παρατάθηκε η θητεία της δημοτικής περιόδου, καθώς η νέα Κυβέρνηση Γεωργίου Παπανδρέου (του

¹⁰⁹ Γ. Περδικλώνης, «Η σύγχρονη μορφή της Σπάρτης - Αληθινό πολεοδομικό θαύμα», στα: *Λακωνικά*, τχ.1 (Ιανουάριος-Φεβρουάριος 1964), σ. 20-21

¹¹⁰ Γ. Περδικλώνης, «Καταγγέλω τους άρχοντας της πόλεως», στον: *Ο Ταχυδρόμος της Λακωνίας*, αρ. φ. 164, 28.9.1962, σ. 1, 4

¹¹¹ Η σύνθεση της εισόδου του κοιμητηρίου της Μαγούλας Σπάρτης σχεδιάστηκε από τους αρχιτέκτονες Χαρίλαο Πολυχρονόπουλο και Σοφία Πολυχρονοπούλου, στους οποίους ανατέθηκε η μελέτη από τον Γ. Σαϊνόπουλο, αποτελώντας ένα αξιοπρόσεκτο έργο σύγχρονης αρχιτεκτονικής. Βλέπε σχετικά: Γ. Γιαξόγλου, «Μαγούλα – Εικόνες παραδοσιακής αρχιτεκτονικής», στο: *Μαγούλα Σπάρτης. Ιχνηλατώντας την ιστορία, τη λαογραφία και τους ανθρώπους της (Πρακτικά Συμποσίου)*, Μαγούλα Σπάρτης 2018, σ. 100.

¹¹² Ανυπόγραφο άρθρο, «Μια σεμνή τελετή εις την Μαγούλαν», στο: *Λακωνικός Κήρυξ*, αρ. φ. 148, 13.4.1964, σ. 4

Ανυπόγραφο άρθρο, «Εις την Μαγούλαν οι επισκέπται εθαύμασαν το μνημειώδες έργο του μεγάλου πατριώτου και ευεργέτου κ. Ιωάννου Σαϊνόπουλου», στον: *Ο Ταχυδρόμος της Λακωνίας*, αρ. φ. 187, 17.5.1964, σ. 2

Ανυπόγραφο άρθρο, «Τεράστια ποσά διέθεσεν το ζεύγος Ι. Σαϊνόπουλου δια την εκτέλεσιν κοινωφελών έργων εις Μαγούλαν», στον: *Ο Ταχυδρόμος της Λακωνίας*, αρ. φ. 188, 20.5.1964, σ. 1

¹¹³ Ανυπόγραφο άρθρο, «5 Υποψήφιοι δια το αξίωμα του Δημάρχου Σπαρτιατών», στην: *Νέα Σπάρτη*, αρ. φ. 151, 11.4.1964, σ. 1

πρεσβύτερου), που προέκυψε από τις εθνικές εκλογές του Φεβρουαρίου του ιδίου έτους, αποφάσισε την τροποποίηση της νομοθεσίας περί των δημοτικών και κοινοτικών εκλογών¹¹⁴. Το γεγονός αυτό παρέτεινε την προεκλογική περίοδο και σε συνδυασμό με τον νόμο που προωθούσε η Κυβέρνηση προσαύξησε την ένταση της προεκλογικής μάχης. Ο νέος νόμος προέβλεπε την άμεση εκλογή Δημάρχου με ποσοστό 40%· σε αντίθετη περίπτωση οι έδρες θα διανεμόνταν αναλογικά σε όσους συνδυασμούς είχαν ξεπεράσει το εκλόγιμο όριο του 10% και η εκλογή Δημάρχου θα γινόταν έμμεσα από το δημοτικό συμβούλιο, ανάμεσα στους επικεφαλής των δύο πρώτων συνδυασμών¹¹⁵. Στη Σπάρτη, που είχε δημιουργηθεί ένα ισχυρό ρεύμα ανατροπής του Δήμαρχου Β. Ζερβέα -και πιθανόν και λόγω των προοπτικών εκπροσώπησης που προσέφερε ο νέος νόμος- το αξίωμα του δημάρχου πλην του Ζερβέα διεκδικούσαν ακόμη οι Β. Βασιλάκης, Γ. Σαϊνόπουλος, Κ. Ιατρού και Αν. Χιώτης¹¹⁶. Μερίδα του Τύπου δεν είδε θετικά τον αυξημένο αριθμό υποψηφίων, διακρίνοντας μάλιστα προσωπικές φιλοδοξίες. Χαρακτηριστικό ήταν πως ο Ν. Σούστας, διευθυντής της εφημερίδας «Σπαρτιατικά Νέα», έγραφε σε ένα μετεκλογικό του άρθρο: «Πέντε συνδυασμοί σε 5.500 ψηφοφόρους!»¹¹⁷.

Ύστερα από την ψήφιση του νόμου στις αρχές Μαΐου και τον ορισμό της εκλογικής διαδικασίας για την 5η Ιουλίου, η επίσημη προεκλογική περίοδος διήρκησε περίπου δύο μήνες. Ήταν μια προεκλογική περίοδος εντελώς αμφίρροπη με αυξημένες αντιπαραθέσεις, εντάσεις κι έντονο παρασκήνιο, ενώ η μάχη του σταυρού χαρακτηρίστηκε πεισματώδης¹¹⁸. Ο Περδικλώνης αποχώρησε από τον «Λακωνικό

¹¹⁴ Πράξις Υπουργικού Συμβουλίου «Περί παρατάσεως προθεσμίας αναβολής των δημοτικών και κοινοτικών εκλογών ως και της θητείας των αρχών της διανομένης δημοτικής και κοινοτικής περιόδου», στην: *ΕτΚ*, τχ. Α', αρ. φ. 61, 15.4.1964

¹¹⁵ Νόμος «Περί τροποποιήσεως και συμπληρώσεως διατάξεων της περί εκλογής των δημοτικών και κοινοτικών αρχών νομοθεσίας», στην: *ΕτΚ*, τχ. Α', αρ. φ. 76, 8.5.1964

¹¹⁶ Ανυπόγραφο άρθρο, «Πέντε συνδυασμοί εις Σπάρτην», στον: *Λακωνικός Κήρυξ*, αρ. φ. 152, 11.5.1964, σ. 1

Ανυπόγραφο άρθρο, «Πέντε εν όλω υποψήφιοι Δήμαρχοι εις Σπάρτην», στον: *Ο Ταχυδρόμος της Λακωνίας*, αρ. φ. 188, 20.5.1964, σ. 1

¹¹⁷ Ανυπόγραφο άρθρο, «Ο λαός της Σπάρτης δεν εψήφισεν “αλλαγήν”», στα: *Σπαρτιατικά Νέα*, αρ. φ. 903, 15.7.1964, σ. 1

¹¹⁸ Τις εντυπώσεις διασκέδασε, ωστόσο, ένα χιουμοριστικό και προφητικό ευτράπελο της τύχης που σημειώθηκε εν μέσω της προεκλογικής περιόδου και καταγράφηκε στον «Ταχυδρόμο». Παραθέτω αυτούσιο το δημοσίευμα προς διατήρηση της αυθεντικότητας του κλίματος της στιγμής: «*Παράδοξον γεγονός συνέβη κατά την κλήρωσιν της λαχειοφόρου αγοράς του σωματείου Κουρέων και Κομμωτών, η οποία έγινε κατά την εορτήν τους την 21 τρ. εις τον ναόν του Αγ. Κωνσταντίνου εις τα Ματαλείκα. Κατά την κλήρωσιν τον κερδίζοντα λαχρόν ετράβιξεν εκ της κληροτίδος ο Δήμαρχος κ. Ζερβέας. Και τυχερός*

Κήρυκα» καθώς ο εκδότης του, Ανδρέας Χιώτης, διεκδικούσε τη Δημαρχία, ενώ εκείνος είχε θέσει υποψηφιότητα στον συνδυασμό Σαϊνόπουλου¹¹⁹. Επέστρεψε στην εφημερίδα «Ταχυδρόμος» -η οποία είχε ταχθεί διακριτικά υπέρ της υποψηφιότητας του Σαϊνόπουλου¹²⁰- όπου δημοσίευσε δύο άρθρα ασκώντας δριμεία κριτική στον Ζερβέα¹²¹. «Είναι περισσότερο από βέβαιο ότι την εποχήν αυτήν ο κ. Β. Ζερβέας ως πολιτικός είναι η φθορά από κάθε άποψιν»¹²², έγραφε ο Περδικλώνης, ο οποίος μάλιστα στις 15/6 ανέλαβε υπεύθυνος της εφημερίδας¹²³, μετατρέποντάς την σε όργανο του συνδυασμού Σαϊνόπουλου, αλλά και σε προσωπικό μέσο προβολής δικών του απόψεων, ασκώντας σκληρή κριτική στους υποψηφίους δημάρχους. Μία ημέρα πριν τις εκλογές ο «Ταχυδρόμος» δημοσίευσε στην πρώτη σελίδα ένα ολοσέλιδο άρθρο του Περδικλώνη, στο οποίο επιχειρούσε να σκιαγραφήσει τους υποψηφίους Δημάρχους, εκθειάζοντας μεν τον Σαϊνόπουλο, κατακεραυνώνοντας δε τους υπόλοιπους τέσσερεις¹²⁴. Ενδεικτικό του τεταμένου προεκλογικού κλίματος ήταν και η προσωπική επίθεση του Περδικλώνη στον υποψήφιο Δήμαρχο, Βάσο Βασιλάκη,

ήτο ο κ. Γ. Σαϊνόπουλος αντίπαλός του υποψήφιος κατά τας προσεχείς δημοτικές εκλογάς. Το γεγονός πολύ εθορύβησεν τον κ. Ζερβέαν διότι το εξέλαβεν ως κακόν σημάδι. Αντιληφθέντες τούτο οι προσκυνηταί του είπον χαριτολογούντες: Κύριε Δήμαρχε δεν πειράζει. Αρκετά για σας (εννοούντες ότι αρκετά έμεινε δέκα χρόνια δήμαρχος». Βλέπε: Ανυπόγραφο άρθρο, «Ο κ. Ζερβέας δίδει την τύχην εις τον κ. Γεώργ. Σαϊνόπουλον», στον: *Ο Ταχυδρόμος της Λακωνίας*, αρ. φ. 189, 25.5.1964, σ. 2

¹¹⁹ Ανυπόγραφο άρθρο, «Οι 5 δημοτικοί συνδυασμοί», στο: *Λακωνικός Κήρυξ*, αρ. φ. 157, 15.6.1964, σ. 1

Ανυπόγραφο άρθρο, «Ο συνδυασμός του κ. Γεωργίου Σαϊνόπουλου», στον: *Ο Ταχυδρόμος της Λακωνίας*, αρ. φ. 190, 15.6.1964, σ. 1

Ανυπόγραφο άρθρο, «Ο συνδυασμός του κ. Γεωργ. Σαϊνόπουλου», στον: *Εθνικός Φρουρός της Λακωνίας*, αρ. φ. 768, 21.6.1964, σ. 2

Ανυπόγραφο άρθρο, «Πέντε οι υποψήφιοι Δήμαρχοι Σπάρτης», στην: *Λακωνικός Κήρυξ*, αρ. φ. 158, 22.6.1964, σ. 1

¹²⁰ Ανυπόγραφο άρθρο, «Ο κ. Γεώργιος Σαϊνόπουλος διεκδικεί ήδη το αξίωμα του Δημάρχου Σπαρτιατών», στον: *Ο Ταχυδρόμος της Λακωνίας*, αρ. φ. 188, 20.5.1964, σ. 1

¹²¹ Γ. Περδικλώνης, «Προσέξτε τις ζερβέικες σειρήνες», στον: *Ο Ταχυδρόμος της Λακωνίας*, αρ. φ. 187, 17.5.1964, σ. 1

Γ. Περδικλώνης, «Γράφω ανοικτά στον κ. Νικηταρά», στον: *Ο Ταχυδρόμος της Λακωνίας*, αρ. φ. 190, 15.6.1964, σ. 1

¹²² Γ. Περδικλώνης, «Προσέξτε τις ζερβέικες σειρήνες», στον: *Ο Ταχυδρόμος της Λακωνίας*, αρ. φ. 187, 17.5.1964, σ. 1

¹²³ Σύμφωνα με την κα. Ελένη Τζινιέρη-Τζανατάκου -πρώην Διευθύντρια της ΔΚΒΣ και επιμελήτρια του έργου του Ν. Β. Γεωργιάδη, *Ο Σπαρτιατικός Τύπος 1860-2015*, Σπάρτη 2019-, ήταν η εποχή που ο Ιωάννης Δ. Καστάνης, εκδότης και διευθυντής της εφημερίδας «Ο Ταχυδρόμος της Λακωνίας», είχε ταξιδέψει στις ΗΠΑ. Τότε τον αντικατέστησε, αναλαμβάνοντας υπεύθυνος της εφημερίδας κατά το νόμο ο Ηλίας Γ. Καββαθάς. Τον διαδέχθηκε μεσούσης της προεκλογικής περιόδου ο Γεώργιος Θ. Περδικλώνης κατά το διάστημα 15/6/1964 – 4/7/1964 όταν και εκδόθηκαν δύο φύλλα (αρ. φ. 190 και αρ. φ. 191). Στην συνέχεια ο «Ταχυδρόμος» πέρασε ξανά υπό τη διεύθυνση του Καββαθά.

¹²⁴ Γ. Περδικλώνης, «Τελευταία λόγια», στον: *Ο Ταχυδρόμος της Λακωνίας*, αρ. φ. 191, 4.7.1964, σ. 1

που ως δημοτικός σύμβουλος ήταν ανάμεσα σε εκείνους που του είχαν απαγορεύσει δύο χρόνια νωρίτερα την είσοδο στις συνεδριάσεις του δημοτικού συμβουλίου¹²⁵. Ο Περδικλώνης το «κρατούσε μανιάτικο» και στη δεύτερη σελίδα του ιδίου φύλλου ο «Ταχυδρόμος» έγραφε:

«Είπεν ο κ. Βασιλάκης εις τον λόγον του: “Θα καταστήσωμεν τας συνεδριάσεις του Δημοτικού Συμβουλίου δημοσίας...”. Λέγομεν εις τον κ. Βασιλάκην, ότι, όταν εψηφίζε και έκλειναν τις πόρτας στον κ. Γ. Περδικλώνην και τον έβγαζαν έξω δια να μη παρακολουθή τις συνεδριάσεις του Δημοτικού Συμβουλίου, που είχε πεταμένη αυτή του την αντιληψιν περί δημοσίων συνεδριάσεων του Δημοτικού Συμβουλίου; Ασφαλώς εκεί που την είχε πετάξει είχε πιάσει πολύ μούχλα και δεν την έβλεπε. Δι’ αυτό την ενίσχυσε και με την περίφημη υπόδειξίν του περί ευπρεπούς εμφανίσεις του κ. Γ. Περδικλώνη, ώστε να κάμη έτσι, να λάμπη το αξίωμα του δημοτικού συμβούλου που κατείχε. Όμως κ. Βασιλάκη ο λαός λέγει: “Τα στερνά τιμούν τα πρώτα”»¹²⁶.

Η κάλλη ανέδειξε ένα εκπληκτικό -όπως χαρακτηρίστηκε από μεγάλη μερίδα του τοπικού Τύπου- αποτέλεσμα (πίνακας 1). Κανείς δεν συγκέντρωσε το απαιτούμενο 40% καθώς οι τρεις πρώτοι συνδυασμοί των Ζερβέα, Σαϊνόπουλου και Βασιλάκη βρέθηκαν αρκετά κοντά και εξέλεξαν έκαστος από πέντε συμβούλους για τα δεκαπέντε συνολικά δημοτικά έδρανα¹²⁷, και η εκλογή δημάρχου θα κρινόταν από τις διαμορφωθείσες δυνάμεις, ανάμεσα στους δύο πρώτους, Ζερβέα και Σαϊνόπουλο, με τον δεύτερο να ήταν ο επικρατέστερος στην κοινή συνείδηση, κυρίως λόγω του

¹²⁵ Γ. Περδικλώνης, «Οφειλομένη εξήγησις με τους άρχοντας της πόλεως», στον: *Ο Ταχυδρόμος της Λακωνίας*, αρ. φ. 170, 16.12.1962, σ. 1

¹²⁶ Ανυπόγραφο άρθρο, «Παρατηρήσεις: “Τα στερνά”», στον: *Ο Ταχυδρόμος της Λακωνίας*, αρ. φ. 191, 4.7.1964, σ. 2

¹²⁷ Γενικά Αρχεία του Κράτους/Γ.Α.Κ. Λακωνίας/ΔΙΚΑΣΤ.5.1.1178

Ανυπόγραφο άρθρο, «Ο Βενιζέλος Ζερβέας έπεσε!», στο: *Λακωνικός Κήρυξ*, αρ. φ. 161, 6.7.1964, σ. 1-2

Ανυπόγραφο άρθρο, «Εκπληκτικά τα αποτελέσματα των δημοτικών εκλογών εις Σπάρτην», στη: *Νέα Σπάρτη*, αρ. φ. 160, 12.7.1964, σ. 1

Ανυπόγραφο άρθρο, «Εκ των εκλογών της 5^{ης} Ιουλίου εις την πόλιν μας εξελέγησαν πέντε σύμβουλοι εξ εκάστου των τριών συνδυασμών», στον: *Εθνικός Φρουρός της Λακωνίας*, αρ. φ. 771, 12.7.1964, σ. 1

Ανυπόγραφο άρθρο, «Τα αποτελέσματα των δημοτικών και κοινοτικών εκλογών εν Λακωνία», στα: *Σπαρτιατικά Νέα*, αρ. φ. 903, 15.7.1964, σ. 2

Ανυπόγραφο άρθρο, «Τα αποτελέσματα των εκλογών», στον: *Ο Ξενύχτης*, αρ. φ. 739, 18.7.1964, σ. 1

Ανυπόγραφο άρθρο, «Ουδείς εξελέγη Δήμαρχος Σπαρτιατών κατά τας εκλογάς της 5^{ης} Ιουλίου», στον: *Ο Ταχυδρόμος της Λακωνίας*, αρ. φ. 192, 19.7.1964, σ. 1

Ανυπόγραφο άρθρο, «Λακωνικά & άλλα: Τα νέον Δημοτικών Συμβούλιον», στο: *Λακωνικός Κήρυξ*, αρ. φ. 163, 20.7.1964, σ. 2

αντι-Ζερβέα προεκλογικού κλίματος που είχε διαμορφωθεί. Ήδη την επομένη των εκλογών ο Χιώτης, που η λαϊκή ετυμηγορία τον κατέταξε στην τέταρτη θέση, έγραφε στον τίτλο του κεντρικού θέματος του «Λακωνικού Κήρυκα»: «*Ο Βενιζέλος Ζερβέας έπεσε! Τα 2/3 των ψηφοφόρων του Δήμου Σπαρτιατών ετάχθησαν εναντίον του κατά τας χθεσινάς δημοτικές εκλογάς. Δήμαρχος εκλέγεται ο κ. Γ. Σαϊνόπουλος*»¹²⁸. Το εκλογικό αποτέλεσμα έχρησε τον Βασιλάκη σε ρόλο ρυθμιστή. Ωστόσο, ένα «σύμφωνο τιμής» μεταξύ Σαϊνόπουλου–Βασιλάκη παραμονή των εκλογών φαίνεται μεν πως είχε προδικάσει την δημαρχιακή εκλογή, η αποκάλυψη του δε, τάραξε περισσότερο το ήδη τεταμένο κλίμα. Χωρίς να κατονομάζουν τους υπογράφοντες του συμφώνου, πρώτη αναφορά σε αυτό πραγματοποιήθηκε από τις εφημερίδες «Ο Ξενύχτης»¹²⁹ και «Εθνικός Φρουρός της Λακωνίας»¹³⁰. «Ο Ξενύχτης», όμως, του Ντίνου Κουβαράκου ήταν εκείνος που επεχείρησε με πείσμα να αναδείξει το παρασκήνιο του συμφώνου. Αν και κατά βάση η εφημερίδα του Κουβαράκου φημιζόταν ως ευθυμογραφική, εν προκειμένω κράτησε μια βαθιά πολιτική στάση. Αρχικά δημοσίευσε δύο ανώνυμες επιστολές δημοτών που καυτηρίαζαν το ζήτημα της δημοτικής εκλογής και του συμφώνου¹³¹, ενώ στα κεντρικά της άρθρα επιχείρησε να παρουσιάσει τον Βασιλάκη ως ζημιωμένο τόσο από την συμφωνία, όσο και από την συμπεριφορά του συνδυασμού Σαϊνόπουλου προς εκείνον παραμονές των εκλογών: «*ως απεκαλύφθη, τας εσπερινάς ώρας του Σαββάτου, παραμονής των δημοτικών εκλογών, και δη μετά την εξ υφαρπαγής υπογραφής του περιφήμου συμφώνου, ο συνδυασμός του κ. Γεωργ. Σαϊνόπουλου έθεσεν εις κυκλοφορίαν, δίκην προκηρύξεως, έκτακτον παράρτημα της εφημερίδος “Ο Ταχυδρόμος της Λακωνίας” εις το οποίον κατεχωρήθησαν σχόλια καθαπτόμενα του κύρους και της προσωπικής αίγλης του εν τω πρωτοκόλλω αντισυμβαλλομένου κ. Βασ. Βασιλάκη. Μάλιστα δε εγνώσθη ότι τοιαύτη και τοσαύτη ετηρήθη μυστικότης κατά την στοιχειοθέτησιν και εκτύπωσιν του ανωτέρω παραρτήματος, για να αποφευχή η αποκάλυψις της δι’ αυτού προετοιμαζομένης κατά τα του κ. Βασιλάκη ανοικείου*

¹²⁸ Ανυπόγραφο άρθρο, «Ο Βενιζέλος Ζερβέας έπεσε!», στον: *Λακωνικός Κήρυξ*, αρ. φ. 161, 6.7.1964, σ. 1-2

¹²⁹ Ανυπόγραφο άρθρο, «Το πρωτόκολλον», στον: *Ο Ξενύχτης*, αρ. φ. 739, 18.7.1964, σ. 1

¹³⁰ Ανυπόγραφο άρθρο, «Σύμφωνα τιμής», στον: *Εθνικός Φρουρός της Λακωνίας*, αρ. φ. 771, 12.7.1964, σ. 1

¹³¹ Ανυπόγραφο άρθρο, «Η εκλογή Δημάρχου Σπαρτιατών», στον: *Ο Ξενύχτης*, αρ. φ. 740, 1.8.1964, σ. 1

Ανυπόγραφο άρθρο, «Ομιλεί ένας ψηφοφόρος», στον: *Ο Ξενύχτης*, αρ. φ. 742, 15.8.1964, σ. 2

επιθέσεως, ώστε να μη επιτρέπεται η εις το τυπογραφείον είσοδος άλλων προσώπων, πλην των τυπογράφων»¹³².

Ουσιαστικά ο Κουβαράκος μέσω του «Ξενύχτη», προσπαθώντας να επικαλεστεί το συναίσθημα των συμβούλων της πτέρυγας Βασιλάκη, αλλά κι εξυμνώντας τον ίδιο τον επικεφαλής τους, επιχείρησε να επηρεάσει τις δημοτικές εξελίξεις υπέρ του Ζερβέα¹³³. Εστίασε, επίσης, στο γεγονός πως με την τακτική του ο συνδυασμός Σαϊνόπουλου κατάφερε να προηγηθεί κατά την εκλογική διαδικασία του συνδυασμού Βασιλάκη, ο οποίος -όπως υποστήριζε- προπορευόταν στη λαϊκή συνείδηση! Υπέδειξε, μάλιστα, εμμέσως πλην σαφώς τον Περδικλώνη ως ιθύνοντα ενός «προδιαγεγραμμένου σχεδίου» αποδυνάμωσης του Βασιλάκη, χαρακτηρίζοντάς τον λιβελλογράφο. Άλλωστε, ο Περδικλώνης ήταν εκείνη την χρονική στιγμή ο υπεύθυνος της εφημερίδας «Ο Ταχυδρόμος» και ο επώνυμος συντάκτης του ενός εκ των άρθρων¹³⁴. Παράλληλα ο Ζερβέας ως την ύστατη στιγμή έδινε τον δικό του αγώνα για να διατηρηθεί στο δημαρχιακό αξίωμα, πραγματοποιώντας έναν κύκλο επαφών με τον Βασιλάκη, επιχειρώντας να ενισχύσει την προσπάθειά του ακόμη και με την παρουσία και διαμεσολάβηση του Βουλευτή, Νικηταρά Βαρβιτσιώτη. Παρά ταύτα οι επίμονες προσπάθειές του προσέκρουσαν στην ανένδοτη στάση των συμβούλων της πτέρυγας Βασιλάκη¹³⁵. Τα γεγονότα αυτά μαρτυρούν τον έντονο ανταγωνισμό και την πόλωση που δημιουργήθηκε κατά την προεκλογική περίοδο και κορυφώθηκε σε παρασκηνιακό επίπεδο την παραμονή των εκλογών, κλίμα που διατηρήθηκε έως και τη δημαρχιακή εκλογή. Η κατάσταση ωστόσο ήταν προδιαγεγραμμένη. Το «σύμφωνο τιμής», σύμφωνα με δημοσιεύματα, προέβλεπε την μετεκλογική συνεργασία των δύο αντισυμβαλλόμενων παρατάξεων, κεντρικός άξονα της οποίας είχε οριστεί ο εξής: εάν ο ένας από τους δύο συνδυασμούς εκλεγόταν μεταξύ των δύο πρώτων, ο έτερος θα του παρείχε στήριξη στην ψηφοφορία για τη δημαρχιακή εκλογή, λαμβάνοντας ως αντάλλαγμα την προεδρία του Δ. Συμβουλίου.

¹³² Ανυπόγραφο άρθρο, «Απεκαλύφθη ότι μετά την υπογραφήν του “πρωτοκόλλου” εκυκλοφόρησε προκήρυξις θίγουσα τον κ. Βασ. Βασιλάκη», στον: *Ο Ξενύχτης*, αρ. φ. 741, 8.8.1964, σ. 1

¹³³ Ανυπόγραφο άρθρο, «Πλήρης αποκάλυψις της εις βάρος του κ. Βάσου Βασιλάκη προεκλογικής τακτικής του συνδυασμού Σαϊνόπουλου», στον: *Ο Ξενύχτης*, αρ. φ. 742, 15.8.1964, σ. 1-2

¹³⁴ Γ. Περδικλώνης, «Τελευταία λόγια», στον: *Ο Ταχυδρόμος της Λακωνίας*, αρ. φ. 191, 4.7.1964, σ. 1

¹³⁵ Ανυπόγραφο άρθρο, «Ηθική Ευθύνη», στην: *Η Τόλμη*, αρ. φ. 1, Οκτώβριος-Νοέμβριος 1964, σ. 4

Η κατάσταση αποκλιμακώθηκε εν μέρει ύστερα από την εκλογή Σαϊνόπουλου στον δημορχιακό θώκο στις 23 Αυγούστου¹³⁶. Στην πρώτη συνεδρίαση του νέου Δημοτικού Συμβουλίου, ο Σαϊνόπουλος εκλέχθηκε Δήμαρχος Σπαρτιατών με ψήφους δέκα προς πέντε έναντι του Ζερβέα, με την απόλυτη στήριξη της πτέρυγας Βασιλάκη¹³⁷. «Ακολουθως ο κ. Σαϊνόπουλος, ακολουθούμενος από τον εκ του νόμου καταλαμβάνοντα την θέσιν του αναπληρωτού δημάρχου κ. Γ. Περδικλώνην και τους συμβούλους του, κατήλθεν εις την εμπορικήν λέσχην, όπου πλήθος συμπολιτών ανέμενον το αποτέλεσμα, και εδέχθη τα συγχαρητήρια φίλων του»¹³⁸, έγγραφε ο Χιώτης στον «Λακωνικό Κήρυκα». Μία εβδομάδα αργότερα ακολούθησε η εκλογή Προέδρου του Δημοτικού Συμβουλίου, θέση στην οποία εκλέχθηκε παμψηφεί ο Βάσος Βασιλάκης, λαμβάνοντας δέκα ψήφους υπέρ, καθώς από τη διαδικασία απείχε σύσσωμη η παράταξη Ζερβέα¹³⁹.

Οι νέες συνθήκες που διαμορφώθηκαν στο Δήμο Σπαρτιατών ύστερα από τη συνεργασία Σαϊνόπουλου και Βασιλάκη πυροδότησαν μια σειρά πολιτικών εξελίξεων, που συζητούνταν νωρίτερα στα πολιτικά στέκια της πόλης. Ο Βενιζέλος Ζερβέας και οι σύμβουλοι της παράταξής του Δημήτριος Καλαβρυτινός και Απόστολος Θεοδωρόπουλος υπέβαλλαν στην Νομαρχία τις παραιτήσεις τους¹⁴⁰, ωστόσο ο Καλαβρυτινός την ανακάλεσε εγκαίρως και παρέμεινε στα δημοτικά

¹³⁶ Ανυπόγραφο άρθρο, «Χαιρετίζομεν και συγχαίρομεν τον νέον Δήμαρχος Σπάρτης κ. Σαϊνόπουλον», στον: *Ο Ξενύχτης*, αρ. φ. 744, 29.8.1964, σ. 1

¹³⁷ Ανυπόγραφο άρθρο, «Ο κ. Γεώργιος Κ. Σαϊνόπουλος εξελέγη Δήμαρχος Σπάρτης», στο: *Λακωνικός Κήρυξ*, αρ. φ. 168, 24.8.1964, σ. 1

Δ.Σ. Σπαρτιατών/Πρακτικό 9, αρ. απ. 94/23.8.64, Γενικά Αρχεία του Κράτους/Γ.Α.Κ. Λακωνίας/ΔΗΜΟΤ.1.1.17

Ανυπόγραφο άρθρο, «Δημοτικό Συμβούλιο», στην: *Η Τόλμη*, αρ. φ. 1, Οκτώβριος-Νοέμβριος 1964, σ. 2

¹³⁸ Ανυπόγραφο άρθρο, «Ο κ. Γεώργιος Κ. Σαϊνόπουλος εξελέγη Δήμαρχος Σπάρτης», στο: *Λακωνικός Κήρυξ*, αρ. φ. 168, 24.8.1964, σ. 1

¹³⁹ Δ.Σ. Σπαρτιατών/Πρακτικό 10, αρ. απ. 95/30.8.1964, Γενικά Αρχεία του Κράτους/Γ.Α.Κ. Λακωνίας/ΔΗΜΟΤ.1.1.17

Ανυπόγραφο άρθρο, «Πρόεδρος του Δημοτικού Συμβουλίου εξελέγη ο κ. Β. Βασιλάκης και Αντ/δρος ο κ. Γ. Μαυρόγιαννης», στο: *Λακωνικός Κήρυξ*, αρ. φ. 169, 31.8.1964, σ. 1

Ανυπόγραφο άρθρο, «Δημοτικό Συμβούλιο», στην: *Η Τόλμη*, αρ. φ. 1, Οκτώβριος-Νοέμβριος 1964, σ. 2

¹⁴⁰ Ανυπόγραφο άρθρο, «Παραίτησις δημοτικών συμβούλων», στον: *Εθνικός Φρουρός της Λακωνίας*, αρ. φ. 780, 13.9.1964, σ. 1

Ανυπόγραφο άρθρο, «Παρητήθη ο κ. Βενιζ. Ζερβέας και δύο δημοτ. Σύμβουλοί του», στο: *Λακωνικός Κήρυξ*, αρ. φ. 170, 7.9.1964, σ. 1

έδρανα. Η εξέλιξη αυτή προκάλεσε μια σειρά αλυσιδωτών αντιδράσεων ως προς την τελική διαμόρφωση της σύνθεσης του Δημοτικού Συμβουλίου (πίνακας 6)¹⁴¹.

Κατά την δημοτική περίοδο 1964-1967 εφαρμόστηκε για πρώτη φορά ο θεσμός του Αναπληρωτή Δημάρχου¹⁴² που, με την πάροδο των ετών, μετονομάστηκε κι εξελίχθηκε στον σημερινό θεσμό του Αντιδημάρχου. Ύστερα από την εκλογή του Σαϊνόπουλου στη θέση του Δημάρχου, ο Γιώργος Περδικλώνης, έχοντας πλειοψηφήσει στον συνδυασμό του νεοεκλεγέντος Δημάρχου, ορίστηκε αυτοδικαίως Αναπληρωτής Δημάρχου, σύμφωνα με τον τότε ισχύοντα εκλογικό νόμο¹⁴³. Έγινε έτσι ο πρώτος που ανέλαβε τα καθήκοντα του νεοϊδρυθέντα θεσμού στην ιστορία του Δήμου Σπαρτιατών. Ο ίδιος στη λειπή δημοτική περίοδο που ακολούθησε πρωταγωνίστησε στη δημόσια ζωή της πόλης, όντας πιθανότατα σε ένταση και σε διάρκεια η πιο δημιουργική, συγκρουσιακή και πολυδιάστατη περίοδος της δημόσιας παρουσίας του.

¹⁴¹ Ανυπόγραφο άρθρο, «Νέοι Δημοτικοί Σύμβουλοι», στο: *Λακωνικός Κήρυξ*, αρ. φ. 176, 19.10.1964, σ. 1

¹⁴² Ανυπόγραφο άρθρο, «Λακωνικά & άλλα: Δημοτικά», στο: *Λακωνικός Κήρυξ*, αρ. φ. 164, 27.7.1964, σ. 2

¹⁴³ Νόμος «Περί τροποποιήσεως και συμπληρώσεως διατάξεων της περί εκλογής των δημοτικών και κοινοτικών αρχών νομοθεσίας», στην: *ΕτΚ*, τχ. Α', αρ. φ. 76, 8.5.1964

Β' Κεφάλαιο

Από την εκλογή στο Δήμο Σπαρτιατών έως την κατάλυση της Δημοκρατίας

Η περίοδος κατά την οποία ο Περδικλώνης βρέθηκε στην δημοτική αρχή, υπήρξε μια εποχή που ο ίδιος, ως δημόσιο πρόσωπο, έφερε τις περισσότερες ιδιότητες από κάθε άλλοτε. Ήταν συγχρόνως, δημοτικός σύμβουλος και αναπληρωτής Δημάρχου, δημοσιογράφος και εκδότης εφημερίδας, και μέλος και ταμίας του Εμπορικού Συλλόγου. Η δημόσια παρουσία του υπήρξε εντονότατη και πολυδιάστατη, πρωταγωνιστώντας σε πολλές εκφάνσεις των τοπικών γεγονότων. Σε αρκετές περιπτώσεις οι ιδιότητες του αλληλοσυμπληρώνονταν, συγχέονταν ή και συγκρούονταν. Η δραστηριότητα του στηρίχθηκε σε έναν προσωπικό, ηθικό και αξιακό κώδικα που εκφράστηκε αυτολεξεί με τη λέξη «τόλμη», ονομασία με την οποία βάφτισε και την εφημερίδα του, και περιφραστικά με τη φράση «για την επικράτηση του σωστού, του τίμιου και του δίκαιου», που μεταπολιτευτικά κυριάρχησε ως το σύνθημα των προεκλογικών του αγώνων.

Αυτή η έντονη δραστηριότητά του δημιούργησε ακόμη πιο έντονες αντιδράσεις τόσο για τον ίδιον ως προσωπικότητα, όσο και για τον τρόπο που κατά περιπτώσεις χειρίστηκε τα δημόσια πράγματα, αναπτύσσοντας στον κοινωνικό ιστό αρκετούς φίλους, αλλά ακόμη περισσότερους φανατικούς πολέμιους. Ο ίδιος με την αδιάλλακτη και συγκρουσιακή του στάση προσπάθησε να καταπολεμήσει παθογένειες του παρελθόντος και να αναδείξει και να διορθώσει τα κακώς κείμενα της τοπικής κοινωνίας, αδιαφορώντας για το οποιοδήποτε πιθανό κοινωνικοπολιτικό κόστος. Ήδη από τις πρώτες κιόλας ημέρες διακυβέρνησης του Δήμου, δέχτηκε ισχυρά πυρά από τον Δ. Θεοφιλόπουλο, εκδότη της εφημερίδας «Εθνικός Φρουρός της Λακωνίας». Αφορμή στάθηκε μια ιδιωτική συζήτηση των δύο ανδρών που κατέληξε σε δημόσια αντιπαράθεση, μέσω του Τύπου, με φόντο το ζήτημα της περιμετρικής οδού την πόλης. Ο Θεοφιλόπουλος μάλιστα δεν δίστασε να κατονομάσει τον Περδικλώνη ως υπεύθυνο για *κάθε ζημία του σχεδίου πόλεως*¹⁴⁴!

¹⁴⁴ Ανυπόγραφο άρθρο, «Σκέψεις και γνώμαι», στον: *Εθνικός Φρουρός της Λακωνίας*, αρ. φ. 779, 6.9.1964, σ. 2

Ανυπόγραφο άρθρο, «Δια κάθε ζημιάν του σχεδίου πόλεως την ευθύνην θα την έχη ο κ. Περδικλώνης μη εξαιρουμένου & του δημοτικού συμβουλίου», στον: *Εθνικός Φρουρός της Λακωνίας*, αρ. φ. 781, 20.9.1964, σ. 2

Ο Περδικλώνης επεδίωξε από την αρχή της θητείας του να παραθέτει δημοσίως διευκρινίσεις κι απαντήσεις για δημοτικά ζητήματα που είχαν προηγουμένως θιγεί. Σε επιστολή του προς τον «Εθνικό Φρουρό» για έτερο θέμα στις αρχές Οκτωβρίου σημείωνε: «[...] χρειάζεται μια υπομονή γιατί είναι άνθρωποι οι καινούργιοι άρχοντες της πόλεως και όχι μάγοι»¹⁴⁵. Πιθανώς η ανάγκη διαφάνειας περί των δημοτικών, αλλά και η απόκρουση πάσης φύσεως προσωπικών επιθέσεων ήταν εκείνη που στα τέλη του 1964 τον ώθησε να ιδρύσει την δική του εφημερίδα. Χαρακτηριστικό ήταν ένα απόσπασμα στο πρώτο φύλλο της εφημερίδας του που ανέφερε για τον ίδιο:

*«Ο Γεώργιος Θ. Περδικλώνης γνωρίζει πολύ καλά ότι υπάρχει μια μερίδα ανθρώπων που δεν τον “χωνεύει” όπως λέμε. Είναι γι’ αυτόν γνωστή η αιτία. Αυτό, όμως, δεν πρόκειται να τον εμποδίσει σε τίποτα, για να προσφέρει τις υπηρεσίες του, από την θέση που τον έταξε ο κυρίαρχος Λαός, στην πόλη της Σπάρτης και στο νέο Δήμαρχο, το φίλο. Γνωρίζει ακόμη, ότι οι άνθρωποι που δεν τον “χωνεύουν” δεν θα τον “χωνέψουν” ποτέ. Αλλά και αυτοί ας ξέρουν ότι δε θα μπορέσουν και να τον “φάνε”. Και ας ξέρουν, επίσης, ότι καθόλου δεν τον ενδιαφέρει η παρουσία και η ύπαρξη αυτών των ανθρώπων. Ούτε ασχολήθηκε, ούτε θα ασχοληθεί ποτέ με την ύπαρξή τους. Για το Γ.Θ. Περδικλώνη νόημα έχει μόνο η ύπαρξη του κόσμου, που απ’ αυτόν προήλθε και σε αυτόν ανήκει. Από τον κόσμο του τίμιου ιδρώτος και της σκληρής βιοπάλης και των αγνών και καθαρών προθέσεων θέλει να εκτιμάται. Γιατί και αυτός αυτόν τον κόσμο εκτιμά. Των άλλων, που δεν τον “χωνεύουν”, την εκτίμηση ούτε την επιδιώκει ούτε θα την επιδιώξει ποτέ. Και ούτε ποτέ θα διστάσει να πληρώσει τους λογαριασμούς που θα του ανοίξουν...»*¹⁴⁶.

2.1. Η ίδρυση και ο ρόλος της εφημερίδας «Η Τόλμη»

*«Εντός των ημερών θα κυκλοφορήσει το πρώτον φύλλον της διμηνιαίας εφημερίδος “Η Τόλμη”, την οποίαν εκδίδει ο αντιδήμαρχος κ. Γ. Περδικλώνης»*¹⁴⁷. Με αυτή τη μεστή αναφορά στον «Λακωνικό Κήρυκα» ο Ανδρέας Χιώτης γνωστοποίησε την είδηση περί του επικείμενου εκδοτικού εγχειρήματος του Γιώργου Περδικλώνη.

¹⁴⁵ Ανυπόγραφο άρθρο, «Απάντησις επί σχολίων μας», στον: *Εθνικός Φρουρός της Λακωνίας*, αρ. φ. 784, 11.10.1964, σ. 2

¹⁴⁶ Ανυπόγραφο άρθρο, «Ο Γ. Θ. Περδικλώνης», στην: *Η Τόλμη*, αρ. φ. 1, Οκτώβριος-Νοέμβριος 1964, σ. 1, 4

¹⁴⁷ Ανυπόγραφο άρθρο, «Αίλιπυότητα Νέα», στο: *Λακωνικός Κήρυξ*, αρ. φ. 179, 9.11.1964, σ. 2

Το πρώτο φύλλο της διμηνιαίας εφημερίδας «Η Τόλμη»¹⁴⁸, αν και φέρει ημερομηνία Οκτώβριος-Νοέμβριος 1964, κυκλοφόρησε περί τα μέσα Νοεμβρίου εκείνου του έτους.

Στο πρώτο φύλλο ο Περδικλώνης ανέπτυξε τους σκοπούς της εφημερίδας, όπου μεταξύ άλλων σημείωνε: *«Η έκδοση αυτής της εφημερίδος δεν γίνεται για να καλύψει το κενό που θα υπήρχε στον τομέα του τύπου στην πόλη μας. Τέτοιο κενό δεν υπάρχει. [...] Σκοπός αυτής της εφημερίδος είναι να ενημερώνη τους απανταχού Σπαρτιάτες, με όσες μπορεί περισσότερες λεπτομέρειες, για τα όσα γίνονται στην Πόλη και στο Δήμο Σπαρτιατών. Αυτό θα το κάνη με όσο το δυνατό απλούστερο τρόπο, ώστε να καταλαβαίνη και ο τελευταίος πολίτης. Φίλοι πιστοί και αγώριστοι της “Τόλμης” θα είναι η ΑΛΗΘΕΙΑ και το ΔΙΚΑΙΟ για το γενικότερο καλό. [...]»*¹⁴⁹. Πράγματι η φιλοσοφία της εφημερίδας του Περδικλώνη ήταν να δημοσιεύονται κατά βάση διάφορα στοιχεία και πεπραγμένα του Δήμου, θέτοντάς τα στην άμεση κρίση των δημοτών. Για αυτό και ο Ανδρέας Χιώτης υποδέχθηκε την έκδοση της «Τόλμης» με περίσσιο ενθουσιασμό γράφοντας στον «Λακωνικό Κήρυκα»: *«Ο αντιδήμαρχος κ. Γ. Περδικλώνης εξέδωσε “διμηνιαία εφημερίδα ελεύθερης γνώμης”, όπως σημειώνει στην προμετωπίδα της, με τίτλο “Η Τόλμη”. Δεν ξέρω αν η “Τόλμη”, η εφημερίδα, θα έχη πάντοτε την χαρακτηριστική φυσική τόλμη του κ. Περδικλώνη. Μπορώ όμως να σημειώσω αδιάστακτα και με ευχαρίστησι, ότι θετική είναι η προσφορά της νέας εφημερίδας στην εξέλιξι των δημοτικών μας πραγμάτων. Γιατί βγήκε με πρόθεσι να ενημερώνη του δημότες πάνω στα όσα μελετώνται και γίνονται στο Δήμο και το πρώτο της αυτό φύλλο είναι αληθινός καθρέφτης. Από την άποψι δε αυτή συγχαρητήρια θερμά οφείλονται στον κ. Περδικλώνη»*¹⁵⁰.

Ο χαρακτήρας και η φιλοσοφία πάνω στην οποία δομήθηκε η έκδοση της «Τόλμης» αναγραφόταν σε κάθε φύλλο δεξιά του τίτλου ως εξής: *«Η εφημερίδα αυτή δεν είναι επαγγελματική. Εκδίδεται μόνο για να ενημερώνη τους Σπαρτιάτες για τα όσα γίνονται στο Δήμο και στην πόλη»*. Πιο αναλυτικά, στα περίπου τρία χρόνια κυκλοφορίας της «Τόλμης», δημοσιεύθηκαν: συνεδριάσεις και αποφάσεις του Δ.Σ., πίνακες οικονομικών δεδομένων (έσοδα, έξοδα), πίνακες εργατικού δυναμικού και

¹⁴⁸ Σχετικά με την «Τόλμη» βλέπε και στο: Ν. Β. Γεωργιάδης, *Ο Σπαρτιατικός Τύπος 1860-2015*, Σπάρτη 2019, σ. 151, 220-221

¹⁴⁹ Ανυπόγραφο άρθρο, «Ο σκοπός», στην: *Η Τόλμη*, αρ. φ. 1, Οκτώβριος-Νοέμβριος 1964, σ. 1

¹⁵⁰ Ανυπόγραφο άρθρο, «Λακωνικά & άλλα: Νέα εφημερίδα», στο: *Λακωνικός Κήρυξ*, αρ. φ. 181, 23.11.1964, σ. 2

υπαλλήλων, τεχνικά προγράμματα, απολογισμοί δημοτικών οργανισμών (Πνευματικό Κέντρο, Δημοτική Μουσική), λογοδοσίες Δημάρχου (συνοδευόμενες από πίνακες οικονομικών δεδομένων), προϋπολογισμοί, γνωματεύσεις επιτροπών, επιγραμματικά μέρη της δημοτικής αλληλογραφίας εκ του πρωτοκόλλου, και άρθρα ετήσιων απολογισμών πεπραγμένων της δημοτικής Αρχής. Ουσιαστικά ως Αντιδήμαρχος ο Περδικλώνης, όντας ο δεύτερος τη τάξει πολίτης του Δήμου Σπαρτιατών, έκανε κάτι που πιθανόν να θεωρείται πρωτοπόρο για τη δημόσια διοίκηση σε κάθε της βαθμίδα. Με την εφημερίδα του επεδίωξε να λογοδοτεί τακτικά στους δημότες σχετικά με τα πεπραγμένα της δημοτικής Αρχής στην οποία συμμετείχε, επιχειρώντας εμπράκτως να εμψύσει έναν αέρα διαφάνειας στη δημόσια διαχείριση, την οποία ο ίδιος ως πολίτης επιζητούσε από τις προηγούμενες δημοτικές αρχές¹⁵¹. Ατυπα μιν, αλλά επί της ουσίας ο Περδικλώνης επιχείρησε αυτοβούλως, μισόν περίπου αιώνα νωρίτερα, να κάνει αυτό που η Κυβέρνηση Γεωργίου Α. Παπανδρέου (του νεότερου) νομοθέτησε για την ενίσχυση της διαφάνειας με την υποχρεωτική δημοσίευση νόμων και πράξεων των κυβερνητικών, διοικητικών και αυτοδιοικητικών οργάνων, θεσμοθετώντας το 2010 το «Πρόγραμμα Διαύγεια»¹⁵²!

Πέρα όμως από την οπτική της διαφάνειας, η εφημερίδα αποτέλεσε εργαλείο τόσο για τον ίδιο τον εκδότη της, όσο και για την δημοτική Αρχή. Ο Περδικλώνης υπερασπίστηκε θέσεις του δημοτικού συμβουλίου, όπως για παράδειγμα η αύξηση του τέλους φωτισμού¹⁵³, αναλύοντάς τες προς ενημέρωση των δημοτών, παρουσίαζε την εξέλιξη έργων ή δράσεις της δημοτικής αρχής, και ενίοτε υπερασπιζόταν ή εκθειάζε την προσωπικότητα του Δημάρχου Σαϊνόπουλου, προβάλλοντάς την ως συγκριτικό πλεονέκτημα έναντι προηγούμενων δημοτικών αρχών, επιχειρώντας να αναδείξει τη νέα φιλοσοφία που διείπε την δημοτική διαχείριση. Κατά περιπτώσεις η «Τόλμη» ανέπτυξε μία παρεμβατικότητα μέσω άρθρων ή επιστολών προς Υπουργεία, τη Νομαρχία, αξιωματούχους ή αρμόδιες υπηρεσίες επιδιώκοντας την επίλυση ζητημάτων της πόλης που ο εκδότης της θεωρούσε σημαντικά. Παράλληλα ο Περδικλώνης θέλησε να καταστήσει την εφημερίδα του ζωντανό οργανισμό εντός

¹⁵¹ Ανυπόγραφο άρθρο, «Πρωτοβουλία», στην: *Η Τόλμη*, αρ. φ. 1, Οκτώβριος-Νοέμβριος 1964, σ. 4

¹⁵² Νόμος «Ενίσχυση της διαφάνειας με την υποχρεωτική ανάρτηση νόμων και πράξεων των κυβερνητικών, διοικητικών και αυτοδιοικητικών οργάνων στο διαδίκτυο “Πρόγραμμα Διαύγεια” και άλλες διατάξεις» στην: *ΕτΚ*, τχ. Α΄, αρ. φ. 112, 13.7.2010

¹⁵³ Ανυπόγραφο άρθρο, «Το νέο τέλος», στην: *Η Τόλμη*, αρ. φ. 4, Μάρτιος-Απρίλιος 1965, σ. 1-2

Βλέπε σχετικά για το τέλος φωτισμού στο: Δ.Σ. Σπαρτιατών/Πρακτικό 3, αρ. απ. 24/23.3.1965, Γενικά Αρχεία του Κράτους/Γ.Α.Κ. Λακωνίας/ΔΗΜΟΤ.1.1.17

του αστικού ιστού, καταθέτοντας προτάσεις στο δημόσιο διάλογο, όπως φερ' ειπείν εκείνη περί τοποθέτησης προτομής του Γκορτσολόγου¹⁵⁴. Σε ορισμένες περιπτώσεις μάλιστα όχι μόνον δημοσίευσε προσωπικές απόψεις και εισηγήσεις που κατέθετε ως αναπληρωτής Δημάρχου, αλλά δεν δίσταζε να θίξει δημοσίως πρακτικές του Δ.Σ. ή και να καυτηριάσει συμπεριφορές δημοτικών συμβούλων (κυρίως του Προέδρου του Δ.Σ., Βάσου Βασιλάκη, με τον οποίο διατηρούσε προσωπική αντιπαράθεση), που συγκρούονταν με τους δικούς του κοινωνικούς κώδικες, θεωρώντας πως με τον τρόπο αυτό τηρούσε μια ακριβοδίκαιη στάση έναντι του δημοσίου συμφέροντος. Πιθανότατα, ο Περδικλώνης δημοσίευε τις προσωπικές του θέσεις όχι για λόγους αυτοπροβολής, αλλά διότι, έχοντας βαθειά επίγνωση του ρόλου που επιτελούσε, πίστευε πως οι αποφάσεις των τότε δημοτικών αρχόντων θα επηρέαζαν το μέλλον της πόλης και θα κρίνονταν σε ιστορικό χρόνο. Για αυτό άλλωστε, σε κατακλείδα κειμένου του σημείωνε: «και με το ίδιο θάρρος [...] δίνουμε στη δημοσιότητα τις απόψεις μας, γιατί υπάρχει και η Ιστορία»¹⁵⁵.

Παράλληλα, διατήρησε αναμμένη τη μαχητική δημοσιογραφική του σπίθα, διερευνώντας και δημοσιεύοντας ειδησεογραφικά, ζητήματα που αφορούσαν την πόλη και πέραν των ορίων των δημοτικών τεκταινόμενων. Επιχείρησε να αναδείξει παθογένειες της τοπικής κοινωνίας και νοσηρές πρακτικές θεσμικών αξιωματούχων, ενώ συγκρούστηκε σφόδρα με τοπικά συμφέροντα. Η νοοτροπία του αυτή και η τόλμη έκφρασης δημόσιας και αιχμηρής γνώμης καλλιέργησαν ισχυρές αντιπάθειες που άλλοτε εκφράστηκαν με δημόσιες κόντρες μεταξύ εκδοτών έτερων εφημερίδων, κι άλλοτε οδήγησαν ακόμη και σε δικαστικές διαμάχες.

Συνολικά η «Τόλμη» κυκλοφόρησε για τρία περίπου χρόνια από το 1964 έως το 1967. Αν και έφερε τον υπότιτλο «*διμηνιαία εφημερίδα ελεύθερης γνώμης*», δεν τυπώθηκε ποτέ σταθερά ανά δίμηνο. Ούτε η περιοδικότητά της υπήρξε πάντοτε σταθερή, ούτε η κυκλοφορία της χρονικά συνεπής, καθώς η έκδοσή της υπήρξε «*μια πάρεργη ασχολία του εκδότη της*»¹⁵⁶, όπως ο ίδιος ανέφερε σε εκδοτικό του σημείωμα. Συνολικά εκδόθηκαν μόνον έντεκα φύλλα, από τα οποία το τελευταίο ήταν διπλό. Όσον αφορά τα τεχνικά χαρακτηριστικά της -πλην ελαχίστων

¹⁵⁴ Ανυπόγραφο άρθρο, «Ακόμη δεν τιμήθηκε», στην: *Η Τόλμη*, αρ. φ. 3, Ιανουάριος-Φεβρουάριος 1965, σ. 1

Ανυπόγραφο άρθρο, «Το θέμα Γκορτσολόγου», στην: *Η Τόλμη*, αρ. φ. 5, Μάιος-Ιούνιος 1965, σ. 2

¹⁵⁵ Ανυπόγραφο άρθρο, «Το διοικητήριο», στην: *Η Τόλμη*, αρ. φ. 1, Οκτώβριος-Νοέμβριος 1964, σ. 4

¹⁵⁶ Ανυπόγραφο άρθρο, «Η καθυστέρηση», στην: *Η Τόλμη*, αρ. φ. 7, Ιανουάριος-Μάρτιος 1966, σ. 1

εξαιρέσεων- υπήρξε μια τυπική τετρασέλιδη εφημερίδα της εποχής, διαστάσεων 35x50 εκ. (πίνακας 4). Η διανομή της στηρίχθηκε αποκλειστικά σε ταχυδρομικές αποστολές, χωρίς κατά περιόδους να αποφευχθούν διάφορα προβλήματα κατά την ταχυδρόμησή της¹⁵⁷. Η κάλυψη του κόστους έκδοσής της βασίσθηκε στην ετήσια συνδρομή, η οποία είχε ορισθεί στις είκοσι δραχμές και την οποία εισέπραττε ο ίδιος ο εκδότης. Ο Περδικλώνης έγραφε χαρακτηριστικά στο πρώτο φύλλο πως «μόνο έσοδο αυτής της εφημερίδος θα είναι η μικρή συνδρομή των είκοσι δραχμών το χρόνο. [...] Και αν από τις συνδρομές δεν θα είναι δυνατό να καλύπτονται τα έξοδα, έχει από τώρα ληφθή η απόφαση να σταματήσει η έκδοση της “ΤΟΛΜΗΣ”»¹⁵⁸, δηλώνοντας με τον τρόπο αυτό την ανιδιοτέλεια του εγχειρήματος και την πρόθεσή του για την αποφυγή οποιασδήποτε διαπλεκόμενης συναλλαγής προς κάλυψη του εκδοτικού κόστους. Παρά ταύτα, λίγους μήνες αργότερα, ζύγισε τα δεδομένα, αναθεωρώντας τα περί παύσης της έκδοσης σε περίπτωση ελλειμματικής συνδρομής, καταθέτοντας παράλληλα μία πρωτοπόρα σκέψη: «Και εάν μεν έχη έλλειμμα, αυτό θα καλύπτεται από τον εκδότη και η “Τόλμη” θα συνεχίση το δρόμο της. Αν, όμως, έχη ενεργητικό αυτό θα διατεθή για βραβεία πνευματικής εργασίας μεταξύ των μαθητών των Γυμνασίων και Δημοτικών Σχολείων της Σπάρτης με φιλοδοξία σύντομα να επεκταθή στους μαθητές όλων των Γυμνασίων και Δημοτικών Σχολείων της Λακεδαιμόνος»¹⁵⁹.

Ο τρόπος με τον οποίο ο Περδικλώνης διαχειρίστηκε την αντιστοιχία συνδρομής και περιοδικότητας της εφημερίδας του, αποτέλεσε ένα στοιχείο που αποδείκνυε την τιμιότητα και τη φιλοτιμία του χαρακτήρα του. Πιο συγκεκριμένα, αποσαφήνιζε σε κάποιο εκδοτικό του σημείωμα: «η ετήσια συνδρομή της “Τόλμης” δεν καθορίζεται από τη χρονική διάρκεια αλλά από τον αριθμό των φύλλων. Η εικοσάδραχμη συνδρομή θα καλύπτει έξη φύλλα της εφημερίδος, που η χρονική διάρκεια για την κυκλοφορία τους δυνατόν να μη συμπίπτει με τη διάρκεια ενός ημερολογιακού χρόνου»¹⁶⁰.

Το τελευταίο φύλλο της εφημερίδας χαρακτηρίζεται από μία σειρά διαφοροποιήσεων συγκριτικά με τα προηγούμενα. Οι πιο εμφανείς εντοπίζονται στην αλλαγή του μεγέθους και στο διπλασιασμό των σελίδων. Ωστόσο πρόκειται για ένα

¹⁵⁷ Ανυπόγραφο άρθρο, «Προσοχή», στην: *Η Τόλμη*, αρ. φ. 3, Ιανουάριος-Φεβρουάριος 1965, σ. 1

¹⁵⁸ Ανυπόγραφο άρθρο, «Ο σκοπός», στην: *Η Τόλμη*, αρ. φ. 1, Οκτώβριος-Νοέμβριος 1964, σ. 1

¹⁵⁹ Ανυπόγραφο άρθρο, «Η συνδρομή», στην: *Η Τόλμη*, αρ. φ. 4, Μάρτιος-Απρίλιος 1965, σ. 1

¹⁶⁰ Ανυπόγραφο άρθρο, «Η δεύτερη συνδρομή», στην: *Η Τόλμη*, αρ. φ. 9, Ιούλιος-Σεπτέμβριος 1966, σ. 1

φύλλο που, από κάθε άποψη, δεν έχει καμία σχέση με όσα προηγήθηκαν ούτε ως προς τη θεματολογία, ούτε ως προς το καθεστώς έκδοσης. Σχεδόν σε ολόκληρη την έκταση της εφημερίδας δημοσιεύθηκαν τα πρακτικά της δεύτερης δίκης του Περδικλώνη¹⁶¹, ενώ πρόκειται για το πρώτο και μοναδικό φύλλο που εκδόθηκε επί δικτατορίας, λίγο μόλις καιρό έπειτα από την επιβολή της. Εκείνο, όμως, που προκαλεί αίσθηση είναι το αμφιλεγόμενο εκδοτικό σημείωμα του Περδικλώνη¹⁶². Σε αυτό, ο εκδότης της «Τόλμης» υπερτονίζει τους προγενέστερους αγώνες που έδωσε ο ίδιος και η εφημερίδα του, χωρίς να αποφύγει να χαιρετίσει «την εθνικώς αναγκαία προσπάθεια του Εθνικού μας Στρατού». Πρόκειται για μία μεταβατική περίοδο, κατά την οποία όμως το δικαίωμα της ελευθεροτυπίας είχε ήδη καταλυθεί¹⁶³, κι επομένως δεν μπορεί να εξαχθεί κανένα ασφαλές συμπέρασμα σχετικά με το εάν δημοσιευθείσες στον Τύπο απόψεις προέρχονταν εκ πεποιθήσεως ή εξ επιβολής και κατά πόσο ορισμένες εξ αυτών μεταβλήθηκαν ή αναθεωρήθηκαν κατά τη διάρκεια της «επταετίας».

Πιθανότατα η ανάγκη του Περδικλώνη να κοινοποιήσει τα λεχθέντα και την αθωωτική απόφαση της δίκης, της οποίας βρέθηκε στο εδώλιο ως κατηγορούμενος, τον ώθησε να προσαρμοστεί στα δεδομένα που είχαν διαμορφωθεί υπό το νέο καθεστώς, ώστε να του επιτραπεί η έκδοση του φύλλου. Η ανάγκη του, μάλιστα, για την ευρεία διάδοση στους κόλπους της τοπικής κοινωνίας των γραφθέντων στο τελευταίο φύλλο της «Τόλμης», εξηγείται και από το γεγονός πως για πρώτη φορά η εφημερίδα του ήταν διαθέσιμη προς αγορά, έναντι τριών δραχμών, στο πρακτορείο εφημερίδων των αδελφών Λαμπρόπουλου «για να μπορέσουν να προμηθευθούν το φύλλο όσοι δεν είναι συνδρομητές, αλλά θέλουν να το διαβάσουν»¹⁶⁴.

Παρόλο που ο Περδικλώνης στο τελευταίο εκδοτικό του σημείωμα έγραφε πως η «Τόλμη» θα συνέχιζε «στον ίδιο δρόμο», το εν λόγω διπλό φύλλο αποτέλεσε το κύκνειο άσμα της, καθώς η εφημερίδα ανέστειλε τη λειτουργία της. Η διακοπή της κυκλοφορίας της, μάλιστα, επιβεβαιώνεται και από σχετική εισαγωγή σε άρθρο του¹⁶⁵ στην εφημερίδα «Λακωνικός Κήρυξ», στην οποία επανεμφανίστηκε ως αρθρογράφος

¹⁶¹ Ανυπόγραφο άρθρο, «Νικηφόροι αγώνες της “Τόλμης”», στην: *Η Τόλμη*, αρ. φ. 11-12, Μάιος-Ιούνιος 1967, σ. 1-8

¹⁶² Ανυπόγραφο άρθρο, «Στον ίδιο δρόμο», στην: *Η Τόλμη*, αρ. φ. 11-12, Μάιος-Ιούνιος 1967, σ. 1

¹⁶³ Βασιλικό Διάταγμα «Περί κηρύξεως της Χώρας εις κατάστασιν πολιορκίας και αναστολής άρθρων του Συντάγματος», στην: *ΕτΚ*, τχ. Α', αρ. φ. 58, 21.4.1967

¹⁶⁴ Ανυπόγραφο άρθρο, «Αυτή η “Τόλμη”», στην: *Η Τόλμη*, αρ. φ. 11-12, Μάιος-Ιούνιος 1967, σ. 8

¹⁶⁵ Γ. Περδικλώνης, «Πρόσκληση σε διάλογο», στο: *Λακωνικός Κήρυξ*, αρ. φ. 571, 19.11.1967, σ. 1

στα τέλη του 1967. Άλλωστε, μετά την επιβολή της στρατιωτικής δικτατορίας, και την κατάργηση της εκλεγμένης δημοτικής Αρχής μερικούς μήνες αργότερα, ο σκοπός έκδοσης της «Τόλμης» είχε εξαλειφθεί μαζί με την ίδια την Δημοκρατία.

2.2. Συγκρούσεις και αντιδικίες

Ο Τύπος την περίοδο εκείνη αποτελούσε για την επαρχία ίσως το μοναδικό μέσο δημόσιας έκφρασης απόψεων, μετατρεπόμενος συχνά σε πεδίο ενεργού διαλόγου, αλλά ακόμη και σκληρών προσωπικών αντιπαραθέσεων. Δεν ήταν σπάνιο μάλιστα το φαινόμενο να καταγράφονταν δημόσιες συγκρούσεις μεταξύ εκδοτών εφημερίδων. Σε ένα τέτοιο γαϊτανάκι μπλέχτηκαν στα τέλη του 1964 με αρχές του 1965 οι εκδότες Γιώργος Περδικλώνης, Νίκος Χίος και Δημήτρης Θεοφιλόπουλος.

Αρχικά ο Περδικλώνης με δύο κείμενά του στην «Τόλμη» σχολίασε δημοσιεύματα στη «Νέα Σπάρτη», προχωρώντας σε συστάσεις προς τον εκδότη της Ν. Χίο, κατακρίνοντας αφ' ενός την πρακτική του να αναγάγει ένα προσωπικό ζήτημα σε υπόθεση προσβολής του Τύπου, καυτηριάζοντας αφ' ετέρου τον τρόπο με τον οποίο άσκησε κριτική στα δημοτικά πράγματα¹⁶⁶. Ο Χίος δεν άφησε αναπάντητες τις παρατηρήσεις του Περδικλώνη. Δημοσίευσε στην «Νέα Σπάρτη» τρία κείμενα¹⁶⁷, στα οποία πέραν των δικών του απαντήσεων, επέλεξε να κατακρίνει αυτοδιοικητικές και δημοσιογραφικές πρακτικές του Περδικλώνη, χρησιμοποιώντας συχνά υποτιμητικούς χαρακτηρισμούς για τον Αντιδήμαρχο και εκδότη της «Τόλμης». Χαρακτηριστικό ήταν ένα απόσπασμα στο οποίο ο Χίος έγραφε: *«Νομίζει ακόμη ο κύριος αυτός ότι μπορεί να ανακατεύη τους πάντας και τα πάντα, ωσάν να είναι το Δημαρχείον φέουδó του. Και προσπαθεί να δείχνεται σαν παραπάνω από τον κ. Δήμαρχον, ο οποίος απορούμεν πως τον ανέχεται και δεν τον βάζει στην θέση του. Αλλά ο καιρός για να μη στη θέση του, πλησιάζει οπότε θα επανέλθη και θα ασχολείται και πάλιν με άλλας προσφιλείς εργασίας του εις τας οποίας και διέπρεπε*

¹⁶⁶ Ανυπόγραφο άρθρο, «Χωρίς εξουσιοδότηση», στην: *Η Τόλμη*, αρ. φ. 2, Νοέμβριος-Δεκέμβριος 1964, σ. 4

Ανυπόγραφο άρθρο, «Όχι ανεξέλεγκτα», στην: *Η Τόλμη*, αρ. φ. 2, Νοέμβριος-Δεκέμβριος 1964, σ. 4

¹⁶⁷ Ανυπόγραφο άρθρο, «Επιβεβλημένη απάντησις εις τον κ. Γ. Περδικλώνη», στη: *Νέα Σπάρτη*, αρ. φ. 188, 31.1.1965, σ. 1

Ανυπόγραφο άρθρο, «Δια τον κ. Γ. Περδικλώνη», στη: *Νέα Σπάρτη*, αρ. φ. 189, 7.2.1965, σ. 2

Ανυπόγραφο άρθρο, «Ο “Τολμηρός” κ. Γ. Περδικλώνης και ο χώρος διοικητηρίου», στη: *Νέα Σπάρτη*, αρ. φ. 190, 14.2.1965, σ. 1

κατά το παρελθόν, διότι ο Δήμος δεν είναι ΤΥΡΟΚΟΜΕΙΟΝ!!!»¹⁶⁸. Αξίζει να σημειωθεί πως το συγκεκριμένο εδάφιο επιβεβαιώνει σχετικές μαρτυρίες, αποδεικνύοντας τον μειωτικό τρόπο με τον οποίο αντιμετωπίστηκε από μερίδα της τοπικής κοινωνίας ο Περδικλώνης, λόγω του χειρονακτικού επαγγέλματός του, σε μια εποχή με βαθειά κοινωνικά στερεότυπα. Ο Χίος μάλιστα χρησιμοποίησε υποτιμητικά τον όρο «υποδήμαρχος» και ταυτόχρονα επιχείρησε να υποβαθμίσει την επιτυχία της εκλογής του Περδικλώνη στη θέση του αναπληρωτή Δημάρχου. Συνάμα ερμήνευσε τα γραφόμενα στην «Τόλμη» ως απόρροια πολιτικής αντιπαλότητας, και προσπάθησε να αναγάγει την προσωπική αντιπαράθεση σε πολιτικό ζήτημα εμπλέκοντας και τον Δήμαρχο Σαϊνόπουλο.

Με ειρωνικούς, αλλά και εξίσου προσβλητικούς χαρακτηρισμούς, ο Περδικλώνης ανταπάντησε, αποκαλώντας τη «Νέα Σπάρτη» «σενδονοφυλλάδα», αναφερόμενος στον εκδότη της με το υποκοριστικό του ονόματός του! Άφησε μάλιστα αιχμές υποστηρίζοντας πως τα κείμενα στην «Νέα Σπάρτη» δεν γράφηκαν από τον ίδιο τον Χίο, καθώς -όπως σημείωνε- εκείνος είχε «αστρονομική απομάκρυνση» από με τη γραφή και την ανάγνωση. Με την αυτοπεποίθηση που τον διέκρινε, ο Περδικλώνης έγραφε: «Και ξέρουμε πως πολλές φορές οι μνησικάκοι θα γράφουν εναντίον μας. Γιατί, για τούτη την εποχή, είμαστε δράση και μάλιστα δυνατή. Έτσι, θα περιμένουμε την αντίδραση, θα δεχόμαστε την αντίδραση. Και θα προσφέρουμε τον οίκτο στους δημοσιογράφους της κλάσεως του μπάρμπα Νικολάκη του Χίου»¹⁶⁹. Μάλιστα, σε άλλο άρθρο του στο ίδιο φύλλο, συσχέτισε εμμέσως πλην σαφώς τα δημοσιεύματα της «Νέας Σπάρτης» με την ισχυρή αντιπαράθεσή του με τον επιχειρηματία Ψυχογιό, εντάσσοντάς τα σε ένα ευρύ πλαίσιο συντονισμένης επίθεσης εναντίον του¹⁷⁰.

Την ίδια περίοδο διεξαγόταν έρανος, μέσω λαχνών, υπέρ της ανέγερσης του ναού του Αγίου Νικολάου στη γειτονιά του Χαρισίου Σπάρτης. Πρόεδρος της Επιτροπής Ανεγέρσεως ήταν ο Μητροπολίτης Μονεμβασίας και Σπάρτης, Κυπριανός, και ταμίας ο Διευθυντής του «Εθνικού Φρουρού της Λακωνίας», Δημήτρης Θεοφιλόπουλος. Ο Περδικλώνης μέσω της εφημερίδας του άσκησε έλεγχο

¹⁶⁸ Ανυπόγραφο άρθρο, «Δια τον κ. Γ. Περδικλώνη», στη: *Νέα Σπάρτη*, αρ. φ. 189, 7.2.1965, σ. 2

¹⁶⁹ Ανυπόγραφο άρθρο, «Υπάρχει τρόπος», στην: *Η Τόλμη*, αρ. φ. 3, Ιανουάριος-Φεβρουάριος 1965, σ. 1

¹⁷⁰ Γ.Θ. Περδικλώνης, «Γράμμα πρώτο στον κ. Χρήστο Ψυχογιό», στην: *Η Τόλμη*, αρ. φ. 3, Ιανουάριος-Φεβρουάριος 1965, σ. 1-2

στον Μητροπολίτη για μεθόδους που ακολούθησε η Επιτροπή, συστήνοντάς του να προβεί σε δημόσιο απολογισμό των οικονομικών της δεδομένων¹⁷¹. Το οξύμωρο της υπόθεσης ήταν πως, ενώ ο Χίος σε ένα από τα άρθρα του κατά του Περδικλώνη, τον κατηγορήσε για ασέβεια έναντι του Κυπριανού, λόγω πρότερης ασκηθείσας κριτικής, λίγο καιρό έπειτα, και αφού τα οικονομικά δεδομένα της Επιτροπής δόθηκαν στη δημοσιότητα μόνον στον «Εθνικό Φρουρό», και ο ίδιος επέλεξε μέσω της «Νέας Σπάρτης» να ασκήσει με τη σειρά του επίμονη κριτική για το θέμα. Έτσι Περδικλώνης και Χίος βρέθηκαν από κοινού στο στόχαστρο του Θεοφιλόπουλου. Σε ένα άρθρο, όπου παρουσίασε την δική του εκδοχή για το θέμα του εράνου, ο Θεοφιλόπουλος εξαπέλυσε δριμεία επίθεση στους δύο εκδότες, γράφοντας στην κατακλείδα του πως «[το ανεγειρόμενον αριστούργημα] το μισούν πέντε έως δέκα Σπαρτιάται τύποι Ν. Χίου και Γ. Περδικλώνη»¹⁷², γεγονός που προκάλεσε την ανταπάντηση του Χίου¹⁷³, αλλά και τη σιωπή του Περδικλώνη, ο οποίος φαίνεται πως αρκέστηκε στην επίτευξη του στόχου της δημοσιοποίησης των οικονομικών στοιχείων της Επιτροπής Ανεγέρσεως, αποφεύγοντας την διαιώνιση των εντάσεων.

Ένα στοιχείο, ωστόσο, που είχε ενδιαφέρον από την αρχική σύγκρουση Χίου και Περδικλώνη ήταν μια φράση στη «Νέα Σπάρτη» του αποδείχτηκε προφητική: «Αλλά η Δικαιοσύνη, εις την οποίαν κάποτε θα κληθή θα τον διδάξη ωρισμένα πράγματα, τα οποία φαίνεται πως αγνοεί, ο κατά τα άλλα πολυπράγμων και πολυτεχνίτης κ. Περδικλώνης»¹⁷⁴. Πράγματι, ο Περδικλώνης οδηγήθηκε ως κατηγορούμενος δύο φορές στις δικαστικές αίθουσες, αρχικά από τον ξενοδόχο Ψυχογιό και στη συνέχεια από τον ιατρό Γερουλάκο, ως απόρροια της δημοσιογραφικής καυστικότητας, της επιμονής και της εμμονής του να αναδείξει μια σειρά ζητημάτων.

2.2.1. «Υπόθεση Ψυχογιού»

Από το πρώτο κιόλας διάστημα ανάληψης των καθηκόντων του ως αντιδήμαρχος, ο Περδικλώνης έδειξε την πρόθεση να εφαρμόσει εξορθολογισμό της

¹⁷¹ Ανυπόγραφο άρθρο, «Σύσταση», στην: *Η Τόλημη*, αρ. φ. 2, Νοέμβριος-Δεκέμβριος 1964, σ. 4

Ανυπόγραφο άρθρο, «Επάνοδο», στην: *Η Τόλημη*, αρ. φ. 4, Μάρτιος-Απρίλιος 1965, σ. 4

¹⁷² Ανυπόγραφο άρθρο, «Σκέψεις και γνώμαι», στον: *Εθνικός Φρουρός της Λακωνίας*, αρ. φ. 817, 30.5.1965, σ. 1

¹⁷³ Ανυπόγραφο άρθρο, «Απάντησις εις τον κ. Διευθυντήν του Εθνικού Φρουρού, ταμίαν διαχειρίσεως ανεγειρομένου ναού Αγίου Νικολάου Χαρισίου», στη: *Νέα Σπάρτη*, αρ. φ. 205, 6.6.1965, σ. 1

¹⁷⁴ Ανυπόγραφο άρθρο, «Δια τον κ. Γ. Περδικλώνη», στη: *Νέα Σπάρτη*, αρ. φ. 189, 7.2.1965, σ. 2

διαχείρισης και διοίκησης του Δήμου Σπαρτιατών, στοχεύοντας στην εξάλειψη φαινομένων και πρακτικών κακοδιαχείρισης του παρελθόντος. Την πρόθεσή του να επιδιώξει την βελτίωση των δημοσιονομικών δεδομένων του Δήμου, ενίσχυσε μία εγκύκλιος του Υπουργείου Εσωτερικών προς τους οργανισμούς της τοπικής αυτοδιοίκησης, σύμφωνα με την οποία το Υπουργείο απαγόρευσε στους δήμους και τις κοινότητες να αιτούνται οικονομικές ενισχύσεις απευθείας ή δια πολιτικών διαμεσολαβήσεων, συνιστώντας τους να στηρίζουν τους προϋπολογισμούς τους στις οικονομικές τους δυνατότητες, φροντίζοντας για την βεβαίωση και την είσπραξη των φόρων και των τελών¹⁷⁵.

Ο Περδικλώνης είχε εστιάσει, αρχικά, στον τομέα της ύδρευσης, όπου είχαν εντοπισθεί διάφορες παρατυπίες. Μία από τις πρώτες ενέργειές του αποτέλεσε ο έλεγχος στο εργοστάσιο των Αδελφών Λαδόπουλου, όπου διαπιστώθηκε παράνομη παροχή ύδατος, επιβάλλοντας τις προβλεπόμενες ποινές, ενώ η υπόθεση ακολούθησε τον δρόμο της δικαιοσύνης¹⁷⁶. Η τακτική του Περδικλώνη, εκτός από την ένσταση των εργοστασιαρχών, πυροδότησε και πολιτικές αντιδράσεις. Ο τέως Δήμαρχος Β. Ζερβέας, άσκησε, σύμφωνα με την «Τόλμη», σκληρή κριτική στον αναπληρωτή Δημάρχο, λέγοντας: *«αλοίμονο αν ο καθένας Περδικλώνης σηκώνει κεφάλι»*, χαρακτηρίζοντας τις ενέργειές του *«συνοδοιπορούσες με τις προθέσεις των κομμουνιστών, που έχουν σαν αρχή τους να σπιλώνουν την κοινωνική ανωτερότητα οικογενειών, που αποτελούν εκλεκτά μέλη της κοινωνίας»*¹⁷⁷.

Βασικός στόχος του Περδικλώνη αποτελούσε η εξυπηρέτηση του δημοσίου συμφέροντος έναντι οποιουδήποτε ατομικού, και στο μέτρο που του αναλογούσε προσπάθησε να εφαρμόσει ισονομία για τους δημότες της Σπάρτης και να εξαλείψει κοινωνικές αδικίες. Οι προσπάθειές του αυτές, ωστόσο, ερμηνευθήκαν από μερίδα της τοπικής κοινωνίας διαφορετικά, λαμβάνοντας χροιά ταξικής αντιπαράθεσης. Ας μην παραβλέπεται πως επρόκειτο για μία εποχή έντονων κοινωνικοταξικών διακρίσεων. Πιθανότατα για ορισμένους θεωρήθηκε ενοχλητικό, αν όχι κι επικίνδυνο, το γεγονός πως στο δεύτερο ανώτατο δημοτικό αξίωμα είχε ανέλθει ένα πρόσωπο

¹⁷⁵ Ανυπόγραφο άρθρο, «Τα κυριώτερα του πρωτοκόλλου», στην: *Η Τόλμη*, αρ. φ. 2, Νοέμβριος-Δεκέμβριος 1964, σ. 3

¹⁷⁶ Ανυπόγραφο άρθρο, «Τα κυριώτερα του πρωτοκόλλου», στην: *Η Τόλμη*, αρ. φ. 2, Νοέμβριος-Δεκέμβριος 1964, σ. 3

Ανυπόγραφο άρθρο, «Όχι κρίσεις», στην: *Η Τόλμη*, αρ. φ. 2, Νοέμβριος-Δεκέμβριος 1964, σ. 4

¹⁷⁷ Ανυπόγραφο άρθρο, «Όχι κρίσεις», στην: *Η Τόλμη*, αρ. φ. 2, Νοέμβριος-Δεκέμβριος 1964, σ. 4

προερχόμενο εκ της εργατικής λαϊκής τάξης. Η ρητορική του Περδικλώνη, μάλιστα, ο οποίος συχνά εκφραζόταν ως υποστηρικτής των ανθρώπων του «*τίμιου ιδρώτος*» έναντι των «*άλλων*»¹⁷⁸, ενίσχυσε την καχυποψία και την αντιπαλότητα απέναντί του, καλλιεργώντας διχαστικές τάσεις, συσπειρώνοντας παράλληλα έναν πυρήνα αρκετά εχθρικό απέναντί του.

Η ταξική αυτή αντιπαράθεση αρχικά εκφράστηκε μέσω της «υπόθεσης Ψυχογιού», της δημόσιας δηλαδή διαμάχης μεταξύ του Περδικλώνη και του ξενοδόχου Χρ. Ψυχογιού, με φόντο οφειλές του δεύτερου προς τον Δήμο. Το ζήτημα απασχόλησε για μήνες την τοπική κοινωνία και κορυφώθηκε με την μεταξύ τους αντιδικία, συσπειρώνοντας έναντι του Περδικλώνη ομόκεντρες κοινωνικές δυνάμεις.

Στο πλαίσιο της προσπάθειας νοικοκυρέματος του Δήμου, ως αναπληρωτής Δημάρχου ο Περδικλώνης απέστειλε περί τα τέλη του 1964 στον επιχειρηματία κι ενοικιαστή του τουριστικού ξενοδοχείου «Ξενία», Χρήστο Ψυχογιό ειδοποιητήριο για την εξόφληση οφειλών ύδατος της επιχείρησης και της οικίας του προς το Δήμο. Μόλις η προθεσμία πληρωμής παρήλθε δίχως να εξοφληθεί, εκδόθηκε σύμφωνα με τον δημοτικό κανονισμό ύδρευσης ένταλμα διακοπής του νερού για το ξενοδοχείο. Ο Ψυχογιός, όμως, εμπόδισε τον αρμόδιο δημοτικό υπάλληλο να εφαρμόσει την εντολή και το γεγονός αυτό πυροδότησε μία σειρά απρόβλεπτων κι αλυσιδωτών γεγονότων.

Ο Ψυχογιός επέλεξε να μεταχειριστεί πολιτικά μέσα ως τρόπο πίεσης προς τον Περδικλώνη, εκείνος, όμως, παρέμεινε ακλόνητος στην θέση του, διαμηνύοντας πως ακολουθούσε τους νόμους και δεν θα δεχόταν υποδείξεις¹⁷⁹. Το ζήτημα προκάλεσε ένα μαπράζ αλληλογραφίας μεταξύ Δήμου, Νομαρχίας, ΕΟΤ, εισαγγελίας και του ξενοδόχου, κι αυτό γιατί ο Περδικλώνης σκλήρυνε τη στάση του, επιλέγοντας να δώσει διαστάσεις στο θέμα. Απευθύνθηκε τόσο στον ΕΟΤ -στον οποίο άνηκε το «Ξενία»-, όσο και στο Εισαγγελέα, τον οποίο ενημέρωνε για τις ενέργειες που είχαν προηγηθεί, αιτούμενος την παρουσία αστυνομικής δύναμης προς αποφυγή τυχόν απροόπτων κατά την κοπή της παροχής ύδατος¹⁸⁰. Μάλιστα την αποκοπή της υδατοσωλήνας του «Ξενία» από το δίκτυο ύδρευσης της πόλης ανέλαβε ο ίδιος ο

¹⁷⁸ Βλέπε ενδεικτικά: Ανυπόγραφο άρθρο, «Ο Γ. Θ. Περδικλώνης», στην: *Η Τόλμη*, αρ. φ. 1, Οκτώβριος-Νοέμβριος 1964, σ. 1, 4

¹⁷⁹ Γ. Περδικλώνης, «Γράμμα πρώτο στον κ. Χρήστο Ψυχογιό», στην: *Η Τόλμη*, αρ. φ. 3, Ιανουάριος-Φεβρουάριος 1965, σ. 1-2

¹⁸⁰ Γενικά Αρχεία του Κράτους/Γ.Α.Κ. Λακωνίας/ΔΗΜΟΤ.1.2.566

αναπληρωτής Δημάρχου, δεχόμενος κατά τις εργασίες απειλές κι εκφοβισμούς από τον επιχειρηματία¹⁸¹!

Εν μέσω της δημιουργηθείσας έντασης ο Ψυχογιός, επικαλούμενος σχετικό Βασιλικό Διάταγμα, υπέβαλε αίτηση προς το Δήμο αιτούμενος την τμηματική εξόφληση του χρέους, αναφέροντας τους λόγους που δεν του επέτρεψαν να πληρώσει εμπροθέσμως τις οφειλές του¹⁸². Το θέμα απασχόλησε το δημοτικό συμβούλιο δύο ημέρες πριν τα Χριστούγεννα του 1964. Κατά τη συνεδρίαση, επτά δημοτικοί σύμβουλοι, ανάμεσά τους και ο Περδικλώνης, εξέφρασαν την άποψη «*ότι δεν είναι ορθόν ούτε δίκαιον οι μεν πτωχοί να εξοφλούν εμπροθέσμως προς τον Δήμον τας υποχρεώσεις των, ενώ οι εύποροι να παρουσιάζονται δύστροποι εις τας πληρωμάς των ως ο ανωτέρω όστις τυγχάνει οφειλέτης του Δήμου εκ τελών υδροληψίας από 1/3/1963 – 30/11/1964 δια δραχμάς 25.888*». Ο Περδικλώνης μάλιστα επικαλούμενος τον κανονισμό ύδρευσης υποστήριξε πως ήταν υποχρεωτική η ολοσχερής εξόφληση, ώστε η αρμόδια υπηρεσία να προέβαινε σε επανασύνδεση. Παρά ταύτα ύστερα από την σχετική ψηφοφορία προέκυψε ισοψηφία, και υπερिशύουσας της ψήφου του Προέδρου, Βάσου Βασιλάκη, το Δ.Σ. αποφάσισε κατά πλειοψηφία την τμηματική καταβολή των οφειλών, σύμφωνα με το Βασιλικό Διάταγμα που είχε επικαλεστεί ο αιτών, ορίζοντας τις ημερομηνίες καταβολής και το ύψος των δόσεων, και καθορίζοντας ταυτόχρονα τις συνέπειες της περίπτωσης μη εμπρόθεσμης πληρωμής των δόσεων¹⁸³. Η σχετική απόφαση, μάλιστα, κατατέθηκε στην Νομαρχία, από την οποία εγκρίθηκε δύο μήνες έπειτα ως σύννομη¹⁸⁴.

Το ζήτημα θα μπορούσε να είχε λήξει αμέσως μετά τη σχετική απόφαση του δημοτικού συμβουλίου. Ο Περδικλώνης, όμως, είχε πάρει το θέμα προσωπικά. Δημοσίευσε στην εφημερίδα του, που κυκλοφόρησε λίγες ημέρες μετά τη συνεδρίαση του δημοτικού συμβουλίου, περί τα τέλη Δεκεμβρίου του '64, ένα άρθρο, στο οποίο όχι μόνον στρεφόταν ενάντια του Ψυχογιού, αλλά άφηνε κι αιχμές τόσο για την προηγούμενη δημοτική αρχή, όσο και για την στάση του Βασιλάκη. Επεσήμανε πως τα πράγματα στην διαχείριση του Δήμου είχαν αλλάξει και σημείωνε: «*Για τον*

¹⁸¹ Γ. Περδικλώνης, «Γράμμα πρώτο στον κ. Χρήστο Ψυχογιό», στην: *Η Τόλμη*, αρ. φ. 3, Ιανουάριος-Φεβρουάριος 1965, σ. 1-2

¹⁸² Γενικά Αρχεία του Κράτους/Γ.Α.Κ. Λακωνίας/ΔΗΜΟΤ.1.2.566

¹⁸³ Δ.Σ. Σπαρτιατών/Πρακτικό 17, αρ. απ. 159/23.12.1964, Γενικά Αρχεία του Κράτους/Γ.Α.Κ. Λακωνίας/ΔΗΜΟΤ.1.1.17

¹⁸⁴ Γενικά Αρχεία του Κράτους/Γ.Α.Κ. Λακωνίας/ΔΗΜΟΤ.1.2.566

Αναπληρωτή Δημάρχου όμως, ούτε ο κ. Ψυχογιός ούτε το τουριστικό ξενοδοχείο ούτε οι κοσμικότητες του δημιουργούν συγκινήσεις. Γι' αυτόν αξία έχουν μόνο το Δίκηο και η εφαρμογή του αντικειμενικά και για όλους», και σε άλλο σημείο: «[...] ο Αναπληρωτής Δήμαρχος δεν υπολογίζει ούτε τις απειλές ούτε τις μηνύσεις του, προκειμένου να εφαρμόσει το δίκηο και την ίση μεταχείριση των δημοτών».¹⁸⁵

Το άρθρο του Πεردικλώνη στην Τόλμη προκάλεσε την αντίδραση του Ψυχογιού, ο οποίος στις αρχές του 1965 πέρασε στην αντεπίθεση, κοινοποιώντας στο Δήμο αίτηση με δικαστικό κλητήρα. Στην αίτησή του ο μισθωτής του «Ξενία» υποστήριζε πως ο υδρομετρητής, ο οποίος τοποθετήθηκε το 1960 στο ξενοδοχείο, παρουσίαζε δυσλειτουργίες οι οποίες διαπιστώθηκαν τρία χρόνια αργότερα, γεγονός που, όπως υποστήριζε, χρέωσε στην επιχείρησή του επιπλέον κυβικά νερού. Μάλιστα ο Ψυχογιός αξίωνε επιστροφή χρημάτων για την τριετία 1960-1962, καθώς και σχετική ρυθμιστική έκπτωση από το 1963 και εξής, υποστηρίζοντας πως η βασιμότητα των παραπόνων του είχε αναγνωριστεί αρμοδίως από την προηγούμενη δημοτική αρχή και είχε διαπιστωθεί κατόπιν πραγματογνωμοσύνης¹⁸⁶.

Ο Δήμαρχος Σαϊνόπουλος, λαμβάνοντας υπόψη την αίτηση, σύστησε άμεσα τετραμελή επιτροπή, αποτελούμενη από δημοτικούς συμβούλους και υπαλλήλους, με στόχο να πραγματοποιήσει αυτοψία και έλεγχο του υδρομετρητή. Στην έκθεση πραγματογνωμοσύνης η ορισθείσα επιτροπή δεν εξέδωσε σαφές πόρισμα επικαλούμενη τεχνικές δυσκολίες, και, σύμφωνα με τα στοιχεία της δημοτικής αλληλογραφίας, το ζήτημα των χρεών του Ψυχογιού προς τον Δήμο φαίνεται πως έληξε οριστικά με την σταδιακή αποπληρωμή του χρέους έως τον Μάιο του 1965¹⁸⁷.

Για τον Πεردικλώνη, όμως, το ζήτημα είχε αποκτήσει σοβαρές προσωπικές προεκτάσεις. Ο ίδιος, τόσο δια δημοσιευμάτων, όσο και σε κόλπους της τοπικής κοινωνίας, είχε δεχθεί έντονα σχόλια με αφορμή τους χειρισμούς του στην «υπόθεση Ψυχογιού» που, όμως, στόχευαν περισσότερο στον ίδιο, την καταγωγή του και το είδος της εργασίας του, παρά στις ενέργειές του αυτές καθαυτές. Δημοσίευσε, έτσι, στην πρώτη «Τόλμη» του '65 ένα μακροσκελές άρθρο προς τον Χρήστο Ψυχογιό, στον οποίο αναφερόταν με ένα άκρως ειρωνικό ύφος. Παράλληλα, ξεδίπλωσε με την αιχμηρή του πένα το ιστορικό της υπόθεσης έως την κοπή της παροχής ύδατος,

¹⁸⁵ Ανυπόγραφο άρθρο, «Ο κ. Χρ. Ψυχογιός», στην: *Η Τόλμη*, αρ. φ. 2, Νοέμβριος-Δεκέμβριος 1964, σ. 1

¹⁸⁶ Γενικά Αρχεία του Κράτους/Γ.Α.Κ. Λακωνίας/ΔΗΜΟΤ.1.2.566

¹⁸⁷ Γενικά Αρχεία του Κράτους/Γ.Α.Κ. Λακωνίας/ΔΗΜΟΤ.1.2.566

δίνοντας συνάμα απαντήσεις στα ανώνυμα δημοσιεύματα στην «Νέα Σπάρτη», τα οποία συσχέτισε με την υπόθεση, προβαίνοντας σε μία σύγκριση ενός κοινωνικοταξικού δίπολου, θιγμένος από την ασκηθείσα κριτική: *«πρέπει να δώσω μια απάντηση στα δημοσιεύματα εκείνα, που με κριτήριο τις επαγγελματικές μου ασχολίες, θέλησαν να απαντήσουν στις ενέργειές μου, που επιδοκιμάστηκαν ανεπιφύλακτα από όλη την υγιώς σκεπτόμενη κοινωνία μας»*¹⁸⁸. Σε άλλο κείμενο στο ίδιο φύλλο ο Περδικλώνης δεν παρέλειψε να θέσει προ των ευθυνών του ακόμη και τον Διευθυντή του Δημοσίου Ταμείου με αφορμή το θέμα των οφειλών Ψυχογιού, σημειώνοντας πως *«το συγκεκριμένο θέμα έχει εξεγείρει τη συνείδηση της κοινής γνώμης»*¹⁸⁹.

Ως απόρροια αυτών των δημοσιευμάτων, η «υπόθεση Ψυχογιού» κορυφώθηκε στις δικαστικές αίθουσες. Ο Χρήστος Ψυχογιός υπέβαλε μήνυση για συκοφαντική δυσφήμιση για τα δημοσιεύματα της «Τόλμης» που τον αφορούσαν, και ο Περδικλώνης βρέθηκε στο εδώλιο του κατηγορουμένου στο τριμελές πλημμελειοδικείο της Σπάρτης στις 2 Οκτωβρίου 1965. Πριν την ακροαματική διαδικασία ο αντεισαγγελέας κατέβαλε μάταια προσπάθεια συμβιβασμού των δύο αντιδίκων, καθώς ο μὲν κατήγορος αρνήθηκε, κι ο δε κατηγορούμενος δήλωσε πως *δεν είχε πρόθεση άλλη πέρα από την απολογία του*. Άλλωστε η ρήξη είχε προσλάβει τέτοιου είδους χαρακτηριστικά, που κάθε συμβιβαστική προσπάθεια φάνταζε αδύνατη. Λόγω έκτακτης απουσίας του δικηγόρου που είχε αναλάβει την υπόθεσή του, ο Περδικλώνης επέλεξε να υπερασπιστεί ο ίδιος, μόνος, τον εαυτό του. Την μοναχική υπεράσπισή του ενίσχυσε κι η επιλογή του να μην να προσκομίσει μάρτυρες, διατυπώνοντας την εξής πεποίθηση κατά την απολογία του: *«Θεωρώ μάρτυρές μου τη συνείδησή μου και την άφωνα συνείδηση της κοινωνίας»*.

Κατά την ακροαματική διαδικασία δεν απουσίασαν οι εντάσεις και παραδοξότητες. Ο μάρτυρας κατηγορίας Κ. Χατζέλη σημείωσε για τον κατηγορούμενο πως *«κακή τη μοίρα έγινε Αντιδήμαρχος»*, ωστόσο ο δικηγόρος του ενάγοντος, Σπύρος Τζινιέρης, επιχειρώντας να διασκεδάσει τις εντυπώσεις έπλεξε το εγκώμιο του Περδικλώνη, χαρακτηρίζοντας ευτύχημα για την πόλη την ανάληψη των καθηκόντων του Αντιδημάρχου, ζητώντας παρά ταύτα την καταδίκη του για την

¹⁸⁸ Γ. Περδικλώνης, «Γράμμα πρώτο στον κ. Χρήστο Ψυχογιό», στην: *Η Τόλμη*, αρ. φ. 3, Ιανουάριος-Φεβρουάριος 1965, σ. 1-2

¹⁸⁹ Ανυπόγραφο άρθρο, «Όχι χαρίσματα», στην: *Η Τόλμη*, αρ. φ. 3, Ιανουάριος-Φεβρουάριος 1965, σ. 4

συγκεκριμένη υπόθεση. Στο ίδιο μήκος κύματος κινήθηκε κατά την αγόρευσή του κι ο Αντιεισαγγελέας, ο οποίος εξήρε μεν την συνολική προσφορά του Περδικλώνη στην τοπική κοινωνία, αλλά προβαίνοντας στον αναγκαίο διαχωρισμό, ανέφερε πως δια των δημοσιευμάτων του παρέβη το νόμο. Εν τέλει, το δικαστήριο κήρυξε ένοχο τον εκδότη της «Τόλμης», επιβάλλοντάς του τις ποινές της φυλάκισης πεντέμισι μηνών, της αποζημίωσης προς τον μηνυτή για ηθική βλάβη ύψους 14.000 δραχμών και της στέρησης επί δύο μηνών της ατέλειας του δημοσιογραφικού χάρτου¹⁹⁰.

Αν και κατά της απόφασης ασκήθηκε έφεση και η δίκη ορίσθηκε για τον Ιανουάριο του '66, από την έρευνα δεν προέκυψαν στοιχεία που να αποδεικνύουν την διεξαγωγή της δίκης σε δεύτερο βαθμό. Έτσι, όπως φαίνεται, η τελευταία πράξη της υπόθεσης αποτέλεσε ένα «δεύτερο γράμμα» προς τον Ψυχογιό που δημοσιεύθηκε στην «Τόλμη». Σε αυτό ο Περδικλώνης, δίχως να αποχωριστεί το χαρακτηριστικό του ύφους, έγραφε: *«ούτε μετάνιωσα ούτε θα μετανιώσω ποτέ για τα όσα σου έγραψα στο πρώτο μου γράμμα. Γιατί έχω τη βεβαιότητα πως δε σε αδικήσα. Για τώρα τελειώνω»*¹⁹¹.

2.2.2. «Περδικλωνειάδα»: Η δεύτερη δίκη

Την ίδια περίοδο που βρισκόταν εν εξελίξει η «υπόθεση Ψυχογιού», ο Περδικλώνης άνοιξε ένα νέο μέτωπο μέσω της «Τόλμης», επιχειρώντας να αναδείξει προβληματικές καταστάσεις που είχε εντοπίσει στην λειτουργία του νεοσύστατου Γενικού Κρατικού Νοσοκομείου Σπάρτης. Η αρχή έγινε με ένα σχόλιο στην εφημερίδα στις αρχές του 1965, υπό τον τίτλο «Άγρυπνα», όπου αναφέρθηκε στις πρακτικές και τον ρόλο που διαδραμάτισαν κομματικοί παράγοντες για τον διορισμό του ιατρικού και νοσηλευτικού προσωπικού πριν ακόμη το νοσοκομειακό ίδρυμα ξεκινήσει την λειτουργία του. Ο ίδιος είχε επιλέξει να παρακολουθήσει διακριτικά το παρασκήνιο που αναπτύχθηκε γύρω από το θέμα του νοσοκομείου, διευκρινίζοντας πως η στάση του δεν συνεπαγόταν *«πως αυτή η εφημερίδα θα μείνη αδιάφορη για την πορεία του Νοσοκομείου. Θα την παρακολουθήση άγρυπνα. Και θα επανέση την επιτυχία. Αλλά και θα κτυπήση ανελέητα κάθε νέα ασχήμια»*¹⁹².

¹⁹⁰ Ανυπόγραφο άρθρο, «Αγέρωχοι αγώνες της “Τόλμης”», στην: *Η Τόλμη*, αρ. φ. 6, Αύγουστος-Δεκέμβριος 1965, σ. 2, 4

¹⁹¹ Γ. Περδικλώνης, «Γράμμα δεύτερο στον κ. Χρήστο Ψυχογιό», στην: *Η Τόλμη*, αρ. φ. 6, Αύγουστος-Δεκέμβριος 1965, σ. 2-3

¹⁹² Ανυπόγραφο άρθρο, «Άγρυπνα», στην: *Η Τόλμη*, αρ. φ. 3, Ιανουάριος-Φεβρουάριος 1965, σ. 4

Ο Περδικλώνης έδειξε έτσι τις προθέσεις του, στοχεύοντας στην εύρυθμη λειτουργία του νοσοκομείου, αφ' ενός προς όφελος των οικονομικά ασθενέστερων κοινωνικών ομάδων, κι αφ' εταίρου προς διασφάλιση του κύρους του ίδιου του νεοσύστατου υγειονομικού ιδρύματος. Το επόμενο δημοσίευμα σχετικά με το νοσοκομείο έγινε στο επόμενο κιόλας φύλλο, όπου με ένα ομότιτλο σχόλιο προέβη σε δημόσια καταγγελία, φέρνοντας στη δημοσιότητα ένα περιστατικό που αφορούσε μια έφηβη ασθενή. Σύμφωνα με το δημοσίευμα, ιατρός του νοσοκομείου ενημέρωσε τον πατέρα της ασθενούς πως η κατάλληλη θεραπεία δεν ήταν δυνατό να παρασχεθεί στο νοσοκομείο λόγω ελλείψεων, συστήνοντάς του την επίσκεψη σε ιδιωτική κλινική με την οποία συνεργαζόταν, έναντι κάποια αμοιβής¹⁹³. Το ιδιαίτερο της υπόθεσης, όπως αποκαλύφθηκε σε μετέπειτα άρθρο της «Τόλμης», ήταν πως ο πατέρας της έφηβης τύγγανε προμηθευτής γάλακτος της τυροκομικής μονάδας του Περδικλώνη, ο οποίος τους είχε μεταφέρει με το δικό του όχημα στο νοσοκομείο. Έτσι, όχι μόνο πληροφορήθηκε άμεσα το συμβάν, αλλά και επικοινωνήσε τηλεφωνικώς με τον γιατρό με τον οποίο συνομίλησε έντονα για το περιστατικό¹⁹⁴.

Ο Περδικλώνης επέμεινε στην ανάδειξη του συμβάντος, προχωρώντας σε μια σειρά δημοσιευμάτων και αναδημοσιεύσεων στα τέσσερα από τα πέντε φύλλα που κυκλοφόρησε σε διάστημα περίπου ενάμιση έτους, αξιωνοντας πεισματικά μέσω της εφημερίδας του την διερεύνηση του θέματος και την υπεύθυνη απάντηση των αρμοδίων¹⁹⁵. Μάλιστα, στο υπ' αριθμόν 6 φύλλο απηύθυνε επιστολή προς τον Υπουργό Υγιεινής, τον οποίο ενημέρωνε σχετικά για το περιστατικό, ταχυδρομώντας του συνάμα και τα προηγούμενα φύλλα με υπογραμμισμένα τα επίμαχα άρθρα¹⁹⁶. Κατά τη διάρκεια του επίμονου δημοσιογραφικού του αγώνα υπήρξε ιδιαίτερος προσεκτικός τόσο ως προς τις εκφράσεις του, όσο και ως προς την επιλογή του να μην κατονομάσει τον υπεύθυνο ιατρό στα άρθρα του. Πιθανότατα, ακολούθησε την τακτική αυτή, αφ' ενός διότι ήδη βρισκόταν σε δυσμενή θέση λόγω της νομικής οδού που λάβει η «υπόθεση Ψυχογιού», κι αφ' ετέρου διότι δεν στόχευε στην ανάπτυξη μίας ακόμη προσωπικής αντιπαράθεσης, αλλά σε μια προσπάθεια να διαφωτίσει τα

¹⁹³ Ανυπόγραφο άρθρο, «Αγρυπνα», στην: *Η Τόλμη*, αρ. φ. 4, Μάρτιος-Απρίλιος 1965, σ. 4

¹⁹⁴ Ανυπόγραφο άρθρο, «Μην ξενοιάζει», στην: *Η Τόλμη*, αρ. φ. 6, Αύγουστος-Δεκέμβριος 1965, σ. 1, 4

¹⁹⁵ Βλέπε σχετικά: εφημερίδα *Η Τόλμη*, φύλλα 4, 5, 6, 8, 10.

¹⁹⁶ Ανυπόγραφο άρθρο, «Για τον κ. Υπουργό Υγιεινής», στην: *Η Τόλμη*, αρ. φ. 6, Αύγουστος-Δεκέμβριος 1965, σ. 1

κακώς κείμενα στην λειτουργία του νοσοκομείου, ζητώντας επίμονα έλεγχο και απαντήσεις.

Το όνομα του ιατρού Κωνσταντίνου Γερουλάκου, ως πρωταγωνιστή του συμβάντος που απασχόλησε την «Τόλμη» ήρθε στη δημοσιότητα ύστερα από επιστολή του Διευθυντή του Νοσοκομείου προς την εφημερίδα, ως επίσημη απάντηση στα σχετικά δημοσιεύματά της. *«Η απάντησή σας δεν είναι παρά η φωνή του κ. Κώστα Γερουλάκου, του γιατρού»*, έγραψε ο Περδικλώνης, απορρίπτοντας την απάντηση του Διευθυντή, την οποία χαρακτήρισε ως *«απαράδεκτη»*, σχολιάζοντας πως η διερεύνηση του καταγγελλθέντος περιστατικού υπήρξε μονόπλευρη, εγκαλώντας τον Διευθυντή για συγκάλυψη του καταγγελλθέντος συμβάντος¹⁹⁷.

Η στάση των αρμοδίων, που έδειχναν να κωφεύουν στις διαρκείς οχλήσεις και καταγγελίες της «Τόλμης» είχε εξοργίσει τον Περδικλώνη, ο οποίος θεωρούσε πως ήταν αποτέλεσμα του πολιτικού χαμαιλεοντισμού των τοπικών κομματικών παραγόντων, που κατάφερναν να επιβιώνουν πολιτικά στο ταραγμένο πολιτικό σκηνικό της περιόδου της -λεγόμενης- «αποστασίας», που ταλάνιζε την χώρα. Με τον σχηματισμό της υπηρεσιακής Κυβέρνησης Παρασκευόπουλου στην εκπονή του 1966, ο Περδικλώνης αναθάρρησε, κρίνοντας την στιγμή κατάλληλη για να επαναφέρει το ζήτημα του νοσοκομείου. Δημοσίευσε στην «Τόλμη» ένα εκτενές άρθρο ταχυδρομώντας -κατά την προσφιλή του τακτική- το φύλλο, μαζί με σχετικά προηγούμενα, στον νέο Υπουργό Υγιεινής, καλώντας τον *«να τολμήσει αυτός, που δεν έχει την ανάγκη των παραγόντων για ψήφους, να ξεκαθαρίσει την “κόπρο του Αυγείου” που έχει σωρευτή στο Γενικό Νοσοκομείο Σπάρτης»*. Ταυτόχρονα έθεσε τα δημοσιεύματα της «Τόλμης» ακόμη κι υπόψη του Εισαγγελέα, αξιώνοντας την παρέμβασή του προς διερεύνηση τυχόν ποινικών ευθυνών. Στο τελευταίο του δημοσίευμα, μάλιστα, παρουσίασε πέντε περιστατικά που διαδραματίστηκαν στο νοσοκομείο και αφορούσαν τον ιατρό και Δ/ντη της χειρουργικής κλινικής Κ. Γερουλάκο, καταθέτοντας μια σειρά ερωτημάτων, με τα οποία ζητούσε να διερευνηθεί εάν και κατά πόσο η υπηρεσιακή δραστηριότητα του ιατρού λειτουργούσε εις βάρος του νοσοκομειακού ιδρύματος και υπέρ της ιδιωτικής

¹⁹⁷ Ανυπόγραφο άρθρο, «Επί τέλους», στην: *Η Τόλμη*, αρ. φ. 8, Απρίλιος-Ιούνιος 1966, σ. 1, 4

κλινικής Γερούλακου, ιδιοκτησίας του αδελφού του, με την οποία ο χειρουργός του νοσοκομείου διατηρούσε σχέση συνεργασίας¹⁹⁸.

Παρά ταύτα, αντί των απαντήσεων που προσδοκούσε, ο Περδικλώνης δέχθηκε μήνυση από τον Κ. Γερούλακο με την κατηγορία της δυσφήμισης δια του Τύπου. Η υπόθεση ορίστηκε να εκδικαστεί στα τέλη Μαρτίου 1967, ενώπιον του τριμελούς Πλημμελειοδικείου Σπάρτης και, σύμφωνα με τον Τύπο της εποχής, αναμενόταν με ζωνρό ενδιαφέρον από την τοπική κοινωνία¹⁹⁹. τέτοιο που, όπως έγραφε ο «Λακωνικός Κήρυξ», η δίκη χαρακτηρίστηκε ως «Περδικλωνειάδα» από «άσπονδους φίλους» του εκδότη της «Τόλμης»²⁰⁰. Κατά τη δικάσιμο, όπου η αίθουσα του δικαστηρίου εντός κι εκτός ήταν πλήρης ακροατών, το δικαστήριο έκρινε πως ήταν αναρμόδιο να δικάσει την συγκεκριμένη υπόθεση παραπέμποντας την στο Μικτό Κακουργιοδικείο Καλαμάτας²⁰¹.

Η δίκη διεξήχθη στις δικαστικές αίθουσες της Καλαμάτας στις 12 Μαΐου και διήρκεσε συνολικά τρεις ημέρες. Ως μάρτυρες κατηγορίας προσήλθαν τόσοι, που από τον κατηγορούμενο χαρακτηρίστηκαν ως «στρατιά κατηγορών», ανάμεσά τους αρκετοί συνάδελφοι ιατροί του μηνυτή Κ. Γερούλακου, αλλά ακόμη και ασθενείς των οποίων τα περιστατικά είχε αναδείξει ο Περδικλώνης μέσω του δημοσιεύματός του, γεγονός που τον οδήγησε να δηλώσει κατά την απολογία του: *«Για το καλό και την βελτίωση της κοινωνίας έχω κάνει πολλούς μπορώ να πω αγώνες. Όλους αυτούς τους αγώνες τους ήρχισα μόνος, τους προχώρησα μόνος και τους ετελείωσα μόνος. Και το ήξερα αυτό πως θα γίνη έτσι, [...] Είναι κοινή αυτή η μοίρα των αγωνιστών: να μένουν μόνοι, αλλά να μην πίπτουν, να στέκονται όρθιοι έστω και στο ένα δάκτυλο»*. Ανάμεσα στους, αριθμητικά λιγότερους, μάρτυρες υπεράσπισης παρέστησαν οι εκδότες λακωνικών εφημερίδων Αντρέας Χιώτης και Νίκος Χίος (με τον οποίο μερικά χρόνια νωρίτερα ο Περδικλώνης είχε συγκρουστεί μέσω δημοσιευμάτων). Η δίκη διεξήχθη σε τεταμένο κλίμα και δεν έλειψαν ακόμη και οι απαξιωτικές εκφράσεις από την πλευρά του μηνυτή, που ηλέκτρισαν περισσότερο την ατμόσφαιρα

¹⁹⁸ Ανυπόγραφο άρθρο, «Απαράδεκτες ενέργειες στο Γενικό Νοσοκομείο Σπάρτης», στην: *Η Τόλμη*, αρ. φ. 10, Οκτώβριος Δεκέμβριος 1966, σ. 1-2

¹⁹⁹ Ανυπόγραφο άρθρο, «Παραπέμπεται εις δίκην ο εκδότης της “Τόλμης”», στον: *Ο Ταχυδρόμος της Λακωνίας*, αρ. φ. 223, 15.3.1967, σ. 1

²⁰⁰ Ανυπόγραφο άρθρο, «Ψίθυροι», στο: *Λακωνικός Κήρυξ*, αρ. φ. 536, 12.3.1967, σ. 1

²⁰¹ Ανυπόγραφο άρθρο, «Η δίκη Περδικλώνη», στον: *Εθνικός Φρουρός της Λακωνίας*, αρ. φ. 913, 2.4.1967, σ. 2

και στόχευαν στην μείωση της προσωπικότητας του κατηγορουμένου, με μνημειώδη την φράση: «*Εγώ ο ιατρός, ο επιστήμων δεν δέχομαι να με κρίνει ένας τυροκόμος*»²⁰²!

Κατά την διάρκεια της ακροαματικής διαδικασίας ήρθαν στην επιφάνεια οι χείριστες διαπροσωπικές σχέσεις των δύο αντιδίκων. Μεταξύ άλλων, αναφέρθηκε μάλιστα πως ο Γερουλάκος ήταν εκείνος που είχε υποκινήσει τον Ψυχογιό να κινηθεί νομικά εναντίον του Περδικλώνη, γεγονός που είχε υπαινηθεί -χωρίς να τον κατονομάσει- κι ο ίδιος ο εκδότης της «Τόλμης» σε άρθρα του. Έτσι, από μερίδα μαρτύρων, τα δημοσιεύματα του Περδικλώνη ερμηνεύτηκαν ως μία προσπάθεια εκδίκησης με στόχο να πληγεί προσωπικά ο Γερουλάκος. Ταυτόχρονα, όμως, από την εξέταση των μαρτύρων αναδύθηκε για δεύτερη φορά και η κοινωνική εμμονή έναντι του Περδικλώνη που εκφράστηκε αφ' ενός με την αμφισβήτηση της εκλογής του στη θέση του αναπληρωτή Δημάρχου, η οποία αποδόθηκε σε αποτέλεσμα του εκλογικού νόμου και της «*ανωμάλου εκλογής*» του Δημάρχου, κι αφ' ετέρου με την δημόσια υποτίμηση του επαγγέλματος που ασκούσε.

Ύστερα από την πολυήμερη ακροαματική διαδικασία, το δικαστήριο αποφάσισε την απαλλαγή του Περδικλώνη εκ των κατηγοριών²⁰³. Ο Χιώτης μάλιστα παρουσίασε το θέμα ως πρώτη είδηση στον «*Λακωνικό Κύρυκα*», γράφοντας: «*Η αθωωτική απόφασις του δικαστηρίου προεκάλεσε βαθείαν ικανοποίησιν εις την κοινήν γνώμην του νομού μας, η οποία ανεγνώριζεν εις την συντριπτικήν πλειοψηφίαν της την αγαθήν πρόθεσιν του κ. Γ. Περδικλώνη και εγκρίνει τον εξυγιαντικόν αγώνα που έχει αναλάβει ούτος εν σχέσει προς τα πράγματα του γενικού κρατικού νοσοκομείου. Η ενδιαφέρουσα αυτή δίκη υπήρξεν αληθής θρίαμβος δια τον κ. Περδικλώνην, τόσο εξ απόψεως ουσίας και αποτελέσματος, όσον και υπό άποψιν επιβολής της προσωπικότητός του καθ' όλην την διαδικασίαν, ιδία δε κατά την απολογία του, ήτις διήρκεσεν επί μίαν και ημίσειαν ώραν*»²⁰⁴.

Ωστόσο, πέραν από την ευστάθεια -σύμφωνα με την απόφαση του δικαστηρίου- των καταγγελιών, τρία ακόμη στοιχεία φαίνεται πως διαδραμάτισαν καθοριστικό ρόλο στην έκβαση της δίκης. Το πρώτο ήταν η συνολική δράση του

²⁰² Ανυπόγραφο άρθρο, «*Νικηφόροι αγώνες της “Τόλμης”*», στην: *Η Τόλμη*, αρ. φ. 11-12, Μάιος-Ιούνιος 1967, σ. 1-8

²⁰³ Ανυπόγραφο άρθρο, «*Απηλλάγη ο κ. Γ. Περδικλώνης*», στον: *Ο Ξενύχτης*, αρ. φ. 817, 16.5.1967, σ. 1

²⁰⁴ Ανυπόγραφο άρθρο, «*Το μικτόν ορκωτόν δικαστήριον Καλαμάτας ηθώωσε τον Αντιδήμαρχον κ. Περδικλώνην*», στο: *Λακωνικός Κήρυξ*, αρ. φ. 545, 17.5.1967, σ. 1

Περδικλώνη με στόχο την εξομάλυνση της λειτουργίας του νοσοκομείου, η οποία δεν είχε περιοριστεί μόνον σε δημοσιεύματα, αλλά και σε λοιπές δράσεις που δεν δημοσίευσε ποτέ στην εφημερίδα του· το δεύτερο ήταν το πόρισμα του Επιθεωρητή Υγείας, το οποίο κατατέθηκε στο δικαστήριο και σε αρκετά σημεία άφηνε έκθετο τον Διευθυντή της Χειρουργικής Κλινικής του Νοσοκομείου Κ. Γερουλάκο· και τρίτο ήταν ο χρόνος διεξαγωγής της δίκης: Ο Περδικλώνης μέσω της ανάδειξης των γεγονότων του νοσοκομείου δεν παρέλειψε να επικρίνει έντονα και τις διάφορες κομματικές πρακτικές, απόρροια της διάβρωσης του δημοκρατικού πολιτεύματος, σε μια εποχή γενικευμένης πολιτικής κρίσης, μιλώντας ανοιχτά για την ανάγκη εξυγίανσης. Η δίκη ωστόσο, διεξήχθη μερικές εβδομάδες έπειτα από την πολιτειακή μεταβολή και την «*πρόσδεση του ασθενούς επί της κλίνης*»²⁰⁵, γεγονός που δεν αποκλείεται να επηρέασε την ετυμηγορία των δικαστών και των ενόρκων, καθώς το δικτατορικό καθεστώς εγκαθιδρύθηκε με την αιτιολογία της «χειρουργικής» εξυγίανσης των παθογενειών του πολιτικού συστήματος.

Συγκριτικά, ωστόσο, όσον αφορά τις δύο δικαστικές διαμάχες εντοπίζονται περισσότερες ομοιότητες έναντι ελαχίστων διαφορών. Και οι δύο προήλθαν ως αποτέλεσμα της οξείας πέννας του Περδικλώνη, με την οποία προσπαθούσε να αναδείξει την αδικία προς αποκατάσταση της κοινωνικής δικαιοσύνης. Η «υπόθεση Ψυχογιού», ωστόσο, είχε τις ρίζες της στην δράση του Περδικλώνη στην «αντιδημαρχία», εν αντιθέσει με την υπόθεση Γερουλάκου, που ήταν καρπός μιας αμιγούς δημοσιογραφικής του δραστηριότητας.

Παρ' ολ' αυτά, και στις δύο περιπτώσεις, επεχείρησε να γίνει η φωνή του απλού πολίτη· αξιοποιώντας την δυναμική και το κύρος του δημοτικού αξιώματος που υπηρετούσε, διερεύνησε, εναντιώθηκε και συγκρούστηκε με μία κοινωνική ελίτ, η οποία συσπειρώθηκε εναντίον του επιδιώκοντας τόσο την εξόντωση της εφημερίδας του, όσο και την πολιτική εξόντωση του ίδιου. Η πολεμική έναντι του Περδικλώνη, εκφράστηκε κυρίως σε κοινωνικούς κύκλους εντός του αστικού ιστού, και σπανιότερα με μία σύντομη επίθεση μέσω του Τύπου. Αναδείχθηκε, όμως, ξεκάθαρα και στις δύο δίκες, κατά τη διάρκεια των οποίων οι πολέμοί του επέλεξαν να υποτιμήσουν την προσωπικότητά του, στοχεύοντας στον τύπο του επαγγέλματός του, καθώς και να υποβαθμίσουν την εκλογή του στη θέση του Αντιδημάρχου,

²⁰⁵ Ανυπόγραφο άρθρο, «Ο στρατός εξήγαγε την χώραν από το αδιέξοδον», στη: *Μακεδονία*, αρ. φ. 17.819, 28.4.1967, σ. 1, 8

εστιάζοντας στην ιδιαιτερότητα του εκλογικού νόμου, γεγονότα αμφότερα που ενίσχυσαν την άποψη περί υπαρκτού χάσματος των κοινωνικοταξικών διαφορών και διακρίσεων.

2.3. Παράλληλη παρουσία στον Εμπορικό Σύλλογο

Ο Περδικλώνης υπήρξε από τις λίγες εκείνες ιδιαίτερες περιπτώσεις πολιτών της νεότερης Σπάρτης που διετέλεσαν ταυτόχρονα εκλεγμένα μέλη τόσο του διοικητικού συμβουλίου του Εμπορικού Συλλόγου της πόλης, όσο και του δημοτικού συμβουλίου Σπαρτιατών, κατέχοντας υψηλόβαθμο αξίωμα στον Δήμο, σε μία εποχή που οι δύο κορυφαίοι τοπικοί φορείς συνδέονταν με δεσμούς -ασκώντας λιγότερο ή περισσότερο επιρροή ο ένας στον άλλον- λόγω του ιδιόρρυθμου «ιδιοκτησιακού» καθεστώτος που είχε διαμορφωθεί και ίσχυε για δεκαετίες στην Εμπορική Λέσχη²⁰⁶. Η εκλογή του στα δημοτικά έδρανα τον βρήκε ήδη να υπηρετεί το Δ.Σ. του Εμπορικού Συλλόγου ως Ταμίας, θέση την οποία διατήρησε καθ' όλη την διάρκεια της δημοτικής του θητείας²⁰⁷, αλλά και μετέπειτα.

Την περίοδο 1964-1967, κατά την οποία χρημάτιζε Αναπληρωτής Δημάρχου, επανεκλέχθηκε δύο φορές στον Εμπορικό Σύλλογο στις αρχαιρεσίες που διεξήχθησαν τα έτη 1965 και 1967, ερχόμενος μάλιστα πρώτος στην προτίμηση ψήφου, απολαμβάνοντας σχεδόν την καθολική εμπιστοσύνη και εκτίμηση του εμπορικού κόσμου της πόλης²⁰⁸. Με την γενική παρουσία του φρόντιζε να δικαιώνει τους εμπόρους που τον στήριζαν, καθώς υπήρξε ιδιαίτερα δραστήριο μέλος στο Δ.Σ., λαμβάνοντας μέρος σε επιτροπές, καταθέτοντας προτάσεις, αλλά ακόμη και δίνοντας

²⁰⁶ Μια άλλη παρόμοια γνωστή περίπτωση της νεότερης ιστορίας της πόλης υπήρξε ο Σπύρος Κοντολέων, ο οποίος οριζόταν επί σειρά ετών Δημαρχεύων, στην εποχή της δημαρχίας Γκορτσολόγου και παράλληλα διατελούσε ενεργό μέλος στο Δ.Σ. του Εμπορικού Συλλόγου. Βλέπε σχετικά: Τ. Βεκράκος (επιμ.), *Εμπορικός Σύλλογος Σπάρτης: Στο διάβα των εκατό χρόνων 1908-2008*, Σπάρτη 2008, σ. 129, και Ν. Ι. Καρμοίρης, «Το ταξίδι του Ελευθερίου Βενιζέλου στη Λακεδαίμονα μέσα από τον Τύπο», στα: *Πρακτικά του Ε' Τοπικού Συνεδρίου Λακωνικών Σπουδών*, υπό έκδοση

²⁰⁷ Αρχείο Εμπορικού Συλλόγου Σπάρτης/Πρακτικά Δ.Σ., 28.1.1965

Αρχείο Εμπορικού Συλλόγου Σπάρτης/Πρακτικά Δ.Σ., 21.2.1967

²⁰⁸ Αρχείο Εμπορικού Συλλόγου Σπάρτης/Πρακτικά Γ.Σ., 24.1.1965

Ανυπόγραφο άρθρο, «Αι αρχαιρεσίες του Εμπορ. Συλλόγου», στο: *Λακωνικός Κήρυξ*, αρ. φ. 190, 25.1.1965, σ. 1

Ανυπόγραφο άρθρο, «Αι αρχαιρεσίες του Εμπορ. Συλλόγου», στον: *Ο Ξενύχτης*, αρ. φ. 756, 30.1.1965, σ. 2

Αρχείο Εμπορικού Συλλόγου Σπάρτης/Πρακτικά Γ.Σ., 5.2.1967

«Το νέον διοικητικόν συμβούλιον του Εμπορικού Συλλόγου Σπάρτης», στον: *Ο Ξενύχτης*, αρ. φ. 809, 8.2.1967, σ. 1

«σολομώντειες» λύσεις σε περιπτώσεις που ανέκυπταν δύσκολα ζητήματα. Εκείνο, όμως, που τον καθιέρωσε στη συνείδηση του εμπορικού κόσμου ήταν τιμιότητα, η διαφάνεια και η σύνεση με την οποία διαχειριζόταν, ως Ταμίας, τα οικονομικά δεδομένα του Εμπορικού Συλλόγου, προβαίνοντας σε λεπτομερείς παρουσιάσεις των οικονομικών στοιχείων κατά τη διάρκεια των συνεδριάσεων των αρμόδιων οργάνων. Χαρακτηριστικό ήταν πως σε έκθεση της Εξελεγκτικής Επιτροπής κατά τις διαδικασίες της Γενικής Συνέλευσης του 1967 σημειωνόταν σχετικά με την οικονομική διαχείριση: «Γενικώς διεπιστώθη τάξις και ακρίβεια εις τας εγγραφάς και σύνεσις και φειδώ εις την διαχείρησιν της περιουσίας του Συλλόγου»²⁰⁹. Ο ίδιος μάλιστα οραματιζόταν πως με την βελτίωση των οικονομικών θα δινόταν η δυνατότητα στο Σύλλογο της απόκτησης ιδιόκτητης στέγης, καθώς επίσης θα αυξάνονταν κι οι προοπτικές υλοποίησης του Ταμείου Αρωγής Εμπόρων, την ίδρυση του οποίου είχε προτείνει ήδη μερικά χρόνια νωρίτερα.

Κατά τη διάρκεια της παράλληλης θητείας του στον Εμπορικό Σύλλογο και το Δήμο, το σπουδαιότερο ζήτημα που ο Περδικλώνης κλήθηκε να διαχειριστεί υπό τη διπλή του ιδιότητα ήταν η ανακαίνιση της Εμπορικής Λέσχης, η λειτουργία της οποίας ως κοσμικό κέντρο, λόγω της -βραχείας μεν- παράδοσης, αλλά κυρίως της σημαντικής μεσοπολεμικής της άνθισης, είχε άρρηκτα συνδεθεί συναισθηματικά με την αστική κοινωνία.

Το ισόγειο του Δημαρχιακού Μεγάρου, έχοντας περάσει από διάφορα στάδια χρήσης, παραχωρήθηκε κατά τα πρώτα έτη της Δημαρχίας Γκορτσολόγου επί μισθώματος στον Εμπορικό Σύλλογο, ο οποίος δαπάνησε τεράστια -για την εποχή- ποσά για τη διαρρύθμιση, την επίπλωση, τον εξοπλισμό και τη διακόσμηση του χώρου, δημιουργώντας ένα κοσμικό, ψυχαγωγικό και πνευματικό κέντρο, που έγινε γνωστό ανά το πανελλήνιο ως «Εμπορική Λέσχη». Η Λέσχη υπήρξε ένα κέντρο που προκαλούσε το θαυμασμό των επισκεπτών ακόμη και για τους τρόπους και τους κανόνες που διείπαν την λειτουργία του. Μετά τον πόλεμο, διαπιστώθηκε πως είχε υποστεί φθορές και μεγάλο μέρος των περιουσιακών της στοιχείων είχε εξανεμιστεί, εξαναγκάζοντας τον σύλλογο να προβεί στις απαιτούμενες ενέργειες αποκατάστασης²¹⁰.

²⁰⁹ Αρχείο Εμπορικού Συλλόγου Σπάρτης/Πρακτικά Γ.Σ., 22.1.1967

²¹⁰ Δ.Σ. Σπαρτιατών/Πρακτικό 7, αρ. απ. 95/4.8.1965, Γενικά Αρχεία του Κράτους/Γ.Α.Κ. Λακωνίας/ΔΗΜΟΤ.1.1.18

Στα μέσα περίπου της δεκαετία του '60, ο Εμπορικός Σύλλογος προσανατολιζόταν εκ νέου στον εκσυγχρονισμό και την αναβάθμιση της Εμπορικής Λέσχης. Ήδη είχε εκπονηθεί μελέτη, η οποία παρουσιάστηκε στην Γενική Συνέλευση του Ιανουαρίου του 1965 από τον Γ. Περδικλώνη, προϋπολογισμού ύψους 250.000 δραχμών. Η Συνέλευση ενέκρινε τη μελέτη και εξουσιοδότησε το νέο Δ.Σ. να πραγματοποιήσει τις σχετικές επαφές με το Δήμο²¹¹. Αμέσως μετά τις αρχαιρεσίες ο Πρόεδρος του Εμπορικού Συλλόγου, Γεώργιος Ζήτης, θέτοντας τις προτεραιότητες του νέου Δ.Σ. είχε δηλώσει πως *«πρώτον μέλημα του νέου διοικητικού συμβουλίου θα είναι η τακτοποίηση του θέματος της εμπορικής λέσχης. Επ' ούτου έχει ληφθή απόφασις όπως ζητηθή από τον Δήμον η παράτασις της μισθώσεως της αιθούσης, οπότε ο σύλλογος προτίθεται – και θα αναλάβη την υποχρέωσιν – να διαθέση ποσόν 200.000 δραχμών δια την σύγχρονον διαρρύθμισιν της αιθούσης και την δημιουργίαν ενός πολυτελούς δημοσίου κέντρου»*²¹².

Η πρόταση του εμπορικού συλλόγου τέθηκε προς συζήτηση σε συνεδρίαση του δημοτικού συμβουλίου τον Μάιο του 1965, κατά τη διάρκεια της οποίας εκφράστηκαν επιφυλάξεις μιας μικρής μειοψηφίας συμβούλων σχετικά με την πιθανότητα ζημίας του Δήμου. Την παρτίδα έσωσε ο Περδικλώνης, ο οποίος πρότεινε να εξετασθούν οι τεχνικοί όροι της μελέτης και να προετοιμαστεί εκ νέου το θέμα πριν τεθεί προς συζήτηση²¹³. Τρεις μήνες έπειτα, όταν το θέμα επανήλθε -πιο εμπειρισταωμένα αυτή τη φορά- στο δημοτικό συμβούλιο, ο αντιπρόεδρος του εμπορικού συλλόγου, Νικόλαος Τσαούσης, εξέφρασε την πικρία του για την στάση ορισμένων εκ των δημοτικών συμβούλων κατά την προηγούμενη σχετική συνεδρίαση. Η αλήθεια ήταν πως, αν και κατά τη διάρκεια της συνεδρίασης αμφότερες οι πλευρές εξέφρασαν πως μέλημά τους υπήρξε το συμφέρον της πόλης, είχε διαμορφωθεί ανάμεσά τους μιαν αμοιβαία καχυποψία. Έτσι, ο Περδικλώνης υπήρξε εκείνος που κλήθηκε να διατηρήσει τις ισορροπίες ανάμεσα στα συμβούλια

Τ. Βεκράκος (επιμ.), *Εμπορικός Σύλλογος Σπάρτης: Στο διάβα των εκατό χρόνων 1908-2008*, Σπάρτη 2008, σ. 55, 65, 78, 123

Τάσος Βεκράκος, Προσωπική συνέντευξη, Αμύκλες Σπάρτης, Αύγουστος 2019

²¹¹ Αρχείο Εμπορικού Συλλόγου Σπάρτης/Πρακτικά Γ.Σ., 17.1.1965

²¹² Ανυπόγραφο άρθρο, «Αι αρχαιρεσίαι του Εμπορ. Συλλόγου», στο: *Λακωνικός Κήρυξ*, αρ. φ. 190, 25.1.1965, σ. 1

Ανυπόγραφο άρθρο, «Αι αρχαιρεσίαι του Εμπορ. Συλλόγου», στον: *Ο Ξενόχτης*, αρ. φ. 756, 30.1.1965, σ. 2

²¹³ Δ.Σ. Σπαρτιατών/Πρακτικό 5, αρ. απ. 63/11.5.1965, Γενικά Αρχεία του Κράτους/Γ.Α.Κ. Λακωνίας/ΔΗΜΟΤ.1.1.18

των δύο φορέων, διαδραματίζοντας καταλυτικό ρόλο στην εξέλιξη του ζητήματος. Σημαντική υπήρξε και η παρέμβαση του Δήμαρχου Σαϊνόπουλου, ο οποίος κατά την εισήγησή του σημείωσε, εκφράζοντας τον παλμό του δημοτικού συμβουλίου, πως «η πόλις θα ωφεληθή από την δημιουργία μιας συγχρόνου και πολιτισμένης αιθούσης». Εν τέλει, Δήμος και Εμπορικός Σύλλογος ήρθαν σε μία καταρχήν συμφωνία, κατά την οποία το δημοτικό συμβούλιο διαμόρφωσε τους όρους του μισθώματος, ορίζοντας μια τριμελή επιτροπή -με τη συμμετοχή του Περδικλώνη-, η οποία θα συνέτασσε την προβλεπόμενη -σύμφωνα με το εν ισχύ Β.Δ.- έκθεση περί καθορισμού των όρων του μισθώματος²¹⁴.

Χρειάστηκε ωστόσο να περάσουν αρκετοί μήνες, ως το Μάρτιο του 1966, ώστε να διεξαχθεί μία ακόμη συνεδρίαση του δημοτικού συμβουλίου κατά τη διάρκεια της οποίας εγκρίθηκε η σχετική έκθεση της αρμόδιας επιτροπής, καθορίστηκαν οι ακριβείς όροι του μισθώματος και δόθηκε η απαιτούμενη άδεια στον Εμπορικό Σύλλογο για την πραγματοποίηση των εργασιών στην Εμπορική Λέσχη²¹⁵. Η εκτέλεση του έργου της ανακαίνισης της Λέσχης, η οποία στηρίχθηκε σε μελέτη του υπομηχανικού και δημοτικού συμβούλου Νικολάου Σαχάμη, ξεκίνησε τον Απρίλιο του 1966 και ολοκληρώθηκε τον Οκτώβριο του ίδιου έτους. Την είδηση υποδέχθηκε με ενθουσιασμό ο τοπικός Τύπος, ο οποίος, κατά τους μήνες διεξαγωγής του έργου, παρακολούθησε με ζωνηρό ενδιαφέρον και παρουσίασε την εξέλιξη των εργασιών, εξαιρώντας την πρωτοβουλία του διοικητικού συμβουλίου, του εμπορικού κόσμου και των κοσμητόρων της Λέσχης, αδελφών Μαύρακα²¹⁶. Μάλιστα, οι εφημερίδες «Λακωνικός Κήρυξ» και «Ξενύχτης» σημείωναν πως παρά την κρίση που διερχόταν ο εμπορικός κόσμος λόγω μιας σειράς επαγγελματικών ζητημάτων, οι

²¹⁴ Δ.Σ. Σπαρτιατών/Πρακτικό 7, αρ. απ. 95/4.8.1965, Γενικά Αρχεία του Κράτους/Γ.Α.Κ. Λακωνίας/ΔΗΜΟΤ.1.1.18

²¹⁵ Δ.Σ. Σπαρτιατών/Πρακτικό 5, αρ. απ. 18/11.3.1966, Γενικά Αρχεία του Κράτους/Γ.Α.Κ. Λακωνίας/ΔΗΜΟΤ.1.1.18

²¹⁶ Ανυπόγραφο άρθρο, «Ηρchiσε το έργο της Εμπ. Λέσχης», στο: *Λακωνικός Κήρυξ*, αρ. φ. 459, 19.4.1966, σ. 1

Ανυπόγραφο άρθρο, «Η Εμπ. Λέσχη», στον: *Ο Ξενύχτης*, αρ. φ. 789, 7.5.1966, σ. 1

Ανυπόγραφο άρθρο, «Οι έμποροι συμβάλλουν θετικώς εις την πρόοδον της πόλεώς μας», στο: *Λακωνικός Κήρυξ*, αρ. φ. 496, 17.6.1966, σ. 1

Ανυπόγραφο άρθρο, «Δημιουργικαί προσπάθειαι του Εμπορικού Συλλόγου», στον: *Ο Ξενύχτης*, αρ. φ. 793, 25.6.1966, σ. 1

Ανυπόγραφο άρθρο, «Η Εμπορ. Λέσχη», στον: *Ο Ξενύχτης*, αρ. φ. 800, 17.9.1966, σ. 1

Ανυπόγραφο άρθρο, «Εμπορική Λέσχη», στην: *Η Τόλημη*, αρ. φ. 9, Ιούλιος-Σεπτέμβριος 1966, σ. 1

Ανυπόγραφο άρθρο, «Η Εμπορική Λέσχη», στο: *Λακωνικός Κήρυξ*, αρ. φ. 516, 23.10.1966, σ. 1

έμποροι της πόλης «δεν έπαυσαν να έχουν ισχυράν θέλησιν δια δημιουργικάς προσπαθείας. Και παρά τα αναμφισβήτητα ατομικά και κλαδικά των προβλήματα προχωρούν εις την εκτέλεσιν ενός λαμπρού κοινωφελούς έργου, το οποίον θα αποβή πολύ χρήσιμον δια την πόλιν μας»²¹⁷. Λίγο αργότερα, ο Αντρέας Χιώτης, μεταφέροντας το κλίμα των εγκαινίων στις σελίδες του «Λακωνικού Κήρυκα» σημείωνε πως η Εμπορική Λέσχη αποτελούσε «μια ζωνηρή πινελιά ευρωπαϊκού χρώματος», η οποία θα αποτελούσε «χωρίς αμφιβολία το καλλίτερο μέσο διαφημίσεως της σύγχρονης Σπάρτης»²¹⁸. Από την άλλη, ο Περδικλώνης, ο οποίος, με τη διπλωματική στάση που επέδειξε, συνέβαλε στην εξέλιξη του ζητήματος της Λέσχης, έπλεξε μέσω της «Τόλμης» το εγκώμιο του Δημάρχου και του δημοτικού συμβουλίου για την ομόφωνη απόφασή τους να παραμείνει το ισόγειο του Δημαρχείου σε καθεστώς καφεζαχαροπλαστείου, θεωρώντας πως η λειτουργία ενός σύγχρονου κοσμικού κέντρου θα εξυπηρετούσε της τουριστικές ανάγκες της πόλης²¹⁹.

Παράλληλα, όμως, με την αναμόρφωση της Εμπορικής Λέσχης, ο Περδικλώνης είχε αναπτύξει και μια ακόμη -προσωπική αυτή τη φορά- δραστηριότητα, η οποία αφορούσε την απόδοση τιμής στον πρώην Δήμαρχο και πρώην Πρόεδρο του Εμπορικού Συλλόγου, Ηλία Γκορτσολόγο. Ο Περδικλώνης αποτελούσε θαυμαστής της προσωπικότητας του Γκορτσολόγου, λόγω του πολυσχιδούς έργου που άφησε πίσω του. Στο τρίτο φύλλο της «Τόλμης», που κυκλοφόρησε στο ξεκίνημα του 1965, δημοσίευσε ένα μικρό άρθρο-πρόταση, συνοδευόμενο με τη φωτογραφία του Γκορτσολόγου, υπό τον τίτλο «ακόμη δεν τιμήθηκε», προτείνοντας να φιλοτεχνηθεί και να τοποθετηθεί η προτομή του Γκορτσολόγου στην πόλη της Σπάρτης. Ο ίδιος, μέσω της εφημερίδας, προσέφερε ως πρώτη δωρεά 1.000 δραχμές προς το σκοπό αυτό και καλούσε τον εμπορικό κόσμο να σταθεί αρωγός στην προσπάθεια και τον Εμπορικό Σύλλογο να γίνει ο φορέας υλοποίησης της πρότασης²²⁰. Την πρότασή του γνωστοποίησε επίσημα και στο Δ.Σ. του Εμπορικού Συλλόγου τον Απρίλιο του ίδιου έτους, καταθέτοντας ταυτόχρονα κι

²¹⁷ Ανυπόγραφο άρθρο, «Οι έμποροι συμβάλλουν θετικώς εις την πρόοδον της πόλεώς μας», στο: *Λακωνικός Κήρυξ*, αρ. φ. 496, 17.6.1966, σ. 1

Ανυπόγραφο άρθρο, «Δημιουργικά προσπάθειαι του Εμπορικού Συλλόγου», στον: *Ο Ξενόχτης*, αρ. φ. 793, 25.6.1966, σ. 1

²¹⁸ Ανυπόγραφο άρθρο, «Η Εμπορική Λέσχη», στο: *Λακωνικός Κήρυξ*, αρ. φ. 516, 23.10.1966, σ. 1

²¹⁹ Ανυπόγραφο άρθρο, «Εμπορική Λέσχη», στην: *Η Τόλμη*, αρ. φ. 9, Ιούλιος-Σεπτέμβριος 1966, σ. 1

²²⁰ Ανυπόγραφο άρθρο, «Ακόμη δεν τιμήθηκε», στην: *Η Τόλμη*, αρ. φ. 3, Ιανουάριος-Φεβρουάριος 1965, σ. 1

ένα βιβλιάριο τραπέζης με το ποσό των 1.000 δραχμών²²¹. Ο Εμπορικός Σύλλογος ενστερνίστηκε την πρόταση, και με επιστολή του προς το δημοτικό συμβούλιο, ενημέρωσε για την πρόθεσή του, ζητώντας να υποδειχθεί κατάλληλο μέρος για την τοποθέτηση της προτομής. Η σιωπή όμως, από πλευράς Δήμου γέννησε ερωτηματικά, ακόμη και στον ίδιο τον Αντιδήμαρχο Περδικλώνη, ο οποίος ανακίνησε το θέμα μέσω της εφημερίδας του μερικούς μήνες αργότερα γράφοντας: «*Ο Δήμος, αν και πέρασαν μέχρι τώρα 4 μήνες, ούτε φωνή έδωσε, ούτε ακρόαση. Έτσι δημιουργήθηκε η εντύπωση, πως κάποια άρνηση υπάρχει, που για την παρουσίασή της δεν υπάρχει το απαιτούμενο θάρρος και η δύναμη*»²²². Όταν το θέμα έφτασε να συζητηθεί στο Δ.Σ., ύστερα από πλέον του ενός έτους, κατά τα μέσα Μαΐου του 1966, διαπιστώθηκε πως πράγματι υπήρξε αρνητική στάση στην πρόταση του Περδικλώνη και του Εμπορικού Συλλόγου, την οποία εξέφρασε ο Πρόεδρος του Δ.Σ. Βάσος Βασιλάκης ως εξής: «*[...] δεν είναι ορθόν ο Εμπορικός Σύλλογος να επεισέρεται εις τα του Δήμου, λαμβανομένου υπ' όψιν ότι μόνον δια τον ανωτέρω Δήμαρχον υπάρχει οδός ήτις ονομάζεται Ηλία Γκορτσολόγου ενώ δια τους άλλους αποβιόσαντες όχι*», προτείνοντας -ως μια προσπάθεια κομψής άρνησης λήψης απόφασης- την αναβολή του θέματος²²³.

Εν τέλει, το θέμα της προτομής του Γκορτσολόγου ανακινήθηκε ύστερα από είκοσι χρόνια, κατόπιν πρωτοβουλίας του Αντιδημάρχου Αντρέα Χιώτη, και του δημοτικού συμβούλου και γραμματέα του Εμπορικού Συλλόγου Ιωάννη Φιλιππόπουλου. Η δαπάνη της προτομής καλύφθηκε με εισφορές μελών του Εμπορικού Συλλόγου²²⁴. Η προτομή του Γκορτσολόγου τοποθετήθηκε στο πάρκο Ευαγγελιστρίας, και τα αποκαλυπτήριά της πραγματοποιήθηκαν κατά τη διάρκεια μίας ημέρας πολλαπλών δράσεων του συλλόγου, παραμονές της εθνικής επετείου τον Μάρτιο του 1986, από τον Δήμαρχο, Ν. Σαχάμη, και τον τότε πρόεδρο -πλέον- του Εμπ. Συλλόγου, Γ. Φιλιππόπουλο²²⁵. Σημαντική, ωστόσο, λεπτομέρεια ήταν πως δεν έγινε καμία μνεία κι αναφορά στον Γ. Περδικλώνη, ο οποίος δυο δεκαετίες νωρίτερα

²²¹ Αρχείο Εμπορικού Συλλόγου Σπάρτης/Πρακτικά Δ.Σ. 8.4.1965

²²² Ανυπόγραφο άρθρο, «Το θέμα Γκορτσολόγου», στην: *Η Τόλη*, αρ. φ. 5, Μάιος-Ιούνιος 1965, σ. 2

²²³ Δ.Σ. Σπαρτιατών/Πρακτικό 9, αρ. απ. 64/17.5.1966, Γενικά Αρχεία του Κράτους/Γ.Α.Κ. Λακωνίας/ΔΗΜΟΤ.1.1.18

²²⁴ Ανυπόγραφο άρθρο, «Θα στηθεί η προτομή του Ηλία Γκορτσολόγου», στο: *Λακωνικός Κήρυξ*, αρ. φ. 1410, 18.9.1984, σ. 4

Ανυπόγραφο άρθρο, «Επαινετή πρωτοβουλία του Εμπορικού Συλλόγου», στον: *Ο Ταχυδρόμος της Λακωνίας*, αρ. φ. 800, 26.9.1984, σ. 1

²²⁵ Ανυπόγραφο άρθρο, «Μια ημέρα του Εμπορικού Συλλόγου γεμάτη από λαμπρές πρωτοβουλίες», στο: *Λακωνικός Κήρυξ*, αρ. φ. 1476, 28.3.1986, σ. 1

υπήρξε ο εμπνευστής και πρωτεργάτης της συγκεκριμένης πρότασης τιμής του Γκορτσολόγου!

2.4. Έργα και ημέρες της Δημοτικής Αρχής

Η δημοτική περίοδος 1964-1967 υπήρξε μια ιδιαίτερη περίοδος για τον Δήμο Σπαρτιατών. Το δημοτικό συμβούλιο, παρά την έντονη και γενικευμένη πολιτική αστάθεια σε κεντρικό επίπεδο, φαίνεται πως έμεινε ανεπηρέαστο από τον οξύ κομματισμό και τις συνέπειές του στην βάση της ελληνικής κοινωνίας. Το γεγονός, συνάμα, πως η λαϊκή ετυμηγορία -ελέω του εκλογικού νόμου- όχι μόνον δεν ανέδειξε Δήμαρχο ισχυρής πλειοψηφίας, αλλά μετεκλογικής διαπαραταξιακής συνεργασίας, δημιούργησε ιδιαίτερες συνθήκες στην λειτουργία του Δ.Σ. Η κατακερματισμένη σύνθεση του δημοτικού συμβουλίου μείωσε -και κατά περιπτώσεις εξάλειψε- φαινόμενα παραταξιακής πειθαρχίας, δημιουργώντας δημοτικούς συμβούλους πιο ελεύθερους, που έκριναν κι αποφάσιζαν κατά συνείδηση, αυξάνοντας τα φαινόμενα αδέσμευτης πολυφωνίας. Υπήρξαν συνεδριάσεις που παρατηρήθηκε το φαινόμενο αντεγκλήσεων μεταξύ συμβούλων της ίδιας παράταξης, ή συγκλίσεων ανάμεσα σε αντίπαλους παραταξιακά συμβούλους. Παρατηρήθηκαν ακόμη και περιπτώσεις αποφάσεων, που τόσο η παράταξη του Δημάρχου, όσο ακόμη κι ο ίδιος ο Δήμαρχος, απομονώθηκαν από την κατά περίπτωση κυμαινόμενη διαμορφωθείσα πλειοψηφία του δημοτικού συμβουλίου, χωρίς αυτό να σημαίνει πως δεν αναπτύχθηκε αγαστή συνεργασία μεταξύ Δημάρχου και δημοτικών συμβούλων έτερων παρατάξεων όποτε οι περιστάσεις το απαιτούσαν²²⁶.

Σε αυτό το δύσκολο πλαίσιο οι δημοτικοί άρχοντες κλήθηκαν να διαχειριστούν τα τοπικά ζητήματα και να συμβάλουν κατά το δοκούν στην πρόοδο και ανάπτυξη του τόπου. Η δημοτική αρχή Σαϊνόπουλου, αφουγκραζόμενη το λαϊκό αίσθημα, ευαγγελίστηκε την εξάλειψη παθογόνων πρακτικών του παρελθόντος και την εφαρμογή νέων ηθών διαχείρισης και διοίκησης²²⁷, γεγονός που εκφράστηκε κυρίως μέσα από την στάση και το δυναμισμό του Αναπληρωτή Δημάρχου, Περδικλώνη. Εστίασε παράλληλα στη βελτίωση της καθημερινότητας και στην υλοποίηση έργων που θα επέλυαν χρονίζοντα προβλήματα της Σπάρτης και των

²²⁶ Ανυπόγραφο άρθρο, «Από ένα χρόνο», στην: *Η Τόλη*, αρ. φ. 6, Αύγουστος-Δεκέμβριος 1965, σ. 1-2

²²⁷ Γ. Περδικλώνης, «Δύο χρόνια στη δημοτική αρχή», στην: *Η Τόλη*, αρ. φ. 10, Οκτώβριος Δεκέμβριος 1966, σ. 1-2

συννοικισμών²²⁸, καθώς και στον εκσυγχρονισμό δημοτικών θεσμών, όπως φερ' ειπείν η «Δημοτική Μουσική Σπάρτης»²²⁹. Ο «Ξενύχτης» έγραφε χαρακτηριστικά: «*Η χρονική περίοδος, καθ' ην ευρίσκεται εις τον Δήμον Σπαρτιατών η νέα Δημοτική Αρχή, δεν ήτο ρόδινος, [...]. Εν τούτοις η Δημοτική Αρχή της πόλεώς μας επετέλεσεν έργον δημιουργικόν. Βεβαίως δεν εδημιούργησε θαύματα. Εξετέλεσεν όμως αρκετά έργα κοινής ωφελείας, ως η ασφαλόστρωσις πολλών δρόμων, και έστρεψε την μέριμνάν της εις βασικούς τομείς εκσυγχρονισμού της πόλεως. Η τουριστική ανάπτυξις και η καθαριότης της πόλεως υπήρξαν αντικείμενα της ιδιαίτερας φροντίδος του Δήμου*»²³⁰. Παράλληλα, η δημοτική αρχή κλήθηκε να διαχειριστεί μια σειρά σημαντικών ζητημάτων, που είτε της κληροδοτήθηκαν, είτε ανέκυψαν κατά την πορεία διακυβέρνησης του Δήμου, κάποια από τα οποία έλαβαν διαστάσεις μέσω του Τύπου, όπως για παράδειγμα το θέμα της περιμετρικής οδού, το οποίο ανακίνησε ο εκδότης του «Εθνικού Φρουρού της Λακωνίας», Δημήτρη Θεοφιλόπουλου, εστιάζοντας στην επικείμενη αλλοίωση του βαναρικού σχεδίου πόλεως²³¹, ή το ζήτημα περί παραχώρησης χώρου για ανέγερση Διοικητηρίου της Νομαρχίας, το οποίο όξυνε την κόντρα μεταξύ του Αντιδημάρχου, Περδικλώνη, και του Προέδρου του Δ.Σ., Βασιλάκη, και προκάλεσε τις δημόσιες καταγγελίες του πρώτου, μέσω της «Τόλμης», σχετικά με τον τρόπο διαχείρισης του θέματος²³².

²²⁸ Σαϊνοπούλειο Ίδρυμα, «Γεώργιος Κ. Σαϊνόπουλος», <http://www.sainorouleio.gr/γεωργιος-κ-σαϊνόπουλος-1915-2010>, ημερομηνία προσπέλασης: 10.5.2020

Μέλη Δ.Σ. Σαϊνοπουλείου Ιδρύματος, «Γεώργιος Κ. Σαϊνόπουλος», στο: *Λακωνικά 1902-2002. Επετειακή έκδοση των 100 χρόνων του Συνδέσμου* (επιμ. Κ. Δ. Μπεκιάρης), Αθήνα 2003, σ. 219-220

²²⁹ Το την περίοδο 1965-1966 συντάχθηκε από τριμελή επιτροπή, στην οποία συμμετείχε και ο Γ. Περδικλώνης, και ψηφίσθηκε από το Δ.Σ. ο εσωτερικός κανονισμός του Ν.Π. «Δημοτική Μουσική Σπάρτης» σύμφωνα με τις αποφάσεις 115/12.10.1965 και 10/7..2.1966 του Δημοτικού Συμβουλίου Σπαρτιατών. Βλέπε: Γενικά Αρχεία του Κράτους/Γ.Α.Κ. Λακωνίας/ΔΗΜΟΤ.1.1.18

²³⁰ Ανυπόγραφο άρθρο, «Το έργον μιας τριετίας», στον: *Ο Ξενύχτης*, αρ. φ. 824, 31.7.1967, σ. 1

²³¹ Ανυπόγραφο άρθρο, «Σκέψεις και γνώμαι», στον: *Εθνικός Φρουρός της Λακωνίας*, αρ. φ. 779, 6.9.1964, σ. 2

Ανυπόγραφο άρθρο, «Δια κάθε ζημίαν του σχεδίου πόλεως την ευθύνην θα την έχη ο κ. Περδικλώνης μη εξαιρουμένου & του δημοτικού συμβουλίου», στον: *Εθνικός Φρουρός της Λακωνίας*, αρ. φ. 781, 20.9.1964, σ. 2

Ανυπόγραφο άρθρο, «Σκέψεις και γνώμαι», στον: *Εθνικός Φρουρός της Λακωνίας*, αρ. φ. 784, 11.10.1964, σ. 1

Δ.Σ. Σπαρτιατών/Πρακτικό 17, αρ. απ. 163/23.12.1964, Γενικά Αρχεία του Κράτους/Γ.Α.Κ. Λακωνίας/ΔΗΜΟΤ.1.1.17

Ανυπόγραφο άρθρο, «Μετά την προδοσίαν των προεκλογικών επαγγελιών δημ. συμβούλων», στον: *Εθνικός Φρουρός της Λακωνίας*, αρ. φ. 796, 3.1.1965, σ. 1, 4

²³² Δ.Σ. Σπαρτιατών/Πρακτικό 11, αρ. απ. 123/6.9.1964, Γενικά Αρχεία του Κράτους/Γ.Α.Κ. Λακωνίας/ΔΗΜΟΤ.1.1.17

Σε δύο περιπτώσεις κατά την τριετία διοίκησης του Δήμου, το δημοτικό συμβούλιο ήρθε αντιμέτωπο με την νεότερη και σύγχρονη ιστορία της πόλης.

Αρχικά, τον Νοέμβριο του 1964 ο Δήμαρχος Σαϊνόπουλος εισηγήθηκε την καθιέρωση ετήσιου μνημοσύνου για τους «118» εκτελεσθέντες υπό των γερμανικών στρατευμάτων Σπαρτιάτες στο Μονοδένδρι. Ο Δήμαρχος παρουσίασε δύο επιστολές στο Δ.Σ., εκ των οποίων η δεύτερη προερχόταν από τον Δικηγόρο Σπυρίδωνα Τζινιέρη, ο οποίος εκπροσωπούσε μερίδα συγγενών των εκτελεσθέντων, αιτούμενος την καθιέρωση ετήσιου μνημοσύνου υπό του Δήμου, «ώστε να παύση η εκμετάλλευσις των παθουσών οικογενειών υπό διαφόρων οργανώσεων δια καθαρώς και μόνον πολιτικούς λόγους»²³³. Σημείωσε, δε, ο Σαϊνόπουλος πως οι δύο επιστολές επίσπευσαν την ανάληψη της σχετικής πρωτοβουλίας, καθότι κι ο εκείνος «από μακρού είχε συλλάβει την ιδέαν καθιερώσεως μνημοσύνου των 118»²³⁴. Άλλωστε κι ο ίδιος είχε θρηνήσει τα τέσσερα πρωτοξάδελφά του, τους αδελφούς Τζιβανόπουλους, στο αιματοβαμμένο Μονοδένδρι²³⁵.

Το θέμα όμως που εισήγαγε η δημοτική Αρχή Σαϊνόπουλου στο δημόσιο γίνεσθαι υπήρξε ιδιαίτερος σοβαρό, αν αναλογιστεί κανείς το χρόνο που έφτασε να συζητηθεί στο δημοτικό συμβούλιο, αλλά και τις ιδεοληπτικές αγκυλώσεις της τοπικής κοινωνίας. Αρχικά επρόκειτο για δύο μόνον δεκαετίες ύστερα από την ομαδική εκτέλεση των Ελλήνων πατριωτών στο Μονοδένδρι, και μόλις δεκαπέντε χρόνια μετά τη λήξη του αδελφοκτόνου εμφυλίου. Επιπλέον, μερίδα της σπαρτιατικής κοινωνίας θεωρούσε συνολικά τους «118» ως κομμουνιστές, λόγω της οργάνωσης -ορισμένων εξ αυτών- στο ΕΑΜ κατά τα χρόνια της αντίστασης. Κι όλα αυτά σε μια εποχή που όχι μόνον ο κομμουνισμός σε κρατικό και λαϊκό επίπεδο θεωρούταν μια πολιτική και κοινωνική απειλή, αλλά και που ταυτόχρονα τα πάθη και τα μίση του εμφυλίου σιγόκαιγαν στην κοινωνία, αναμένοντας μιαν αφορμή να αναζωπυρωθούν.

Ανυπόγραφο άρθρο, «Το διοικητήριο», στην: *Η Τόλμη*, αρ. φ. 1, Οκτώβριος-Νοέμβριος 1964, σ. 4

Ανυπόγραφο άρθρο, «Απαράδεκτο», στην: *Η Τόλμη*, αρ. φ. 2, Νοέμβριος-Δεκέμβριος 1964, σ. 4

²³³ Δ.Σ. Σπαρτιατών/Πρακτικό 14, αρ. απ. 125/13.11.1964, Γενικά Αρχεία του Κράτους/Γ.Α.Κ. Λακωνίας/ΔΗΜΟΤ.1.1.17

²³⁴ Ανυπόγραφο άρθρο, «Ο Δήμος θα τελέση μνημόσυνον των 118», στο: *Λακωνικός Κήρυξ*, αρ. φ. 180, 16.11.1964, σ. 1

²³⁵ Η μητέρα του, Αρτεμισία Τζιβανοπούλου, ήταν αδελφή του Μιμίκου Τζιβανόπουλου, του οποίου οι τέσσερις υιοί εκτελέστηκαν από του Γερμανούς ναζί στο Μονοδένδρι Λακωνίας. Βλέπε σχετικά: Μέλη Δ.Σ. Σαϊνόπουλειού Ιδρύματος, «Γεώργιος Κ. Σαϊνόπουλος», στο: *Λακωνικά 1902-2002. Επετειακή έκδοση των 100 χρόνων του Συνδέσμου (επιμ. Κ. Δ. Μπεκιάρης)*, Αθήνα 2003, σ. 219-220

Μία ημέρα πριν την συνεδρίαση του Δ.Σ., ο Σαϊνόπουλος είχε συγκαλέσει σύσκεψη με τα προεδρεία επιστημονικών, κοινωνικών και εμποροεπαγγελματικών συλλόγων της πόλης, παρουσία των άμεσων θεσμικών συνεργατών του, Βασιλάκη και Περδικλώνη, ώστε να αφογκρασθεί το κοινό αίσθημα της πόλης και να αποκρυσταλλώσει γνώμη σχετικά με το ζήτημα. Παρά τον πλουραλισμό των απόψεων, οι εκπρόσωποι των τοπικών φορέων επικρότησαν εν συνόλω την πρωτοβουλία καθιέρωσης εκδήλωσης αποδόσεων τιμής στους «118» εκτελεσθέντες υπό τη σκέπη του Δήμου. Έτσι κατά την εισήγησή του στο δημοτικό συμβούλιο, ο Δήμαρχος Σαϊνόπουλος ανέφερε: *«τόσον η πόλις, όσον και ο Δήμος έχουν ιερόν καθήκον να καθιερωθή η τέλεσις ετησίου μνημοσύνου για τους εν λόγω εκτελεσθέντας υπό των Γερμανικών Αρχών Κατοχής, διότι δια του οργανωθησομένου μνημοσύνου υπό του Δήμου θα παύση η μονοπωλιακή πολιτική εκμετάλλευσις υπό διαφόρων των οικογενειών των θυμάτων»*. Το Δ.Σ. αποφάσισε ομόφωνα την τέλεση του μνημοσύνου στις 22 Νοεμβρίου 1964 και την κατάθεση στεφάνου μόνο από τον Δήμαρχο, ο οποίος -μόνος- θα εκφωνούσε και σχετικό λόγο. Κατά την διαλογική συζήτηση που είχε προηγηθεί οι δημοτικοί σύμβουλοι που έλαβαν το λόγο ήταν συγκρατημένοι στις εκφράσεις και μετρημένοι στα λόγια τους, προσπαθώντας να κρατήσουν τις απαιτούμενες ισορροπίες, επιδιώκοντας να επιδείξουν μια στάση ουδετερότητας, προσεγγίζοντας το θέμα ανθρωπιστικά και παραμερίζοντας τις όποιες ιδεολογικοπολιτικές προεκτάσεις²³⁶.

Οι αγνές προθέσεις του Δημοτικού Συμβουλίου, ωστόσο, σκόνταψαν τόσο στις αντιδράσεις της κρατικής μηχανής, όσο και σε μερίδα πολιτών. Η Νομαρχία Λακωνίας ακύρωσε την απόφαση του Δημοτικού Συμβουλίου επισημαίνοντας πως *«δια την τέλεσιν μνημοσύνου ομαδικώς φονευθέντων υπό των εχθρικών στρατευμάτων κατοχής, προαπαιτείται άδεια του Υπουργείου Εσωτερικών»*, και η Διοίκηση της Χωροφυλακής απαγόρευσε την τέλεση του μνημόσυνου για τους «118», πιθανώς υπό τον φόβο κοινωνικών αναταραχών, καθώς μερίδα της σπαρτιατικής κοινωνίας αντέδρασε στην επικείμενη τέλεσή του²³⁷.

²³⁶ Δ.Σ. Σπαρτιατών/Πρακτικό 14, αρ. απ. 125/13.11.1964, Γενικά Αρχεία του Κράτους/Γ.Α.Κ. Λακωνίας/ΔΗΜΟΤ.1.1.17

Ανυπόγραφο άρθρο, «Ο Δήμος θα τελέση μνημόσυνον των 118», στο: *Λακωνικός Κήρυξ*, αρ. φ. 180, 16.11.1964, σ. 1-2

²³⁷ Ανυπόγραφο άρθρο, «Τα κυριότερα του πρωτοκόλλου», στην: *Η Τόλμη*, αρ. φ. 2, Νοέμβριος-Δεκέμβριος 1964, σ. 3

Υπό το βάρος των εξελίξεων το δημοτικό συμβούλιο συνεδρίασε, παραμονές της ορισθείσας για την τέλεση του μνημοσύνου ημέρας, αποδεχόμενο κατά πλειοψηφία την εισήγηση του Δημάρχου περί αναβολής του μνημοσύνου «*δι' ευθετώτερον και καταλληλότερον χρόνον*»²³⁸. Σύμφωνα με την εφημερίδα «*Λακωνικός Κήρυξ*» που κατέγραψε τα λεχθέντα της συνεδρίασης «*ο κ. Γ. Περδικλώνης κατετόπισε το συμβούλιον επί των εκδηλωθεισών αντιρρόπων διαθέσεων οπαδών της άκρας δεξιάς και της άκρας αριστεράς, ανεφέρθη εις τον δημιουργηθέντα θόρυβον και εξέφρασε την γνώμην ότι ο Δήμος έπρεπε να αποφύγη την τέλεσιν του μνημοσύνου εις σύντομον χρόνον διότι υπήρχε κίνδυνος συγκρούσεως των δύο άκρων. Εν συνεχεία ο κ. Περδικλώνης, αναφερόμενος εις συγκεκριμένας διαμαρτυρίας οπαδών της άκρας δεξιάς και λαμβάνων έναντι αυτών θέσιν, είπεν ότι τα θύματα, οι 118, “δεν ευθύνονται δια τα σφάλματα εις τα οποία υπέπεσεν η παράταξις, εις ην ενδεχομένως ούτοι ανήκον, και εξέπεσεν εις την κοινήν συνείδησιν”. Κατέκρινε δε τους υποστηρίζοντας ότι οι 118 “ήσαν κομμουνισταί”, υποστηρίζαν ότι “είναι χρέος της πόλεως να προβή εις ιστορικήν αποκατάστασιν της μνήμης των”. Εν τέλει ο κ. Περδικλώνης διευκρίνισεν ότι, όταν το δημοτικόν συμβούλιον απεφάσισε την τέλεσιν του μνημοσύνου, είχε πρόθεσιν να τιμήση τα θύματα, ανεξαρτήτως πολιτικών παρατάξεων». Κατά τη διαλογική συζήτηση η δημοτική σύμβουλος Κατίνα Μυλωνάκου-Φόρτσα μετέφερε προφορική δήλωση επιτροπής συγγενών, σύμφωνα με την οποία «*κατόπιν των σημειωθεισών αντιδράσεων δεν επιθυμούν την τέλεσιν του μνημοσύνου, ίνα μη καταστή στόχος επιθέσεων ο κ. δήμαρχος*». Ο Σαϊνόπουλος πράγματι βρέθηκε «*ανάμεσα σε συμπληγάδες πέτρες*», όπως δήλωσε σε αποστροφή του λόγου του κι ο Περδικλώνης²³⁹. Η εφημερίδα «*Εθνικός Φρουρός της Λακωνίας*», μέσω σχολίων καταφέρθηκε προσωπικά κατά του Δημάρχου Σαϊνόπουλου για την απόφαση τέλεσης και καθιέρωσης ετησίου μνημοσύνου: «*[...] αποτελεί πρόκλησιν εις την Εθνικήν παράταξιν η αιφνίδια απόφασις του κ. Δημάρχου*», έγγραφε ο Θεοφιλόπουλος στην εφημερίδα του, συγκαταλέγοντας εν συνόλω τους εκτελεσθέντες ως μέλη του ΕΑΜ.,*

Δ.Σ. Σπαρτιατών/Πρακτικό 15, αρ. απ. 134/18.11.1964, Γενικά Αρχεία του Κράτους/Γ.Α.Κ. Λακωνίας/ΔΗΜΟΤ.1.1.17

²³⁸ Δ.Σ. Σπαρτιατών/Πρακτικό 15, αρ. απ. 134/18.11.1964, Γενικά Αρχεία του Κράτους/Γ.Α.Κ. Λακωνίας/ΔΗΜΟΤ.1.1.17

Ανυπόγραφο άρθρο, «*Το Δημοτικόν Συμβούλιον ανέβαλε την τέλεσιν μνημοσύνου των 118*», στο: *Λακωνικός Κήρυξ*, αρ. φ. 181, 23.11.1964, σ. 1

²³⁹ Ανυπόγραφο άρθρο, «*Το Δημοτικόν Συμβούλιον ανέβαλε την τέλεσιν μνημοσύνου των 118*», στο: *Λακωνικός Κήρυξ*, αρ. φ. 181, 23.11.1964, σ. 1

αναπτύσσοντας μιαν άκρως διχαστική ρητορική²⁴⁰. Αντιθέτως, ο Περδικλώνης σε ένα εκδοτικό του σημείωμα στην «Τόλμη» επεχείρησε μιαν «ανατομία» στο θέμα των «118». Με «δύναμη και τόλμη» ακολούθησε την οδό της μεσότητας, προσπαθώντας να αποτινάξει τις ταμπέλες που τοποθετήθηκαν στα κουφάρια των εκτελεσθέντων, προς οικειοποίηση ένθεν κι ένθεν της θυσίας τους. «*Να αποδοθή η θυσία των 118 στη θυσία του Έθνους, που γι' αυτού τα ιδανικά μαρτύρησαν οι πιο διαλεχτοί της Σπαρτιατικής κοινωνίας στις 26 Νοεμβρίου 1943 στο Μονοδέντρι*», έγγραφε ο Περδικλώνης²⁴¹.

Σε ένα παραγμένο πολιτικά πλαίσιο, η δημοτική Αρχή προσπάθησε να ανατρέψει βαθιά ριζωμένες αντιλήψεις, προς αποκατάσταση της ιστορικής αλήθειας, ερχόμενη σε σύγκρουση με στείρες ιδεοληψίες που τρέφονταν απ' τα πάθη και τα μίσση του πρόσφατου παρελθόντος. Όσο κι αν επιθυμούσαν οι δημοτικοί άρχοντες να διατηρήσουν τις ισορροπίες στον κοινωνικό ιστό, αναζητώντας την μεσότητα, οι ενέργειές τους ήταν πρώιμες σε μια κοινωνία που δεν ήταν έτοιμη για την οποιαδήποτε ταραχή λιμναζόντων υδάτων. Οι συνθήκες φαίνεται πως ωρίμασαν αρκετά χρόνια αργότερα, κατά τα πρώτα χρόνια της μεταπολίτευσης, όταν εν τέλει οι ετήσιες εκδηλώσεις τιμής και μνήμης στη θυσία των «118», καθιερώθηκαν την περίοδο 1975-1978, κατά τη δεύτερη δημαρχιακή θητεία του Γ. Σαϊνόπουλου²⁴².

Τον Φεβρουάριου του 1965, λίγους μόλις μήνες αφότου το ζήτημα των «118» καταλάγιασε, ένα ακόμη σημαντικό θέμα παρουσιάστηκε στο προσκήνιο, απασχολώντας επί μακρόν το δημοτικό συμβούλιο, φέρνοντας τους τοπικούς άρχοντες εκ νέου αντιμέτωπους με την ιστορία της πόλης.

Ήδη από τα τέλη του 1964 είχαν αναπτυχθεί ζυμώσεις για την αναζήτηση κατάλληλου χώρου προς οικοδόμηση νέου δικαστικού μεγάρου. Τις σχετικές ενέργειες είχε επωμιστεί η Διοικούσα Επιτροπή του «Ταμείου Ανεγέρσεως Δικαστικού Μεγάρου και Φυλακών Σπάρτης» σε συνεργασία με αρμόδιο προσωπικό του Υπουργείου Δικαιοσύνης. Ο Δήμαρχος Σαϊνόπουλος, ο οποίος είχε προσκληθεί και παρευρεθεί σε συσκέψεις των αρμοδίων σχετικά με το θέμα, παρουσίασε στο δημοτικό συμβούλιο το ιστορικό των ενεργειών που είχαν προηγηθεί, ύστερα από την

²⁴⁰ Ανυπόγραφο άρθρο, χωρίς τίτλο, στον: *Εθνικός Φρουρός της Λακωνίας*, αρ. φ. 790, 22.11.1964, σ. 1

²⁴¹ Ανυπόγραφο άρθρο, «Οι 118», στην: *Η Τόλμη*, αρ. φ. 2, Νοέμβριος-Δεκέμβριος 1964, σ. 1, 4

²⁴² *Σαϊνοπούλειο Ίδρυμα*, «Γεώργιος Κ. Σαϊνόπουλος», <http://www.sainorouleio.gr/γεωργιος-κ-σαϊνόπουλος-1915-2010>, ημερομηνία προσπέλασης: 10.5.2020

κοινοποίηση των πρακτικών της Διοικούσας Επιτροπής προς το Δήμο Σπαρτιατών. Αξιοσημείωτο ήταν πως η Επιτροπή επικαλούμενη απόφαση του 1951 του Δήμου Σπαρτιατών, υποδείκνυε ως καταλληλότερο χώρο ανέγερσης του νέου κτιρίου δύο σημεία επί του δημοτικού πάρκου της Ευαγγελιστρίας, σημειώνοντας συνάμα πως *«εις οιανδήποτε των ανωτέρω περιπτώσεων θεωρεί ότι επιβάλλεται η κατεδάφισις του ήδη υφισταμένου δημοσίου κτιρίου ένθα στεγάζεται σήμερον το Πρωτοδικεῖον Σπάρτης»*. Προς ενίσχυση της άποψής της, μάλιστα, συμπλήρωνε *«ότι δεν έχει χαρακτηρισθεί το υφιστάμενον κτίριον του Πρωτοδικείου ως διατηρητέον και ότι επιβάλλεται η κατεδάφισις τούτου, ως διαμορφώθη μετά τας επ' αυτού γενομένας ριζικάς μεταβολάς και προσθήκας έχει απωλέσει την αρχικήν του μορφήν και παρουσιάζει μορφήν κακοτέχνου και ακαλαισθήτου ατασκευάσματος»*.

Ο Δήμαρχος εισηγήθηκε στο Δημοτικό Συμβούλιο τη λήψη απόφασης σχετικά με την παραχώρηση ή μη του προτεινόμενου δημοτικού χώρου. Στην εισήγηση του Σαϊνόπουλου εναντιώθηκε ο Αναπληρωτής του, Γ. Περδικλώνης, ο οποίος εγκάλεσε τόσο τον Δήμαρχο, όσο και τον Πρόεδρο του Δ.Σ. για την εισαγωγή του θέματος στη συνεδρίαση, δίχως να είχε προηγηθεί επίσημο αίτημα από την αρμόδια Επιτροπή, η οποία είχε κοινοποιήσει απλώς και μόνο τα πρακτικά των συνεδριάσεών της. Μάλιστα στα πρακτικά της Επιτροπής δεν γινόταν λόγος περί παραχώρησης, αλλά αντιθέτως περί τροποποίησης του σχεδίου πόλεως, γεγονός που δημιουργούσε σύγχυση περί του ιδιοκτησιακού καθεστώτος του δημοτικού πάρκου. Αυτό οδήγησε τον Περδικλώνη να δηλώσει ευθαρσώς ότι Επιτροπή *«κατά τρόπον υπόπτου ελιγμού αγνοεί τα κυριαρχικά δικαιώματα του Δήμου»*. Διεμήνυσε μάλιστα πως, ως δημοτικοί άρχοντες, στο πλαίσιο της λαϊκής εντολής που είχαν λάβει, έφεραν την υποχρέωση να διαφυλάξουν *«και την τελευταίαν σπιθαμήν της ακινήτου περιουσίας του Δήμου»*, κρούοντας συνάμα τον κώδωνα του κινδύνου λέγοντας πως *«εάν εκγρίνομεν την τροποποίησιν δεν θα έχωμεν άλλο καλλίτερον και αποτελεσματικώτερον μέσον δια να διαφυλάξωμεν τα κυριαρχικά δικαιώματα του Δήμου»*. Πρότεινε, έτσι την αναβολή του θέματος έως ότου η αρμόδια Διοικούσα Επιτροπή του Ταμείου κατέθετε επίσημα τα αιτήματά της· πρόταση με την οποία τάχθηκε και υπερψήφισε η πλειοψηφία των δημοτικών συμβούλων²⁴³.

²⁴³ Δ.Σ. Σπαρτιατών/Πρακτικό 2, αρ. απ. 15/22.2.1965, Γενικά Αρχεία του Κράτους/Γ.Α.Κ. Λακωνίας/ΔΗΜΟΤ.1.1.17

Μόλις το θέμα επανήλθε στο δημοτικό συμβούλιο, τον Οκτώβριο του 1966, τα δεδομένα είχαν διαφοροποιηθεί. Η αλληλογραφία που αναπτύχθηκε, κατά το διάστημα που μεσολάβησε, μεταξύ του Δημάρχου, της αρμόδιας επιτροπής και του Υπουργείου Δικαιοσύνης, μετατόπισε το ενδιαφέρον από το δημοτικό πάρκο, σε ιδιωτικά οικοπέδα του Ο.Τ. 2, ο χώρος του οποίου κρίθηκε ως καταλληλότερος για την ανέγερση του νέου δικαστικού μεγάρου. Ωστόσο, το θέμα αναβλήθηκε εκ νέου ώστε να βολιδοσκοπηθούν από τριμελή δημοτική επιτροπή οι προθέσεις των ιδιοκτητών των οικοτόπων του Ο.Τ. 2, στο ενδεχόμενο απαλλοτρίωσης μετ' αποζημιώσεως²⁴⁴.

Όταν εν τέλει το δημοτικό συμβούλιο έλαβε την οριστική του απόφαση, είχε φτάσει Φεβρουάριος του 1967. Οι σύμβουλοι γνωμοδότησαν αρνητικά στην τροποποίηση του ρυμοτομικού σχεδίου της πόλης για την ανέγερση του Δικαστικού Μεγάρου στο Ο.Τ. 2. Τότε ο Πρόεδρος του Δ.Σ., Βάσος Βασιλάκης, επανέφερε το ζήτημα της κατεδάφισης του παλαιού Δικαστικού Μεγάρου εκφράζοντας τη γνώμη ότι *«πρέπει να μερμηνήση η Δ/σα Επιτροπή Ανεγέρσεως Δικαστικού Μεγάρου αρμοδίως δια τον αποχαρακτηρισμόν ως διατηρητέον²⁴⁵ παρά της Αρχαιολογικής Υπηρεσίας του κτιρίου του ήδη Δικαστηρίου και ούτω ανεγερθή επί του ιδίου οικοτόπου το Δικαστικόν Μέγαρον»*. Άμεση, ωστόσο ήταν η απάντηση που δόθηκε από τον Περιδικλώνη: *«Θεωρώ ότι ο χώρος του Δημοτικού Πάρκου δεν πρέπει κατ' ουδένα τρόπον να θιγή, είτε δια παραχωρήσεως χώρου δια την ανέγερσιν του νέου Δικαστικού Μεγάρου είτε δια της κατεδαφίσεως του υπάρχοντος και της ανεγέρσεως εις την ιδίαν θέσιν νέου, το οποίον θα γίνη οπωσδήποτε ογκοδέστερον και ακόμη, διότι το Δημοτικόν πάρκον είναι ο μόνος κοινόχρηστος χώρος πρασίνου όστις έχει απομείνει εντός του σχεδίου της πόλεως, ώστε περιορισμός αυτού του χώρου θα πρέπει να θεωρηθή τελείως άστοχος. Αλλ' έτι πλέον διότι το υπάρχον κτίριον του Δικαστικού Μεγάρου λόγω του ότι είναι το πρώτον δημόσιον κτίριον της πόλεως δύναται διατηρούμενον να συνυπάρξη με το περιβάλλον του πάρκου παραχωρούμενον εις τον Δήμον και μετατρεπόμενον εις Λαογραφικόν Μουσείον και εις Στέγην εκάστης Πνευματικής κινήσεως εις την*

²⁴⁴ Δ.Σ. Σπαρτιατών/Πρακτικό 13, αρ. απ. 109/25.10.1966, Γενικά Αρχεία του Κράτους/Γ.Α.Κ. Λακωνίας/ΔΗΜΟΤ.1.1.18

²⁴⁵ Ο Β. Βασιλάκης λανθασμένα θεωρούσε πως το κτίριο είχε χαρακτηριστεί διατηρητέο, καθώς αυτό συνέβη πολλά χρόνια αργότερα, εν έτει 1982, με απόφαση της Υπουργού Πολιτισμού, Μελίνας Μερκούρη. Βλέπε: Υπουργική απόφαση «Χαρακτηρισμός ως διατηρητέου του Δικαστικού Μεγάρου Σπάρτης επί των οδών Κρεββατά και Λυκούργου», στην: *ΕτΚ*, τχ. Β', αρ. φ. 176, 21.4.1982

πόλιν»²⁴⁶. Εν τέλει οι παρεμβάσεις και η γενικότερη στάση του Περδικλώνη υπέρ της διαφύλαξης της δημοτικής περιουσίας, απέτρεψε τη δημοτική αρχή από το να χρεωθεί ένα αρχιτεκτονικό έγκλημα -όπως αρκετά που συντελέστηκαν εις βάρος της αισθητικής και της ιστορίας της σύγχρονης πόλης στην πάροδο των χρόνων-, διασώζοντας ένα κτίριο τεράστιας ιστορικής σημασίας όχι μόνον για την Σπάρτη, αλλά και συνολικά για τη χώρα, καθώς το κτίριο του παλαιού Πρωτοδικείου αποτελεί το πρώτο δημόσιο κτίριο της Λακωνίας και ένα από τα πρώτα της Ελλάδας²⁴⁷.

Η δημοτική αρχή Σαϊνόπουλου διοίκησε τον Δήμο Σπαρτιατών για τρία χρόνια, δίχως να καταφέρει να εξαντλήσει την τετραετία. Στις 21 Απριλίου 1967 το στρατιωτικό πραξικόπημα των Συνταγματαρχών κατέλυσε τη Δημοκρατία, κι έβαλε τη χώρα στο «γύψο». Έτσι, όχι μόνον το μέλλον των αιρετών αυτοδιοικητικών αρχών βρέθηκε μετέωρο, αλλά κατά περιπτώσεις υποβλήθηκαν και σε ταπεινωτικές δοκιμασίες για όσο καιρό συνυπήρξαν με το δικτατορικό καθεστώς. Χαρακτηριστικό ήταν το παράδειγμα του Δήμου Σπαρτιατών, όπου στο κύκνειο άσμα του, κατά την τελευταία συνεδρίασή του τον Μάιο του 1967, το δημοτικό συμβούλιο υποχρεώθηκε να ονομάσει τη νεοανασκευασθείσα δημοτική πλατεία στη συμβολή των οδών Λεωνίδου, Θερμοπυλών και Αγησιλάου ως πλατεία «21^{ης} Απριλίου 1967», κατόπιν «πρότασης» του Δημάρχου, την οποία το δημοτικό συμβούλιο «ευρόν ορθήν και ανταποκρινόμενην εις την εθνικήν Ιστορίαν τον Ελληνικού Κράτους και επειδή είναι αληθές ότι η 21^η Απριλίου 1967 θα παραμείνει ανεξίτηλον ορόσημον εις την Ελληνικήν Ιστορίαν»²⁴⁸.

Επιχειρώντας αξιολόγηση των πεπραγμένων της δημοτικής περιόδου 1964-1967, θα μπορούσε να ειπωθεί πως, παρά το γεγονός πως στο συμβούλιο βρέθηκαν αρκετά ετερόκλητα στοιχεία, οι δημοτικοί άρχοντες εργάστηκαν με γνώμονα το όφελος του Δήμου και των δημοτών. Η δημοτική αρχή επιχείρησε να παραμερίσει πρακτικές του παρελθόντος, πραγματοποίησε άνοιγμα στην τοπική κοινωνία και τους φορείς, και, δίχως να τάξει «θαύματα», επεδίωξε την ορθή λειτουργία του Δήμου και

²⁴⁶ Δ.Σ. Σπαρτιατών/Πρακτικό 2, αρ. απ. 10/9.2.1967, Γενικά Αρχεία του Κράτους/Γ.Α.Κ. Λακωνίας/ΔΗΜΟΤ.1.1.18

²⁴⁷ Σχετικά με την ιστορία του κτιρίου βλέπε: Βασιλικό Διάταγμα «Περί του αριθμού των καθηδρών και της δικαιοδοσίας των Δικαστηρίων του Βασιλείου», στην: ΕτΚ, τχ. Α', αρ. φ. 38, 5/17.11.1834, Υπουργική απόφαση «Χαρακτηρισμός ως διατηρητέου του Δικαστικού Μεγάρου Σπάρτης επί των οδών Κρεββατά και Λυκούργου», στην: ΕτΚ, τχ. Β', αρ. φ. 176, 21.4.1982, και Υπόμνημα/11.4.2014/Αρχείο Δικηγορικού Συλλόγου Σπάρτης

²⁴⁸ Δ.Σ. Σπαρτιατών/Πρακτικό 5, αρ. απ. 46/26.5.1967, Γενικά Αρχεία του Κράτους/Γ.Α.Κ. Λακωνίας/ΔΗΜΟΤ.1.1.18

την βελτίωση της εικόνας της πόλης, επιθυμώντας να λογοδοτεί συχνά στους πολίτες για τα πεπραγμένα της, στοιχεία που καλλιεργήθηκαν εν πολλοίς από την προσωπικότητα και την ιδεολογία του Αναπληρωτή Δημάρχου Γ. Περδικλώνη.

Ο Κουβαράκος στην κατακλείδα κριτικής του, με αφορμή τη συμπλήρωση τριών ετών της δημοτικής αρχής, έγγραφε στον «Ξενύχτη» την τελευταία ημέρα του Ιουλίου του 1967: *«Αναμφισβήτητα δύναται να υποστηριχθή ότι ημπορούσεν ο Δήμος να αναπτύξη μεγαλυτέραν δραστηριότητα και δη εις περισσότερους τομείς. Πάντως πρέπει να ομολογηθή αντικειμενικώς, ότι η Δημοτική μας Αρχή εργάζεται με ζήλον και αξιοσημείωτον απόδοσιν εις όλους τους τομείς της δραστηριότητός της, παρά την έλλειψιν επαρκών μέσων. Με επικεφαλής τον Δήμαρχον κ. Σαϊνόπουλον και με την πολύτιμον συμβολήν του δυναμικού Αντιδημάρχου κ. Γεωρ. Περδικλώνη, ο Δήμος Σπαρτιατών κινείται, καθ' όλην την τελευταίαν τριετίαν, με σταθερόν ρυθμόν προόδου και εξελίξεως»*²⁴⁹.

Η δημοτική αρχή διατηρήθηκε στο πηδάλιο του Δήμου ως τις αρχές Σεπτεμβρίου του '67, όταν και αντικαταστάθηκε από διορισμένο επταμελές δημοτικό συμβούλιο υπό τη δημαρχία του Γεωργίου Λιναρδάκη. Αξιοσημείωτο ήταν πως οι αιρετοί δημοτικοί άρχοντες πληροφορήθηκαν την παύση και την αντικατάστασή τους από τον Τύπο²⁵⁰ και τις συζητήσεις στα καφενεία! Σε αναφορά του προς τον Νομάρχη στις 12-9-1967 ο Περδικλώνης, με την τόλμη που τον διέκρινε, έγγραφε σχετικά: *«Αυτός ο τρόπος κάθε άλλο παρά απόλυσιν εσήμαινε. Το μόνον το οποίον εσήμαινε ήτο: αποπομπή»*²⁵¹.

²⁴⁹ Ανυπόγραφο άρθρο, «Το έργον μιας τριετίας», στον: *Ο Ξενύχτης*, αρ. φ. 824, 31.7.1967, σ. 1

²⁵⁰ Ανυπόγραφο άρθρο, «Εγένετο χθες η εγκατάστασις της νέας δημοτικής μας αρχής», στον: *Ο Ταχυδρόμος της Λακωνίας*, αρ. φ. 244, 10.9.1967, σ. 2

²⁵¹ Αρχείο Γεωργίου Περδικλώνη

Επίλογος

Η κατάλυση της Δημοκρατίας και η εγκαθίδρυση της δικτατορίας, βρήκαν τον Περδικλώνη στην πιο δημιουργική περίοδο της ζωής του, ανακόπτοντας την δυναμική του δράση και την πορεία της εξέλιξής του. Κατά την «επταετία» περιόρισε αισθητά την δημόσια παρουσία του, κι αρκέστηκε μόνον σε μια ισχνή αρθρογραφία στον «Λακωνικό Κήρυκα», για γενικού περιεχομένου θέματα.

Ανέπτυξε, ωστόσο, μια αντικαθεστωτική δράση στον Εμπορικό Σύλλογο, στο Δ.Σ. του οποίου συνέχιζε να εκλέγεται ως Ταμίας έως και το 1972 και μετέπειτα ως Αντιπρόεδρος. Σύμφωνα με προφορικές μαρτυρίες, ανέπτυξε παρασκηνιακή δραστηριότητα, προσπαθώντας -και εν τέλει καταφέροντας- να αποσυντονίσει και να αδρανοποιήσει τον Εμπορικό Σύλλογο, ώστε να μην αντικατασταθούν τα εκλεγμένα συμβούλιά του από διορισμένα, και μετατραπεί ο σύλλογος σε ένα ακόμα όργανο της χούντας²⁵². Πράγματι επί δικτατορίας, ο άλλοτε δραστήριος Εμπορικός Σύλλογος, υπολειτουργούσε, όπως μαρτυρά και το γεγονός πως εκείνη την εποχή καταγράφηκαν μόνον επτά πρακτικά συνεδριάσεων του διοικητικού του συμβουλίου²⁵³!

Μετά την αποκατάσταση της Δημοκρατίας ο Περδικλώνης επανήλθε στο Δημοτικό Συμβούλιο Σπαρτιατών, το οποίο διορίστηκε υπό τη δημαρχία του Πρωτοδίκη, Ανδρέα Μαρκάκη, από την Κυβέρνηση Εθνικής Ενότητας. Η θητεία του μεταβατικού συμβουλίου διήρκησε από τον Οκτώβριο του 1974 έως τον Μάιο του 1975 και σε αυτό συμμετείχαν πλην ελαχίστων εξαιρέσεων οι σύμβουλοι που συγκροτούσαν το Δ.Σ. μετά τις εκλογές του 1964 (**πίνακας 7**)²⁵⁴. Πολιτεύθηκε ως υποψήφιος Δήμαρχος Σπαρτιατών στις δημοτικές εκλογές του 1975 και του 1978, και παρόλο που έλαβε και στις δύο εκλογικές αναμετρήσεις ποσοστό μεγαλύτερο του 22%, κατετάγη τρίτος και έμεινε εκτός της κατανομής εδρών (**πίνακες 2, 3**)²⁵⁵.

²⁵² Τάσος Βεκράκος, Προσωπική συνέντευξη, Αμύκλες Σπάρτης, Αύγουστος 2019

²⁵³ Τ. Βεκράκος (επιμ.), *Εμπορικός Σύλλογος Σπάρτης: Στο διάβα των εκατό χρόνων 1908-2008*, Σπάρτη 2008, σ. 79

²⁵⁴ Γενικά Αρχεία του Κράτους/Γ.Α.Κ. Λακωνίας/ΔΗΜΟΤ.1.1.30

Ανυπόγραφο άρθρο, «Δήμαρχος Σπαρτιατών διορίσθη ο Πρωτοδίκης κ. Α. Μαρκάκης», στο: *Λακωνικός Κήρυξ*, αρ. φ. 934, 23.9.1974, σ. 1

Ανυπόγραφο άρθρο, «Νέα δημοτικά Συμβούλια», στον: *Εθνικός Φρουρός της Λακωνίας*, αρ. φ. 1276, 7.10.1974, σ. 2

²⁵⁵ Ανυπόγραφο άρθρο, «Τρεις μέχρι τώρα υποψήφιοι Δήμαρχοι», στον: *Εθνικός Φρουρός της Λακωνίας*, αρ. φ. 947, 16.12.1974, σ. 1

Μετά την δεύτερη αποτυχία του στις δημοτικές εκλογές αποσύρθηκε από την τοπική πολιτική σκηνή, ενώ εμφανώς πικραμένος από το αποτέλεσμα, προέβη σε μεταδημότευση στο Δήμο Νέας Σμύρνης, τόπο κατοικίας της συζύγου του, τον Ιανουάριο του 1979. Από τότε κι εξής η δημόσια παρουσία του στη Σπάρτη περιορίστηκε κυρίως σε κοινωνικές ή πολιτιστικές δραστηριότητες, συμμετέχοντας ή ενισχύοντας αφανώς δράσεις συλλόγων, ενώ η παρουσία του στον Τύπο ελαχιστοποιήθηκε.

Ο Γιώργος Περδικλώνης απεβίωσε τον Δεκέμβριο του 1996 στη Νέα Σμύρνη σε ηλικία 68 ετών. Κηδεύτηκε σε στενότατο οικογενειακό και φιλικό κύκλο, κατόπιν επιθυμίας του ιδίου, ενώ η είδηση του θανάτου του αναγγέλθηκε με καθυστέρηση αρκετών ημερών στην γενέτειρά του, Σπάρτη, μέσω της εφημερίδας «Λακωνικός Τύπος»²⁵⁶. Το Δημοτικό Συμβούλιο Σπαρτιατών εξέδωσε ψήφισμα για τον θάνατό του²⁵⁷, ενώ ο πρώην δήμαρχος Γιώργος Σαϊνόπουλος σε δήλωσή του στο «Λακωνικό Τύπο» σημείωσε: «Υπήρξε πολύτιμος συνεργάτης της Δημαρχίας μου από 1964-1967, διοικητικό μέλος πολλών συλλόγων [...] και αθλητικών και κοινωνικών πραγμάτων εν γένει. Τα τελευταία δέκα χρόνια υπήρξε ένθερμος υποστηρικτής της λειτουργίας του Σαϊνοπούλειου άλσους, αθλητικού κέντρου και αμφιθεάτρου, δια την καθιέρωσή των ως πολιτιστικού θεσμού της πόλεως και ολοκλήρου του νομού Λακωνίας, πράγμα δια το οποίο τον ευχαριστώ μεταθανατίως. [...] το χόμα της Αττικής γης που καλύπτει την σεπτή μορφή του να είναι ελαφρύ»²⁵⁸.

Το 2007 πραγματοποιήθηκαν τα εγκαίνια της στέγης της Πνευματικής Εστίας Σπάρτης, η αίθουσα εκδηλώσεων της οποίας φέρει το όνομα «Γεώργιος Περδικλώνης», ύστερα από σημαντική δωρεά της συζύγου του προς την ΠΕΣ.

Σήμερα το όνομα του Περδικλώνη επανέρχεται συχνά στο προσκήνιο, μέσω των πολιτιστικών δράσεων που πραγματοποιούνται στην φερώνυμη αίθουσα της

Ανυπόγραφο άρθρο, «Ο Συνδυασμός ΕΡΓΑ-ΤΙΜΙΟΤΗΣ-ΠΡΟΣΦΟΡΑ του υποψηφίου Δημάρχου κ. Γ. Σαϊνόπουλου συνέτριψε τους αντιπάλους του με ποσοστό 49,9%», στον: *Εθνικός Φρουρός της Λακωνίας*, αρ. φ. 1296, 1.4.1975, σ. 1

Ανυπόγραφο άρθρο, «Ο συνδυασμός Γεωργ. Περδικλώνης», στα: *Σπαρτιατικά Νέα*, αρ. φ. 35 (1108), 5.10.1978, σ. 3

Ανυπόγραφο άρθρο, «Αποτελέσματα εκλογών της 15-10-78», στον: *Εθνικός Φρουρός της Λακωνίας*, αρ. φ. 1469, 23.10.1978, σ. 2

²⁵⁶ Ανυπόγραφο άρθρο, «Στην αιωνιότητα και στη θύμηση ο Γ. Περδικλώνης», στο: *Λακωνικός Τύπος*, αρ. φ. 111, 27.12.1996, σ. 1

²⁵⁷ Αρχείο Δήμου Σπάρτης/Πρακτικά δημοτικού συμβουλίου

²⁵⁸ Ανυπόγραφο άρθρο, «Δήλωση Σαϊνόπουλου για τον Γ. Περδικλώνη», στο: *Λακωνικός Τύπος*, αρ. φ. 114, 3.1.1997, σ. 3

Πνευματικής Εστίας. Ωστόσο για τον σύγχρονο Σπαρτιάτη, η προσωπικότητα και το έργο, ο βίος και η πολιτεία του Περδικλώνη παραμένουν άγνωστα, ή περιορίζονται σε κάποιους αστικούς μύθους γύρω από την δράση του. Για την κοινωνία της μεταπολεμικής και προδικτατορικής Σπάρτης, όμως, ο Περδικλώνης αποτέλεσε μια πληθωρική προσωπικότητα που δραστηριοποιήθηκε σε διάφορες εκφάνσεις του κοινωνικού στίβου, όπως ο αθλητισμός, η τοπική αυτοδιοίκηση και ο πολιτισμός, όχι μόνον τοποθετώντας τα δικά του λιθάκια στο οικοδόμημα της εξέλιξης της πόλης, αλλά και προσπαθώντας να εμφυσήσει αξιακούς κώδικες προς εξελικτική βελτίωση της κοινωνίας μέσω του ατόμου. Αγωνίστηκε με *«ανιδιοτέλεια και τόλμη»* για τα πιστεύω του, παρενέβη -ακόμη κι αθόρυβα ή παρασκηνιακά- όπου έκρινε πως οι περιστάσεις το απαιτούσαν, διακρίθηκε για την οξυδέρκεια και την διορατικότητά του, αλλά δεν απέφυγε και τα λάθη και τις συγκρούσεις, λόγω του παθιασμένου και εκρηκτικού χαρακτήρα του· άλλωστε μόνον όσοι φοβούνται ή μένουν στάσιμοι δεν υποκύπτουν σε λάθη. Παρά την πολυσχιδή του δράση, όμως, ο ίδιος είχε επιλέξει -πλην ελαχίστων εξαιρέσεων- να αποφύγει την προβολή της δραστηριότητάς του. Έτσι το αποτύπωμά του στην εξέλιξη των τοπικών πραγμάτων, ξεθώριασε από τον αδυσώπητο χρόνο. Τούτη η μελέτη, λοιπόν, επεχείρησε να φωτίσει τις ψηφίδες -ίσιες ή και στραβές- που τοποθέτησε ο Γιώργος Περδικλώνης στο μωσαϊκό της Σπάρτης για δύο περίπου δεκαετίες, από το 1950 έως το 1967.

Πηγές και Βιβλιογραφία

A. Πηγές

1. Αρχειακές Πηγές

- Αρχείο 1^{ου} Γυμνασίου Σπάρτης
- Αρχείο Γεωργίου Περδικλώνη
- Αρχείο Δήμου Νέας Σμύρνης
- Αρχείο Δήμου Σπάρτης
- Αρχείο Δικηγορικού Συλλόγου Σπάρτης
- Αρχείο Εμπορικού Συλλόγου Σπάρτης
- Αρχείο Μουσείου της Νεότερης Σπάρτης
- Αρχείο Σπαρτιατικού Γυμναστικού Συλλόγου
- Γενικά Αρχεία του Κράτους/Γ.Α.Κ. Λακωνίας/ΔΗΜΟΤ
- Γενικά Αρχεία του Κράτους/Γ.Α.Κ. Λακωνίας/ΔΙΚΑΣΤ
- Γενικά Αρχεία του Κράτους/Γ.Α.Κ. Λακωνίας/ΙΔΙΩΤ
- Γενικά Αρχεία του Κράτους/Γ.Α.Κ. Λακωνίας/ΕΚΠ

2. Εφημερίδες

- Αρχείο εφημερίδας «Αθλητική Ηχώ»/Βιβλιοθήκη της Βουλής των Ελλήνων
- Αρχείο εφημερίδας «Εθνικός Φρουρός της Λακωνίας»/Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Σπάρτης
- Αρχείο εφημερίδας «Λακωνικόν Βήμα»/Βιβλιοθήκη της Βουλής των Ελλήνων
- Αρχείο εφημερίδας «Λακωνικός Κήρυξ»/Βιβλιοθήκη της Βουλής των Ελλήνων
- Αρχείο εφημερίδας «Λακωνικός Κήρυξ»/Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Σπάρτης
- Αρχείο εφημερίδας «Λακωνικός Τύπος»/Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Σπάρτης
- Αρχείο εφημερίδας «Λακωνικός Τύπος»/Αρχείο Νικολάου Ι. Καρμούρη
- Αρχείο εφημερίδας «Μακεδονία»/Ψηφιακό αρχείο ΕΒΕ (efimeris.nlg.gr)

- Αρχείο εφημερίδας «Νέα Λακεδαιμόνων»/Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Σπάρτης
- Αρχείο εφημερίδας «Νέα Σπάρτη»/Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Σπάρτης
- Αρχείο εφημερίδας «Ο Ξενύχτης»/Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Σπάρτης
- Αρχείο εφημερίδας «Σπαρτιατικά Νέα»/Βιβλιοθήκη της Βουλής των Ελλήνων
- Αρχείο εφημερίδας «Σπαρτιατικά Νέα»/Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Σπάρτης
- Αρχείο εφημερίδας «Ο Ταχυδρόμος της Λακωνίας»/Βιβλιοθήκη της Βουλής των Ελλήνων
- Αρχείο εφημερίδας «Ο Ταχυδρόμος της Λακωνίας»/Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Σπάρτης
- Αρχείο εφημερίδας «Η Τόλμη»/Αρχείο Γεωργίου Θ. Πεردικλώνη
- «Εφημερίς της Κυβερνήσεως»

2. Περιοδικό

- «Λακωνικά»/Αρχείο Συνδέσμου των εν Αττική Λακεδαιμονίων

3. Προφορικές Πηγές

- Βεκράκος Τ., Προσωπική συνέντευξη, Αμύκλες Σπάρτης, Αύγουστος 2019
- Γεωργιάδης Ν. Β., Προσωπική συνέντευξη, Σπάρτη, Αύγουστος 2017
- Κατσαφάνας Δ., Προσωπική συνέντευξη, Σπάρτη, Ιανουάριος 2020
- Κατσης Π., Προσωπική συνέντευξη, Σπάρτη, Αύγουστος 2019
- Πεردικλώνη Ζ., Προσωπική συνέντευξη, Νέα Σμύρνη, Οκτώβριος 2018
- Σαραντάκος Σ., Προσωπική συνέντευξη, Καραβάς Σπάρτης, Σεπτέμβριος 2019
- Τζαβιδόπουλος Β., Προσωπική συνέντευξη, Σπάρτης, Σεπτέμβριος 2017
- Χιώτης Γ., Προσωπική συνέντευξη, Σπάρτη, Οκτώβριος 2017

4. Διαδικτυακές Πηγές

- <http://www.e-karavas.gr>
- <https://www.korai4.gr>
- <http://www.sainopouleio.gr>

B. Βιβλιογραφία

- Αγριαντώνη Χ. - Πανσεληνά Γ. Μ., «Η ελληνική οικονομία», στην: *Ιστορία του Νέου Ελληνισμού 1770-2000*, τ. 7 (2003), σ. 121-134
- Βεκράκος Τ. (επιμ.), *Εμπορικός Σύλλογος Σπάρτης: Στο διάβα των εκατό χρόνων 1908-2008*, Σπάρτη 2008
- Γεωργιάδης Ν. Β., *Ο Σπαρτιατικός Τύπος 1860-2015*, Σπάρτη 2019
- Γεωργιάδης Ν. Β., *Περί Σπάρτης*, Σπάρτη 2014
- Γιαξόγλου Γ., «Μαγούλα – Εικόνες παραδοσιακής αρχιτεκτονικής», στο: *Μαγούλα Σπάρτης. Ιχνηλατώντας την ιστορία, τη λαογραφία και τους ανθρώπους της (Πρακτικά Συμποσίου)*, Μαγούλα Σπάρτης 2018, σ. 93-107
- Ιγγλέσης Ν. Γ., *Οδηγός της Ελλάδος*, Αθήναι 1930
- Κατσαφάνας Δ., *Στη σκιά του Ταυγέτου: Παλαιοπαναγιά, Ανόγεια και Ξηροκάμπι*, Αθήνα 1988
- Καρμοίρης Ν. Ι., «Το ταξίδι του Ελευθερίου Βενιζέλου στη Λακεδαίμονα μέσα από τον Τύπο», στα: *Πρακτικά του Ε' Τοπικού Συνεδρίου Λακωνικών Σπουδών*, υπό έκδοση
- Λάδης Φ. (επιμ.), *Η Σπάρτη ανάμεσα σε τρεις αιώνες 1834-2002*, Σπάρτη 2002
- Μέλη Δ.Σ. Σαϊνοπουλείου Ιδρύματος, «Γεώργιος Κ. Σαϊνόπουλος», στα: *Λακωνικά 1902-2002. Επετειακή έκδοση των 100 χρόνων του Συνδέσμου* (επιμ. Κ. Δ. Μπεκιάρης), Αθήνα 2003
- Παπαποστόλου-Αλεξανδρίδη Μ., *Η Φιλαρμονική της Σπάρτης 1895-2012*, Σπάρτη 2012
- Φλάισερ Χ., *Στέμμα και σβάστικα. Η Ελλάδα της Κατοχής και της αντίστασης 1941-1944*, Αθήνα 2009, 2τ.
- Χρήστου Θ., *Ο ρόλος των νέων στο Μέτωπο, την Κατοχή και την Αντίσταση (1940-1944)*, Αθήνα 2016-2017, 2τ.

Παράρτημα

Α. Χρονολόγιο

25/11/1928: Γέννηση Γεωργίου Θ. Περδικλώνη.

12/5/1930: Βάπτιση με ανάδοχο τον Φώτιο Γ. Μαγγαλούση.

1949: Εντοπίζεται ως μέλος του Δ.Σ. (έφορος, ταμίας) του Σπαρτιατικού Γυμναστικού Συλλόγου, σε ηλικία 21 ετών.

11/6/1950: Αρχαιρεσίες του Σπαρτιατικού Γ.Σ. Μη εκλογή του στο Δ.Σ. Εκλέγεται πρώτος επιλαχών.

25/7/1954: Εμφανίζεται στον Τύπο με το άρθρο «Ο κλασικός αθλητισμός» στην εφημερίδα «Λακωνικόν Βήμα».

10/10/1954: Εντοπίζεται ως αθλητικογράφος στην εφημερίδα «Σπαρτιατικά Νέα», με την οποία συνεργάζεται για περίπου έναν χρόνο.

21/11/1954: Υποψήφιος δημοτικός σύμβουλος Σπαρτιατών με το συνδυασμό του Παναγιώτη Βελίκα. Κατατάσσεται πρώτος στην σταυροδοσία του συνδυασμού του, ωστόσο ο συνδυασμός μένει εκτός της κατανομής εδρών.

12/12/1954: Ίδρυση του Αθλητικού Συλλόγου Σπάρτης «Ο Λεωνίδας». Εκλέγεται στο Δ.Σ., στο οποίο διατελεί Έφορος Αθλητισμού.

30/12/1956: Ξεκινάει συνεργασία με τη νεοσύστατη εφημερίδα «Ο Ταχυδρόμος της Λακωνίας» του Ι. Δ. Καστάνη, αρχικά ως αθλητικογράφος (για περίπου ένα έτος) και αργότερα ως αρθρογράφος με ελεύθερο θέμα. Η συνεργασία κρατάει τον Ιούλιο του 1963.

5/4/1959: Υποψήφιος δημοτικός σύμβουλος Σπαρτιατών με το συνδυασμό του Βενιζέλου Ζερβέα. Αποτυχία εκλογής στο Δ.Σ.

18/11/1960: Αίτηση εγγραφής στον Εμπορικό Σύλλογο Σπάρτης.

1962: Συμμετέχει παρασκηνακά στην ένωση των ποδοσφαιρικών ομάδων Σπαρτιατικός Γ.Σ. και Παλλακωνική Άμιλλα με την ονομασία Π.Σ. «Η Σπάρτη». Το καταστατικό του νέου συλλόγου βασίζεται σε δικό του προσχέδιο.

15/1/1963: Εκλογή στο Δ.Σ. του Εμπορικού Συλλόγου Σπάρτης, δεύτερος στην κατάταξη ψήφων. Στις 25/1/1963 εκλέγεται Ταμίας από το Δ.Σ.

19/8/1963: Ξεκινάει αρθρογραφία στην εφημερίδα «Λακωνικός Κήρυξ» του Ανδρέα Χιώτη διατηρώντας τη στήλη «Άφοβα Λόγια».

15/6/1964: Υπεύθυνος της εφημερίδας «Ο Ταχυδρόμος της Λακωνίας» ως τις 4/7/1964, διάστημα κατά το οποίο εκδόθηκαν δύο φύλλα (αρ. φ. 190 και 191)

5/7/1964: Εκλέγεται πρώτος δημοτικός σύμβουλος με τον συνδυασμού του νεοεκλεγέντος Δήμαρχου Γεωργίου Σαϊνόπουλου και γίνεται αυτοδικαίως, σύμφωνα με το νόμο, Αναπληρωτής Δήμαρχος Σπαρτιατών, σε ηλικία 36 ετών.

6/9/1964: Εκλέγεται από το δημοτικό συμβούλιο μέλος της Διοικούσας Επιτροπής του Νομικού Προσώπου «Πνευματικόν Κέντρον Σπάρτης»

15/11/1964: Κυκλοφόρησε το πρώτο φύλλο της εφημερίδας «Η Τόλμη». Συνολικά εκδόθηκαν έντεκα φύλλα -με το τελευταίο να έχει διπλή αρίθμηση- ως τον Μάιο του 1967.

24/1/1965: Εκλογή στο Δ.Σ. του Εμπορικού Συλλόγου Σπάρτης, πρώτος στην κατάταξη ψήφων. Στις 28/1/1965 επανεκλέγεται Ταμίας από Δ.Σ.

2/10/1965: Πρώτη δίκη του Γ. Περδικλώνη με μηνυτή τον ξενοδόχο Χρήστο Ψυχογιό με την κατηγορία της δυσφήμισης δια του Τύπου. Καταδικαστική απόφαση.

5/2/1967: Εκλογή στο Δ.Σ. του Εμπορικού Συλλόγου Σπάρτης, πρώτος στην κατάταξη ψήφων. Στις 21/2/1967 επανεκλέγεται Ταμίας από Δ.Σ.

12/5/1967: Δεύτερη δίκη του Γ. Περδικλώνη με μηνυτή τον ιατρό Κωνσταντίνο Γερούλακο με την κατηγορία της δυσφήμισης δια του Τύπου. Αθωωτική απόφαση.

9/9/1967: Κατάργηση της εκλεγμένης δημοτικής αρχής από το δικτατορικό καθεστώς και αντικατάστασή της από νέα διορισμένη αρχή υπό τη Δημαρχία του Γ. Λιναρδάκη.

8/2/1970: Εκλογή στο Δ.Σ. του Εμπορικού Συλλόγου Σπάρτης, πρώτος στην κατάταξη ψήφων. Στις 12/2/1970 επανεκλέγεται Ταμίας από Δ.Σ.

10/12/1972: Εκλέγεται Αντιπρόεδρος του Δ.Σ. του Εμπορικού Συλλόγου Σπάρτης από τη Γενική Συνέλευση.

Οκτώβριος 1974: Ορίζεται δημοτικός σύμβουλος -και Αντιπρόεδρος Δ.Σ. Σπαρτιατών- στο μεταβατικό δημοτικό συμβούλιο, υπό τη δημαρχία του Πρωτοδίκη, Ανδρέα Μαρκάκη. Η θητεία του διορισμένου μεταβατικού Δ.Σ. διήρκησε έως τον Μάιο του 1975.

9/3/1975: Εκλέγεται για τελευταία φορά σύμβουλος -τρίτος στην κατάταξη ψήφων- στο Δ.Σ. του Εμπορικού Συλλόγου Σπάρτης, στο οποίο δεν διεκδικεί θέση και παραμένει απλό μέλος.

30/3/1975: Υποψήφιος Δήμαρχος Σπαρτιατών. Λαμβάνει ποσοστό 22,85%, αλλά κατατάσσεται τρίτος και μένει εκτός της κατανομής εδρών.

28/12/1975: Παντρεύεται με την Αναστασία (Ζαζά) Γαληγάλη

15/10/1978: Υποψήφιος Δήμαρχος Σπαρτιατών. Λαμβάνει ποσοστό 22,19%, αλλά κατατάσσεται τρίτος και μένει εκτός της κατανομής εδρών.

22/1/1979: Μεταδημότευση στο Δήμο Νέας Σμύρνης

1988: Προσπάθεια επανέκδοσης της «Τόλμης»

21/12/1996: Θάνατος Γ. Περδικλώνη στη Νέα Σμύρνη

1997: Ο Εμπορικός Σύλλογος Σπάρτης τιμά τη μνήμη του Γ. Θ. Περδικλώνη

16/12/2007: Εγκαίνια της στέγης της Πνευματικής Εστίας Σπάρτης. Η αίθουσα εκδηλώσεων της ΠΕΣ φέρει το όνομα «Γεώργιος Περδικλώνης» ύστερα από δωρεά της συζύγου του

29/5/2017: Κατάθεση πρότασης στο Δήμο Σπάρτης περί απόδοσης τιμής στον Γ. Περδικλώνη μεταξύ άλλων ως πρώτο Αντιδήμαρχο στην ιστορία του Δήμου. Η πρόταση εξετάστηκε στις 28-8-2017 σε συνεδρίαση της αρμόδιας Δημοτικής Κοινότητας Σπαρτιατών, η οποία την απέρριψε κατά πλειοψηφία...

6/1/2018: Ο Πολιτιστικός Σύλλογος Καραβά τιμά τη μνήμη του Γ. Θ. Περδικλώνη

Ιούλιος 2020: Κατάθεση διατριβής μεταπτυχιακής ειδίκευσης του Νικολάου Ι. Καρμοίρη στο ΠΜΣ «Νεότερη και Σύγχρονη Ιστορία: Νέες θεωρήσεις και προοπτικές» του ΤΙΑΔΠΑ του Πανεπιστημίου Πελοποννήσου με θέμα: *«Γεώργιος Θ. Περδικλώνης (1928-1996): Μία προσωπογραφία από τη μεταπολεμική Σπάρτη έως την κατάλυση της Δημοκρατίας»*

Β. Πίνακες

Δήμος Σπαρτιατών – αποτελέσματα εκλογών 1964					
Συνδυασμός	ψηφοί	ποσοστό	έδρες		
Βενιζέλος Ζερβέας	1.527	30,30	5		
Γεώργιος Σαϊνόπουλος	1.489	29,54	5	✓	
Βασίλειος Βασιλάκης	1.376	27,30	5		
Ανδρέας Χιώτης	336	6,67	-		
Κωνσταντίνος Ιατρού	312	6,19	-		

Πίνακας 1

Δήμος Σπαρτιατών – αποτελέσματα εκλογών 1975						
Συνδυασμός	ψηφοί (1ος γύρος)	ποσοστό (1ος γύρος)	ψηφοί (2ος γύρος)	ποσοστό (2ος γύρος)	έδρες	
Γεώργιος Σαϊνόπουλος	2.059	49,42	2.700	65,89	10	✓
Γεώργιος Ζερβέας	1.155	27,73	1.398	34,11	5	
Γεώργιος Περδικλώνης	952	22,85	-	-	-	

Πίνακας 2

Δήμος Σπαρτιατών – αποτελέσματα εκλογών 1978						
Συνδυασμός	ψηφοί (1ος γύρος)	ποσοστό (1ος γύρος)	ψηφοί (2ος γύρος)	ποσοστό (2ος γύρος)	έδρες	
Γεώργιος Σαϊνόπουλος	1.929	39,59	2.352	48,03	5	
Νικόλαος Σαχάμης	1.862	38,22	2.545	51,97	10	✓
Γεώργιος Περδικλώνης	1.081	22,19	-	-	-	

Πίνακας 3

Η κυκλοφορία της εφημερίδας «Η Τόλμη»			
αριθμός φύλλου	Περίοδος κυκλοφορίας	αριθμός σελίδων	διαστάσεις
1	Οκτώβριος-Νοέμβριος 1964	4	35x50 εκ.
2	Νοέμβριος-Δεκέμβριος 1964	4	35x50 εκ.
3	Ιανουάριος-Φεβρουάριος 1965	6	35x50 εκ.
4	Μάρτιος-Απρίλιος 1965	4	35x50 εκ.
5	Μάιος-Ιούνιος 1965	4	35x50 εκ.
6	Αύγουστος-Δεκέμβριος 1965	4	35x50 εκ.
7	Ιανουάριος-Μάρτιος 1966	4	35x50 εκ.
8	Απρίλιος-Ιούνιος 1966	4	35x50 εκ.
9	Ιούλιος-Σεπτέμβριος 1966	4	35x50 εκ.
10	Οκτώβριος-Δεκέμβριος 1966	4	35x50 εκ.
11-12 (διπλό φύλλο)	Μάιος-Ιούνιος 1967	8	43,4 x 58,4 εκ.

Πίνακας 4

Στατιστικά στοιχεία παρουσίας του Γ. Περδικλώνη στο Δημοτικό Συμβούλιο Σπαρτιατών			
	1964-1967	1974-1975	Σύνολο
Συνεδριάσεις Δ.Σ.	47	13	60
Δημαρχεύων	3 (+1*)	-	4
Προεδρεύων	2	1	3
Απουσίες	1	3	4

* Στο πρακτικό 12/1964 εμφανίζεται παράλληλα ως Προεδρεύων και ως Δημαρχεύων! Το πρακτικό, ωστόσο, υπογράφεται από τον Γ. Περδικλώνη ως Προεδρεύοντα και τον Γ. Σαϊνόπουλο ως Δήμαρχο.

Πίνακας 5

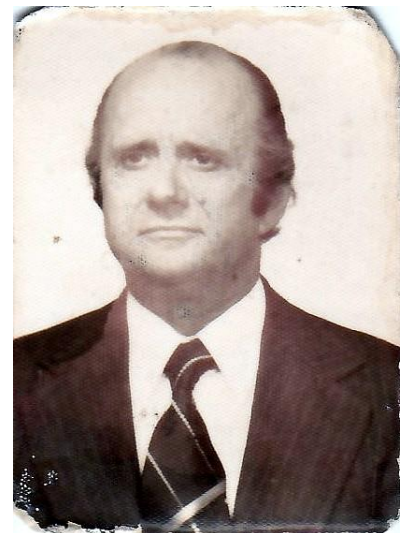
Σύνθεση Δημοτικού Συμβουλίου 1964-1967 [Δήμαρχος: Γεώργιος Σαϊνόπουλος]				
	Όνοματεπώνυμο	Θέση στο Δ.Σ.	Λόγος αποχώρησης	Αντικατάσταση
συνδυασμός Ζερβέα	Βενιζέλος Ζερβέας		παραίτηση	Νικόλαος Δημητράκουλας (12.10.1964)
	Δημήτριος Καλαβρυτινός			
	Γεώργιος Ανδριόπουλος			
	Δημήτριος Κωνσταντινάκος			
	Απόστολος Θεοδωρόπουλος		παραίτηση	Κωνσταντίνος Πατίστας (13.11.1964)
συνδυασμός Σαϊνόπουλου	Γεώργιος Σαϊνόπουλος		εξελέγη Δήμαρχος από το Δ.Σ.	Γεώργιος Αθανασιάδης (30.8.1964)
	Γεώργιος Περδικλώνης	<i>Αναπληρωτής Δημάρχου</i>		
	Δημήτριος Κουτράκος			
	Κατίνα Φόρτσα-Μυλωνάκου			
	Νικόλαος Σαχάμης	<i>Γραμματέας Δ.Σ.</i>		
συνδυασμός Βασιλάκη	Βάσος Βασιλάκης	<i>Πρόεδρος Δ.Σ.</i>		
	Ηλίας Γραμματικάκης			
	Δημήτριος Λαμπρινός		Εξέπεσε λόγω κωλύματος συγγενείας, σύμφωνα με τον τότε ισχύοντα εκλογικό νόμο, ύστερα από την εκλογή του επιλαχόντος Κων/νου Πατίστα	Αλέκα Φιλανθρωποπούλου- Γιαννακούλα (13.11.1964)
	Γεώργιος Βεκράκος			
	Γεώργιος Μαυρόγιαννης	<i>Αντιπρόεδρος Δ.Σ.</i>		

Πίνακας 6

Σύνθεση Δημοτικού Συμβουλίου 1974-1975 [Δήμαρχος: Ανδρέας Μαρκάκης]			
	Όνοματεπώνυμο	Θέση στο Δ.Σ.	Παρατηρήσεις
συνδυασμός Ζερβέα	Δημήτριος Καλαβρυτινός	<i>Πρόεδρος Δ.Σ.</i>	
	Γεώργιος Ανδριόπουλος		
	Νικόλαος Δημητράκουλας		
	Κωνσταντίνος Πατίστας		
	Π. Τριτάκης		αντικατέστησε τον αποβιώσαντα Δημήτριο Κωνσταντινάκο
συνδυασμός Σαϊνόπουλου	Γεώργιος Σαϊνόπουλος	<i>Αντιδήμαρχος</i>	
	Γεώργιος Περδικλώνης	<i>Αντιπρόεδρος Δ.Σ.</i>	
	Δημήτριος Κουτράκος		
	Κατίνα Φόρτσα-Μυλωνάκου		
	Νικόλαος Σαχάμης		
συνδυασμός Βασιλάκη	Ηλίας Γραμματικάκης	<i>Γραμματέας Δ.Σ.</i>	
	Γεώργιος Βεκράκος		
	Γεώργιος Μαυρόγιαννης		
	Αλέκα Φιλανθρωποπούλου-Γιαννακούλα		
	Σπυρίδων Λούβης		αντικατέστησε τον Βάσο Βασιλάκη που είχε διοριστεί μέλος του Δ.Σ. της ΑΤΕ από το δικτατορικό καθεστώς

Πίνακας 7

Γ. Εικόνες



Γεωργίου Γ. Περδικλώνη

Αριστερά: Πίνακας με την τετραμελή οικογένεια του Θεόδωρου Περδικλώνη. Βρίσκεται στην οικία του Γεωργ. Περδικλώνη στον Καραβά Σπάρτης.

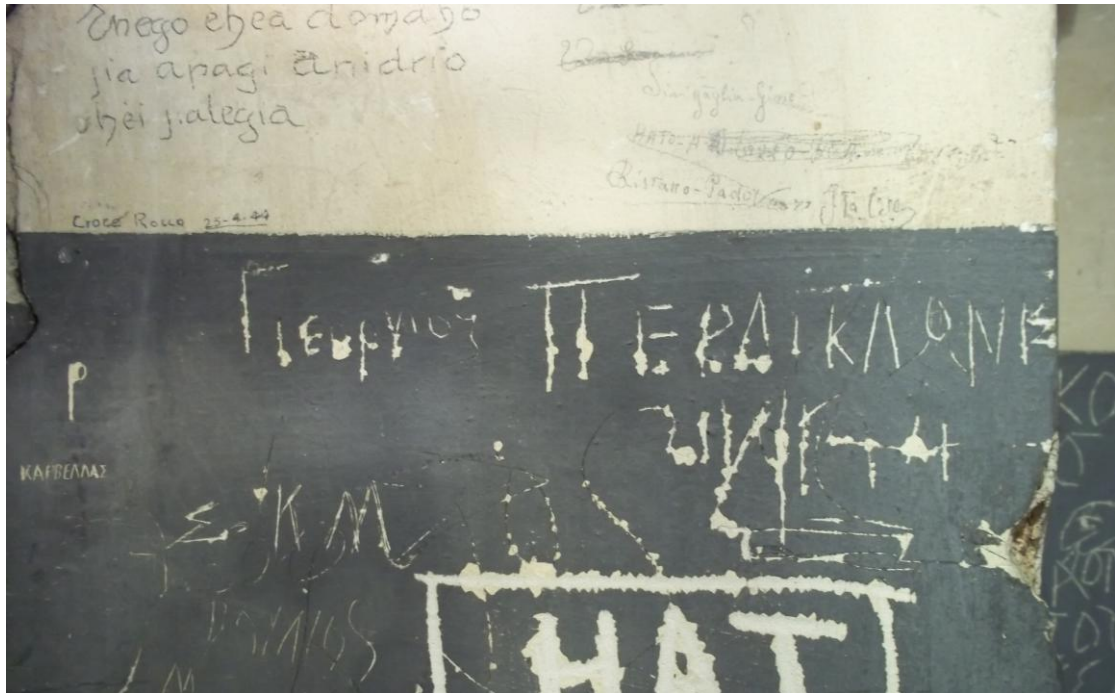
Πηγή: Ερασιτεχνική φωτογραφική λήψη Νίκου Ι. Καρμούρη

Δεξιά επάνω: Ο Γ. Περδικλώνης δόκιμος ανθυπολοχαγός

Δεξιά μέσο: Φωτογραφία (τύπου ταυτότητας) του Γ. Περδικλώνη κατά τα ύστερα χρόνια του βίου του

Δεξιά κάτω: Η υπογραφή του Γιώργου Περδικλώνη

Πηγή: Αρχείο Γ. Θ. Περδικλώνη



Το όνομα «Γεώργιος ΠΕΡΔΙΚΛΩΝΗΣ» σκαλισμένο με ακιδογράμματα στον χώρο μνήμης «Κοραή 4», του κτιρίου της Εθνικής Ασφαλιστικής, το υπόγειο του οποίου είχε μετατραπεί σε κρατητήριο της Κομαντατούρ κατά την περίοδο της γερμανικής κατοχής. Κάτω από το όνομα διακρίνεται η ημερομηνία «21/.../1944». (βλέπε σελ. 9)

Πηγή: Αρχείο Νίκου Ι. Καρμοίρη. Άδεια λήψης φωτογραφίας: Εθνική Ασφαλιστική



Το στιγμιότυπο προέρχεται πιθανότατα από την τελετή απονομών των πρώτων μεταπολεμικών αγώνων κλασικού αθλητισμού στη Σπάρτη. Ο Νομάρχης Λακωνίας, Παλαιολόγος, πραγματοποιεί την απονομή σε αθλητή. Διακρίνονται επίσης: ο Μητροπολίτης Μονεμβασίας και Σπάρτης Διονύσιος Δάφνος, ο Γ. Γραμματέας του Δήμου Σπαρτιατών Ανδρέας Λουμάκης, ο Πρόεδρος του Δικηγορικού Συλλόγου Σπάρτης Ποτής Γεράσιμος, ο Δήμαρχος Σπαρτιατών Πέτρος Ξανθάκος, ο έμπορος και μέλος του Εμπορικού Συλλόγου Σπάρτης Ιωάννης Καράμπελας, ο ακτινολόγος και μέλος του Σπαρτιατικού Γ.Σ. Παναγιώτης Τριτάκης, ο Γιώργος Περδικλώνης ως εκφωνητής των αγώνων, και ο Φάνης Ανδριώτης. Πληροφορίες και παραχώρηση φωτογραφίας: Νίκος Β. Γεωργιάδης
 Πηγή: Αρχείο Φωτογραφικού Οίκου Γεωργιάδη.



«Δίπλωμα Τιμής» που απονεμήθηκε από τον Αθλητικό Σύλλογο Σπάρτης «Ο Λεωνίδας» στον αθλητή Βασίλη Τζαβιδόπουλο, κατόπιν της διάκρισής του στο αγώνισμα του δρόμου 200 μέτρων, κατά τη διοργάνωση των αγώνων στίβου «Τα Λεωνίδια» τον Οκτώβριο του 1955.

Πηγή: Αρχείο Βασίλη Τζαβιδόπουλου



«Ο ΑΝΤΙΔΗΜΑΡΧΟΣ κ. Γ. Θ. Πεردικλώνης, δεξιώθη το εσπέρας του παρελθόντος Σαββάτου, εις την αίθουσαν τελετών του Δημαρχείου, παρουσία πολλών συμπολιτών, τον θαυμαστήν και φίλον της Σπάρτης Γάλλον συγγραφέα και ποιητήν κ. Φέλιξ Ντελαλάντ».
[Ο Ταχυδρόμος της Λακωνίας, αρ. φ. 199, 15.10.1965, σ. 2]

«Στην αίθουσα τελετών του Δημαρχείου εκπρόσωποι του Δήμου και της πόλεως δεξιώθηκαν, στις 25 Σεπτεμβρίου, το Γάλλο ποιητή και συγγραφέα κ. FELIX DELALANDE, στον οποίο απενεμήθη και ο τίτλος του «ΦΙΛΟΥ ΤΗΣ ΣΠΑΡΤΗΣ». Και αυτό έγινε, γιατί ο κ. DELALANDE είναι από τους λίγους καθαρούς και ένθερμους φίλους της Σπάρτης. Ποιητής, συγγραφέας και αρθρογράφος θεωρεί, πολλά τώρα χρόνια, τη Σπάρτη σαν την καλλίτερη πηγή της εμπνεύσεώς του. Έχει πέντε φορές μέχρι τώρα επισκεφθή τη Σπάρτη. Και κάθε φορά παίρνει λίγο χώμα της Σπαρτιατικής γης, για να το πάη να το μοιράση σε φίλους του στην πατρίδα του και να τους μιλήση για τη δική μας ιστορία να τους περιγράψη την ομορφιά του δικού μας τόπου και να τους μύση στον εσωτερικό σύνδεσμο, που ενώνει αυτόν με της δικής μας γης το χώμα. Και πέρα από αυτά, ο κ. DELALANDE γράφει ποιήματα, άρθρα και συγγράμματα για του δικού μας τόπου την ιστορία και ομορφιά, που τα εκδίδει σε βιβλία ή τα δημοσιεύει σε έγκυρες εφημερίδες και περιοδικά». **[Η Τόλμη, αρ. φ. 6, Αύγουστος-Δεκέμβριος 1965, σ. 1]**

Στη φωτογραφία διακρίνεται ο Πεردικλώνης ως Αναπληρωτής Δημάρχου, στο μέσο πίσω από τον τιμώμενο Γάλλο λογοτέχνη Ντελαλάντ. Η φωτογραφία είναι του Ν. Β. Γεωργιάδη.

Πηγή: Εφημ. *Η Τόλμη*, αρ. φ. 6, Αύγουστος-Δεκέμβριος 1965, σ. 1

Περίληψη

Η παρούσα διατριβή πραγματεύεται τον βίο και την πολιτεία του Γεωργίου Θ. Περδικλώνη, ο οποίος δραστηριοποιήθηκε δυναμικά σε διάφορες εκφάνσεις της δημόσιας ζωής της σπαρτιατικής κοινωνίας, για περίπου τρεις δεκαετίες, με αποκορύφωμα την περίοδο 1950-1967. Μέσα από τη ζωή και το έργο του Περδικλώνη παρουσιάζονται διάφορες, άγνωστες κοινωνικοπολιτικές πτυχές της νεότερης ιστορίας της σύγχρονης Σπάρτης κατά την μεταπολεμική περίοδο έως και την κατάλυση της Δημοκρατίας, καθώς και η συμβολή του στην εξέλιξη των πραγμάτων στην κοινωνία και την εποχή που έδρασε. Η εργασία αποτελεί προϊόν έρευνας και μελέτης αδημοσίευτου αρχειακού υλικού και του Τύπου της εποχής, καθώς και καταγραφής προφορικών μαρτυριών.